

Часопис је уписан у Регистар медија
Министарства културе и информисања Републике Србије
под бројем NV001011 од 28. априла 2021. године

Суштина поетике – часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник

Анђелко Заблаћански

Чланови уређивачког колегијума

Марко Јуришић, Невена Милосављевић,

Владимир Бабошин

Лектор и коректор

Дајана Лазаревић

Издавач

Удружење поетских стваралаца,

Милана Недељковића 40, Глушци

Контакт

+381649803118

sustinapoetike@hotmail.com

Интернет адреса

www.knjizevnicasopis.com

ISSN 2620–0988

Часопис је покренуо

Анђелко Заблаћански

23. новембра 2013. године

Штампа

Print Lab, Београд

Часопис излази четири пута годишње

Тираж

50

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 74

Јул/септембар 2022

Слика на насловној страни
Сава Стојков — *Пропланак* (уље на платну, 1949)

Реч уредника

Народна изрека каже *пас рекô, пас порекô*. Тако и ваш главни уредник. У прошлом броју написах да је вероватно и последњи број који ћу радити (то *вероватно* ме извади да не будем баш керина), али ево пред вама је нови, 74. број *Суштине поетике*.

Од самог изласка претходног броја већ сам почео размишљати да ли сам донео најбољу одлуку. Није ме прошао умор од околности, од људи, нити сам се одморио од себе и својих личних и животних проблема, сли било је много оних који су ме *убедили* да јесам. Убедили су ме својом љубављу и оданости *Суштини поетике* нескривено показујући жал што часописа више неће бити. И тако дођосмо на почетак ове уредничке речи.

Цео овај број посветићемо ауторским радовима поезији и прози (кратким причама). Зашто? Већина српских књижевних часописа првенствено се баве есејистиком и критиком. Ми ћемо дати шансу поезији, а и у опису овог часописа стоји: *часопис за књижевност с посебни освртом на поезију*.

Да завршим, надам се да ћемо на време, барем до краја септембра, склопити овај број на радост, надам се, већине поетских стваралаца. Шта ће бити после овог броја? Верујем да ћемо заједничким снагама наставити да стварамо *Суштину поетике*.

Анђелко Заблаћански,
уредник

In memoriam – Љубица Несторов

Љубица Несторов
(8. 2. 1930 – 15. 6 2022)

Између два броја *Суштине поетике* напустила нас је једна од уредница нашег часописа проф. др Љубица Несторов, врсни преводилац руске књижевности.

Напустила на је у дубокој старости, али онај које њу знао убеђења је да је умрла млада. Сви који нису имали срећу да упознају ову милу жену пропустили су да спознају шта то значи живети, радовати се сваком новом дану и не размишљати о крају. Пуна живота и у својој десетој деценији је преводила, писала поезију за децу... Није причала о смрти, већ о томе да је да поново чита Достојевског. Била је свесна да свако ко се родио мора и умрети, али она није се предала чекајући крај, већ ју је он само прекинуо у једном од многих послова које је радила или планирала да уради.

Вечна јој слава и хвала за генерације ђака и студентата којима је приближила лепоту руског језика и снагу руске књижевности.

Уредништво

ВАЛЕНТИНА СИНКЕВИЧ

* * *

А сада нека наруче од музичара још само
да одсвирају некакав валс...
Па онда — као да је сала и бал. И ја сам тамо,
на балу том, - само због Вас.

И као да је на мени траком стегнута хаљина,
огрлица и прстења скупоцени сјај.
И као да од великих књига лебди прашина,
и као да је дивној епохи дошао крај.

А почетак нове епохе не зна више за валс.
Он је без балова, без мене и без Вас.
Као да је сан, као да је јаук, као
да је валс који је неко већ одиграо.

ИРИНА САБУРОВА

* * *

Можда у Конгу или у Аргентини
у маси људи зачућу тихи смех.
И сетићу се одмах: модрина неба вечерњег,
твоје лице — и снег, и снег, и снег...

Можда у Чилеу или у Парагвају
или у једном једином родном крају
— Зар ме не познајеш? — упитаће вољени глас.
А ја ћу одговорити: - Не, не познајем вас.

Па ипак — ма где то било на свету,
између свих и свег,
ја нећу заборавити наших улица ветар,
твоје лице — и снег, и снег, и снег...

МАРИНА ТУМАНОВА

* * *

Од љубави ће остати само стихови,
светли и чемерни редови.
У нама: наде и судбине — узлети и падови,
светиње и грехови.

Минуће дани и безброј баналности њихових:
— како се корачало, шта се носило и како,
— колико је жеља остварено с напором или лако.
Све ће то проћи остаће само стихови.

Од живих речи све ће нестати — и љуске и плодови;
сплетке и прекори, страхови.
Од љубави ће остати само стихови,
светли и чемерни редови.

Песме с руског препевала Љубица Несторов

Из расејања – Драган Митић

ЛОПТА

стварно, математички, тачно
ниси ништа
простор унутар сфере
једино
нешто си само тамо
и кад си отворена
јадна, избушена
до простоте једноставна
радијусом
једним бројем описана
увек истог домашаја
досадна

немаш ниједног угла
с тобом се не да ништа
рачунати
а цифре су број углова
ти немаш вредности
у било којој пројекцији
обичан круг
међа, празна кружница
само шупљина банула
приближно, хајде, нула

тополошки ниси боља
увек иста
сфера кô зрно песка
кô планета земља
кô црвен џин, звезда
гротеска

осмислила те
душу ти дала
игра нека
игром си нешто постала
ударана, ношена
бацана, ваљана
руком, ногом
справама
миленијум пре Христа
народе, целе
цивизације забављала
Олмеке, Астеке, Маје
била си тада крвава
тек одсечена
људска глава

а постала насмејана
на великим одморима
у рукама малишана
на распустима
у загрљаје деџих руку
дрхтавих
у додире босих ногу
каљавих

до ушију заљубљена
играла се и плесала
вртела се са њима
по читаве сате
целим божјим данима
дечјом виком
милом циком
занесена
нова, стара
закрпљена

КРЕНУО САМ КУЋИ

кренуо сам кући
жељан свега топлог
што ми овде фали
борбу с мразом
препустио обући
наиван до дна
да ће она помоћи
у борби оштрој
наспрам хладноћи
самоћи бездана
сваког сивог дана
тамо далеко
а овде
тешко састављивог
из хладног јутра
још тужније ноћи
на туђој обали

промрзлог мора
мутног дна
северног и хладног
немирног сна
никад дубоког
често прекинутог
сна
стално прогањаног
на дну тек попијеног
литра црног, литра белог
често помешаног
а све ми нешто фали
знам!
све што су ми дали
платио образом
кренуо у бој
онако млад, брзоног
притрчао аждаји
бесној ненаситној
свемогућој
што зором младос'
у подне част
пред вече понос
прождере и свари
испљуне те празног
и тако остави
пребијеног
без игде иког
свог
нема везе
само живи да смо

да смогнем
само
да кренем кући
и тамо нађем опет
себе целог

ЛЕПОТА НИЈЕ НИШТА ДРУГО...

лепота није ништа друго
него насликана ти
зато тумарам данима
гребом ноктима
по успоменама
за сада празних руку
па стрпљивошћу пчела
скупљам ти нектар
чудно да лебдим у ваздуху
са свом тежином жудње
иначе отежао свету
тражим те и тамо где не смеш да постојиш
у туђим мислима
макар ружно пресликана
па кренем ноћима
лопатам срцбе и пијуком мржње
рударим у хтењима
дубљим од смисла
од обронка света
до дна бездана
а тамо
неколико срамежљивих погледа

из лепих навика свакодана
ал' тебе нема
нема те тако, да си цела
као на живој слици
а на њој дивота
да ти застане срце
не за дуго
а за трен зна престати куцати
кад ти угледам лице
јер лепота није ништа друго
него насликана ти

И КО ЈЕ ТАЈ

и ко је тај
ко зна да израчуна
несносну тежину
једног тела
неког дела што оста
од прошле љубави
нагнутог над хладном реком
на огради оронулог моста

како да неком
јакко драгом
нежно затворимо
тек пољубљена уста
ако једном крене
да изговори оно: збогом

и ко је тај
ко зна да стане
кад једном крене
где се не сме
на луди жур
без опроста
затрован несносном слободом
а сам себи каже: доста

УЗ ТИХИ ПРИЗВУК ВЕЧНОСТИ

(Моја пиета)

и лепо сам те направио
од миришљавог дрвета
топлу на додир
заобљену и глатку
на свим тим љупким местима
увек спремну на миловања
ал' узе те пламен
жеље неке обичне
некога дана

па те саздах од глине
са свим тим облинама
и милим улегнућима
намењеним само мени
остани
говорио сам
а дозволио да те метну
у пећ живота врелог

ниси издржала
превише беше
унутра топлоте, а споља лошег света
који те у прах здроби
а ветар хладни однесе далеко
где те је неко
стек'о и стиснуо
у бели тврди камен
без срца

зато сам те ноктима
полако
издубио из кремена
сада те ударци неће болети
сада се можеш
свим ватрама овог света
целог века само смејати
мислио сам, једино тако
ћеш личити на њу вечно лепу
и тепаћеш ми до века
непрестано се удварати
увек истим погледом
блажено шапутати нежности
спокојним уснама
уз тихи призив вечности

Три песме – Лазар Туца

Узима ми те време које није моје,
Вуче те из моје оболеле јаве,
Са платна живота тихо иду боје
Нестајеш из цвећа, из воде, из траве.

Узимају ми те људи и тај њихов свет
У коме не нађох утехе и мира,
Душа је рођењем створена за лет,
Па макар у њему изгубила крила.

Краде ми те пролеће у својој екстази,
Не да да те волим у осмеху биља,
Узима ти траг на свакој плавој стази
Истканој од твоје лепоте и миља.

Краде ми те ветар кроз песму топола
И чупа из мене праскозорја млака,
Не знам да л' сам цео или само пола
Без погледа топлог, без зоре и зрака.

Чувам те ипак кроз модра сновиђења
И не дам ветру да те збрише,
Наше су жеље, наша су хтења
Та само наше — ничије више.

ЈАНУАРСКА ПЕСМА

Све краће ми руке
Дани се лелеком вуку
Ни како ни зашто не знам
Нешто ми очи оте
Већ дуго слеп тумарам
Јануар-лупеж однео те

Није ли знао да нећу моћи
Пронаћи друго небо
Да нећу знати никада више
Волети рано пролеће
Без твога зеленог гласа
И косе што на брескве мирише

Све више беспућем мрем
И волим те кроз очну таму
Око душе змије се свиле
И све бешње се коте
Једнако у мени трајеш
Јануар-лупеж те оте

У твоју даљину уткао сам сате,
Сате у расулу небеске модрине,
Ван времена стојим док се тужно клате
Вечерњи пејзажи са жигом црнине.

Понесем ти одсјај замишљеног ока,
И постајем земља, и постајем трава,
Док кроз сан ми ходиш хладна и дубока,
Не слутећи да си моја давна јава.

Ко последњи човек на ивици ноћи
Слутим те у очима палих сунцокрета,
И сањам, сањам да ћеш тихо доћи
На домаку овог проћерданог лета.

А шапућу ми свици у последњем крику
Да ми те однео вихор живота,
И да никад нећу у бледом ти лику
Одморити душу од страшних глухота.

Четири песме – Љиљана Јарић

D'OU VENONS-NOUS...

(„Ја сањам моје слике и сликам мој сан.“ — Ван Гог)

Јуни мирише на укус липовог чаја - Тилија,
на веровање старих Словена у моћ дрвећа,
од рођења до смрти прати их њихова чаролија,
иди, загрли своје дрво, најбоље с пролећа.

Чућеш мелодију еолске харфе кроз столећа,
Моцартову Симфонију број 25 у Г-молу,
док те прати Шекспировог Хамлета несрећа,
не дај виолини да те одведе Офелијином болу.

Јуни снатри да Гогенове „Девојке са Тахитија носе цвеће“,
вечна питања: „Одакле долазимо, ко смо, куда идемо?“
(D'ou venons-nous? Que sommes-nous? Ou allons-nous ...),
док девојке у српској Атини беру цват липе и опојни окус.

Поезија у јуну мирише на импресионизам у сликарству
на: „Пре бих умро од страсти, него од досаде.“,
на Гогоове „Сунцокрете“ и „Звездану ноћ“,
са треперавим звездама, на хиљаде.
И глас, готово безгласан:
„Ја сањам моје слике и сликам мој сан.“
Que sommes-nous?
У јуну је зрак који сјаји у мени,

једно рођење, очекивани пут и бездан у сени,
гласови жена заробљених у стиху и прози,
жена које живе вечно у својој улози:
неодољиве хероине, краљице Шехерзаде.
Петаркина божанска, анђеоска Лаура,
Флоберова Ема Бовари у бегу од стварности.
Толстојеве занавек лепе и посебне Наташе Ростове,
и Ане Карењине, прича која руши све мостове.

Јуни мирише на нове љубави и старе књиге,
на празне пероне на станицама према југу,
мирише на осунчане дане и девојке босоноге,
на Бахову божанску — Токату и фугу
(у Д-молу), и жену у минт плавој ноћи и јасном болу.
Où allons-nous ...

ПЕСМА МЕРМЕРНОГ ЦВЕТА

Прошлост није само оно што је прошло,
она у мермерном цвету спава.
Будућност је далеко сутра, иза поноћи,
успомена чека да у сну преноћи.
И понекад плаче као млада трава,
стручци заборави!

Моје лице више нико препознати неће,
ја сенка сам негдањих бесаница.
Док у камену ћуте заспала столећа,
време бежи иза жутнутог месеца.
Ноћ срцу враћа мисао врелу, односи сан,
у нови дан.

Две уморне птице траже песму љубави,
траже реч љубав, што се млечи у гнезду саћа,
ону која може привид светова да избави,
реч што никад не потече, а све се њој враћа.
И од ње бескрајно небо дишем и залудело цвеће.
Привид среће!

Песма се себи враћа, нема и без завичаја,
тражи боје просуте на безбројним стазама.
Поклонићу јој истините речи скривене од бола и очаја,
ископаћу их из река и мора, посејати под белим брезама.
Певаћу о љубави кап по кап, као последњој милости.
Ванвременој светлости!

БОРХЕСА ЧИТАЈУЋИ

Читам Борхеса. Мину поноћ...
Ћутим. Уз мене се привијају немоћне речи.
А речи не знају ништа о мудрости дана,
истину о огледалима која се умножавају,
о чуду и сили која зрцале иза њих
заробљавајући ломну детињу душу.

Ко нас то вреба иза огледала?
Уплашени дечак пева у мраку
сенке страха да одагна.
Уплашена, ришем нејасне кукле слова
и овај дан да преживим.

Фројд каже да је понекад цигара само цигара.
Борхес сведочи: у његовој кући
постојао је ормар са три огледала.
„Плашио сам се да ће неки од тих ликова
почети да живе сопственим животом.“

Плашим се да невидни иза огледала
у алхемији ноћи облаче мој лик,
месечаре туђим сновима у нади да ћу остати
у једном од њих.
Ишчезла као Борхесов лажни Виљари.

Упутно је пошкропити тропрст зачинске фантастике,
честице опште историје бешчашћа,
бити уверен да Борхесово потресно слово
и слепоћа неће уништити његове љубави.

Тролист света метафизике
у преливу љубави, венчања и смрти
оживеће мисао о бесконачним круговима.
Љубав моја облик лавиринта има,
строга судбина нема лице и наличје.

Писменима отрглим из Борхесовог штапа,

окрећем лице на другу страну:
у магли ишчезава шапат задњег слова.

УГАШЕНИ САН

Спаваш угашеним сном зрелог лета,
ноћ смоласта на очи ти седа
заборављаш путеве и места, сјај даљине
што те занела,
пусте станице и невид рана,
заробљен бродовима у луци чекања.

Време више не постоји, нити ће постојати
сутра је реч заборављена у свим речницима света,
јуче је прече дану што неће доћи,
ни сенка те више неће, затрављен у самоћи.

У пределима несанице ти још постојиш,
Сваким сном се одрони део мене.
Одувек је тако било, почетак и крај кад спојиш.
Нема наде, нема страха.
Чему чекање?

У тавном кутку васељене
једно сазвежђе од твога срца заблиста,
крвљу мојом грана нара пурпуром олиста,
мелем непреболу на путу сеоба.
Семантика бола у недремљивом оку,
кукутка синестезије заумних тескоба.

Само је духовно стварно,
Хегелов дух смисао рече.
Од духа стварност тече,

идеје постају реалност,
Није ли онда
Хелдерлинова кула — дух у камену?
Где си сад ти?

Пет песама – Бранка Попић

СРЕЋА

свјесна сам да вријеме лијечи
и да само треба кренути;
све ближе смо вајној срећи
што више смо од прошлости скрајнути..

ал' срећа, што то бјеше?
илузија, варка, недостатак свијести;
или мио и драг осјећај узвишен
лишен брзих покрета и обијести...

мој осјећај среће се мијеша
са сном и бајци о Љубави;
све друго је само смјеша
оних који јој нису „убави“...

ЈА ПЛОВИМ

ја пловим поноћним таласима
кроз испреплетане витице живота
и не застајкујем...
идем и враћам се,
падам и дижем се...
не станујем...

љубав је мој тотем
и тражим је по ораницама,
житницама
и свјеже ископани
мравињацима...

она не долази с најавом,
нити са заједничком вечером...
заглибиш као у живо блато...
зато сам кивна..
ето, зато...

БИЈЕГ

засвођене улицице којима се журим,
просула се калдрма под ногама хитрим;
идем али не знам куд и гдје у трену
да се из живота оваквога ван хитим...

брзам сваког часа више
као да ме тјера пас;
на видику само лишће
које вјетар тјера наглас..

измичем из града на ливаду чисту
иза које пружају се брда и камен чврст;
корак ми се успорио, застајем и, клецам,
ал' настављам уморена кроз травњак пуст и густ...

гдје стићи и утећи, од кога, коме, како,
на ивици путељка стијена сеже небу;
кад погледам увис диже ме и односи,
смирај даје блажен насушноме хљебу...

ПЛЕС

на поледици игра плес живота и смрти
без станка и храбрости да се заустави;
ноге плету кораке у лету,
а страх је око врата притеже и дави..

као аска испред вука и она се тако
опире од звијери чудних из њезинијех снова,
свака станка чини корак још тежи и болнији
и враћа је назад, на почетак плова..

какве су то утваре што јој јетру гризу,
ломе плес јој и умијеће
бацајући мртво цвијеће

И сву рану деру вриском
све по једну у правом низу
док она се не поклони ницице на леду склиском...

ЉЕПОТА ДОДИРА

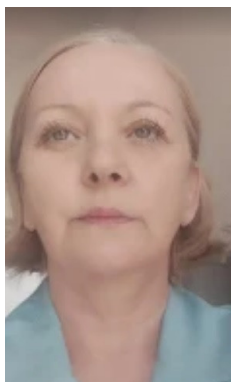
наново се враћам потоцима,
шуми у јесен, и тишини;

у ријечним, брзим рукавцима
назирем пут ка суштини...

шуштање лишћа под ногама,
док дрвеће голо се њише
по шумама у високим горама
гдје може да се вјетром пише

о заосталој младости без смисла,
правог предања и утјехе;
на прагу сједећи покисла
као врабац голуждрав испод стрехе

тражила сам нешто као перце
да ми покаже љепоту додира,
док рука попијева терце
да изгубим се у загрљају свемира...

Шест песама – Јован Д. Петровић

ПОСЛЕДЊА ЗВЕЗДА

Ништа двосмислено нисмо оставили
за собом; у души неостварена љубав
и зрела стрепња; и хладна ноћ без вере
у обећања.

Веровали смо: врата за вечност су врата
песме; говорили смо о смрти, а имало је
смисла умрети, у тами назрети истину.

Звезде су трепериле и гаснуле; знао сам,
ако склопиш очи згаснуће
и моја последња нада.

УГАСИ СВЕТЛО

Пола три је
треба угасити светло
поноћ је прошла
кô сви драги и недраги;
радни је дан већ за који час
треба тело одморити
и припремити срце
за сваки карамбол:
тешко данас капиталиста

разликује власт над машином
од власти над голим животом;
лакше ми све пада
ако се о мени ради
али ако се већ о теби ради
о томе нећу да мислим —
пола века поезија ми је оклоп
али знам да сваки оклоп
кад тад распрсне се и распе
у парампарчад

Угаси светло
окрени се на исту страну
према извору светлости
угрејмо се још мало
тим проданим туђим телима
док још хоће да буду наша
док се још сећају нас
радни дан је већ за који час

ПЕСМА КОЈА ЋЕ МЕ ПОЈЕСТИ

Предозирани сунцем
предозирани небом
предозирани љубављу

загледани у лице у бол лица
у празно око у уморно као шкољка
у напуклину гласа који доми ветрове
загледани у црну земунуцу
у којој је живело срце

само је песма преостала
само спрудови с којих мајке
гледају у даљину
само песма зјапна као гроб
који ће ме појести

УЗИДАН У НАДУ

Све су риме истрошене,
јутро ране своје засушује;
ономад, љубав као лât клону —
веровах: лукавије зверке нема;
издан, у надања се узидах.

У зид се затворих, у глад,
која нуди се изазивачки;
на прозору сенка сам проста,
одметнута — кô исут, у пусте
путничке трагове, дуговечне.

КАО ИЗМЕЂУ ДВА МРТВА СВЕТА

Покупи отпатке остављене за собом
талоге јесени и пролећа
угинуле лептире последњих жеља

Речи застају у трњу ружâ голоруко принете себи
за помен љубави кад ветрови надзвуче
немо срце и немоћно срце у нама остане

у нужности два усамљена живота
као између два мртва света

ДАРОВИ СТИДА

Ти зидови изједају своју утробу
исушују гриз опеке и песак пешачења

озидавамо се од бетона и зноја псовке
нападају ме на том путу до моје слободе
у предворју пси очију које се гасе
пси злих ветрова заривених у боре мисли

као живе воде речних врела
истичу поруке дубинских крви
крвожедних планина на мом каменом лицу,

ту последњу секвоју сањам притом
коју сам описао у камену над собом
у принудним смртима и недовршеним
под сунцем прикован за велики крст стида

и на својим телима од аметиста спирам
поруку туге саздану према лику човека
птицу месождерку која своју песму
у тим умишљеним вратима враћа
почецима неимарства у мисао о љубави

која је откопчала своја прса и понудила
дарове свог стида; и још траје та прошња.

Три љубавне песме – Оливера Шестаков

КАМЕН

Да се у камен
студени претворим
и да као стену усамљену
шибају ме ветрови.

Да ли би ми и тад
додир руке нечије
срце камено,
хладно, загрејао,
или можда само,
име своје, у њему,
урезао.

ПРЕЋУТАНЕ РЕЧИ

Има прећутаних речи
које се угнезде
дубоко на дну
свести,
у ископаном бунару,
у дворишту
родне куће.

Бунар чека
дрвено ведро
да у њега зарони
и извуче
на светлост дана
неизговорену реч.

Тек онда ће
прећутана реч
да ме пусти,
да мирно спавам,
све до јутра.

ДА НАМ ЈЕ

Да нам је да заспимо
као близанци
у мајчиној утроби,
што исте снове сањају,
као коштица у брескви
која сања летњи пљусак
после жеге.

Да између тебе
и мене буде једино
дах са укусом
багремовог меда
на непцима.

Оставили бисмо само
бол на прагу,
да чека свитање
у финој паучини
нежности, у довратку
нашег дома.

Два триптихона – Ненад Обрадовић

ТРИ БОЈЕ¹

Плаво

Нико није прошао горе
Него ти,
Када се делило имање.
Увек те је мање.
Два-три за један.
Док ти њега у ваздух
Он тебе у ребра.
Па си почела да се множиш
И уједаш од прераног страха
Па си почела да растеш лоповском
И пењањем на рамена
Пирамида си.

Па ипак,
Нико опет не прође горе
Него ти,
Када се делило знање
Теби тек довољно
А то је најмање.
Нека си и Макс Пејн
Димљен, јесењи и ноћни

¹ Према мотивима филмске трилогије: *Три боје* Кишиштофа Кишловског

Кишни човек
Ако се сете сете те се
Ако се не сете
Биће од тебе нешто
Сировина си за серију
Кондензоваће те за филм.

Нико никако горе
Када се делило знамење
Поотимали ти све зелени.
Народ воли само оног
Непријатеља, преко капије.
На себе се давно навикао.
Тешко побеђенима.

И нико јефтинији!
Чак ни у вицевима.
Нема те у сликама.
Неће те поезија.
Тешка си валута.
А расипају се тобом
и курта и мурта.

Нигде те мање
Него тамо,
Где цветаш по глави становника
Где те умножавају за благостање
За фер, за један на један.
Свако свог тебе
Свакоме свога дати
Свако да буде свој ти.
Јер, шта је легло легло је

Бетонирали те доста
И шта светли светли
Не треба ни раскрсница
Где је год могло
Закачили ти плаво око
И почупали ти уши
И засадили их по етру.
Када пољубим жену
Да ли сви лептирићи на мрежи?
Да ли се бар ти још зацрвениш?
Бар ти ми, ти.

Остало те још
За по огледало.
Па да се најзад
Једно у другом изгубимо.
Где си сад ти?

Бело

Шетају се и кафенишу
Збијају се сву ноћ увис
Тапкајући један другим

Свићу
Камењени
Топе се, вертикални

Загрљајем истом стогу
Туђој муци јер је и њихова
Својој мани јер је и онога

И честитају себи у другом
И љубе себе у ближњем

Свакога дана и ја исто
Без питања око главе као ореол:
Ко ће мене разумети?

Црвено

Изгледао је, цело вече, невино.
Клео се, да никада не би, никакво зло,
своме куму учинио.
Да кум може, и ово, и оно, и то, зато,
што ништа није тек тако дато, тек онако.

Био је убедљив.
И заиста, овај је кум, његов, доста нижи,
био поштеђен,
и поред све прљавштине, које су,
уверавао ме је, тај други, само,
тренутне и блесаве, чак, блиставе —
тај кум, цењени, отишао је први,
и то нагло, без поздрава,
камоли објашњења, љут.
Отишао је као што би отишао Бог,
својевремено.

А овај, што је остао, одједном,
потукао би се до мртвог имена!
Видело му се то на оном широком клизавом челу.

Само да је још имао кога да нађе,
ко би му рекао, ма шта,
макар, било шта,
за било кога.

ПОСТ

1.

Први пут постивши, матор,
двадесет и неке јесени и зиме
у личној карти са чипом,
бројкама, мутним лицем.

Непричешћен, несој,
не само у своје обично име
већ и за неке комунисте
без којих нема ни мене.

Тридесет и три дана нанизао сам
у непоруженом достојанству чина.
Тридесет и трећег, некуд, свечан:
отпустих жеђ, глад и оца и сина.

Као поражени коцкар, тада сам
појачао улог са три дана само воде.
Није то била казна него машина:
воз, точак — један пропуштен вагон ако се

бржим кораком кроз друге задобије;
један изгубљен круг — нисам поражен
кад дође број који све улоге покрије.
Три гладна дана механичке прогресије.

Како се само бистрила у мени лакоћа
и каменила у стомаку вода. Мишљах:
дрхтим од савршенства (не само мог),
један лист сам који је једна мисао,

једна успела неразумљива намера божја.
Мало ми намера када је већ ја.
Мало ми струјање Његовог блага
и очи широм науљене, измасиране.

Био сам тог дана члан неког жирија.
Одједном, све те речи, умориле ме.
Умало нисам пао, без снаге, без чула,
нити икада да сам био тако далек.

Говорило ми се, а нисам могао да чујем.
Прикупих последње рите фанатизма,
над земљом, без ослонца, до пекаре,
до првог рафа, у ком угледах Бога.

2.

Тај мртви сан желуца, и посна паштета:
да ли до краја сад код божићне песме?
Нисам никада презрео шта се не сме,
ма, и најчуднијој љубави овог света

не бих одузео моћ грешке, па ни греха.
Нека лудост је можда семе насушног почетка.
Како сам само прекорен и испран са степеништа! —
Никад још такве мржње без таквог свештеника.

3.

И прође ме грч тесног партнерства.
Отпустих страх од анатема и проклетства.
Тридесет и три дана нанизао сам
у разоружаном достојанству чина.

Распојасана једна, фина: грицкао сам је.
И нисам пустио глад да кипи и прелије.
Попио сам и мало вина. Био сам љутит.
Посекао сам и боцкао две-три врсте сира.

Нема мира. И нема судбине и низа.
Само кост, крв, месо и плодови мора
и плодови земље и чудеса бесловесна.
Милиони богова и једнака, нема, чуда.

Прекршив правила поста, остах без гласа.
Већ сутрадан, дакле, остах без моћи.
Као некада, само, сад, тежак, да риљам
по грлу запуштеном или да ћутим

и јурцам опет за небом на новој глади.
Мајка ми дотурила специјалне ориблете
које користе глумци, певачи и политичари.
Нико ми није још узео моћ да пишем.

И као некада, охол, са три дана чесме,
ноћас бих да пишем, бахат, три песме.
И нема мира. Нико ми неће отети моћ
да не утрнем у два-три додира. И још!

Опоре кише – Кристина Павловић Рајић

МАТУРАНТИ

Опоре су кише у мају када одлазе матуранти.
Скупљају своје ствари и одлазе некуд заувек.
Остављају нам у борама своје мамурлуке
И на длановима уздахе раних љубавних загонетки.

Тежак је мирис липе у дворишту гимназије.
Расипа се по данима који беспоговорно одлазе.
Бодрили смо их петицама, будили јединицама,
занесене над варкама којим их живот омамљује.

Зуји тишина за корацима када одлазе матуранти.
Ко се осврне, односи нити и златне дарове.
Ко се и осмехне, о љубави слови беседу.
Стегнутог срца испраћамо нашу децу.

ТРЕБА МИ РЕЧ

Треба ми реч чудесна као свичева светиљка,
реч чиста као радосница мајчина,
реч звонка што јекне у час рођења човека.
Као кад у белом бескрају равнице
заблиста црквица,
речи да су стамене да уздрхте срце
и да цело биће облију милине

гласова анђела с литије вечерње.
Да ми је да из пчелињег саћа
врцам речи медоносне!
Одакле сипе речи млечне што лече очи рањене?
Којим се то озарјима раздане туге овештале?
Да ми је да о наковањ кујем речи сирове,
у машицама песму варничим,
пламну је развихорим!
Свет жуди за речима којима се мресте тишине
сред оловних фијука, сред сивих колотечина,
кад ветар зацвили ударима жалузина
пред плачним окнима.
Да ми је да златну зрнад жањем,
Зорњачу умесим, у Сунце да нарасте!
Где су речи чаробне свиленошумне,
којима се облаче песме ћутне,
речи којима се грли чедо божје
сред вражје шуме
да не заноћи само, занемело?

НЕРОЂЕНОЈ КЋЕРИ

*На тебе гласи тапија, а кључ је
Од капије у твоје непостање.*

У заметку бих те песмом гиздала,
љубављу вајала, принцезо малена,
с анђелског крила захватила благост,
њоме да те саткам.

Као кишу додола сам те дозивала.
Чекала сам те, тврдоглаво моје,
да се модирамо и женски чаврљамо,
да из моје шкриње златне понесеш
све наслеђене дарове, да се бисер
у прах не сатвори.

Чеках те, кћери, столећима,
да ми из крви никнеш
у цвет најлепши.

ТРЕШЊА

Коренима дубљим, а шупљијим стаблом,
разграната крошња тањи се и крши.
И нестаје тихо наша трешња сочна
да уступи место некој новој воћки.
Сав се бехар давни у облак сасуо
и сипи по нама сећањем на лето.
Сад на петељкама дозревамо тихо

Зрачиту стилем – Иван Станковић

ЈА НИСАМ ФРЕНСИС СКОТ

Ја нисам Френсис Скот, ти ниси Зелда
упркос свим очигледностима
неподударности много је, јел' да?
разлика, некако, превише има

Ја нисам Фицџералд, ни ти Сејр ниси
упркос случајним сличностима
ја нисам успешан, нит' луда ти си
не припадамо славним личностима
Романтични и ми смо еготи
донекле слични им — ипак не исти

Лепи и проклети ако су били
они су макар банчили, пили
последњи цвоњак би изарчили
за све се паре испроводили

Звездано сјали
ил' пропадали
важно је било
зрачиту стилем

Ја нисам списатељ, моје су речи
упркос амбицији што цвета
новчића прегршт, у цепу што звечи
звоњавом нечујном у буци света

Ти ниси пратилац мој — напред водиш
кроз стране зиме у нова лета
јер ти си ту мене да препородиш
дасу да створиш од пропалитета

Романтични ипак смо егоисти
донекле слични им — ипак не исти

Лепи и проклети ако и ми смо
из блата још се уздигли нисмо
Судбина баци л' главу ил' писмо
ми спасосмо се ил' подависмо

Остали мали
ил' на трон стали
важно је, мило
зрачити стилем.

КАФКА И ЧАЈКОВСКИ

Кафка и Чајковски
у дуру и молу
отварају брифинг
на јутарњем столу

Кафка и Чајковски
бистре штампу дневну
уз љубавни занос
и реалност гневну

Кафка и Чајковски
развлаче се снено
све до ту пред подне
летње, топло, лено

Кафка и Чајковски
троше се полако
до дна оба стижу
својим темпом свако

Кафка и Чајковски
и овога јутра
одоше уз наклон
до далеког — сутра.

ТКИВО ЗБИЉЕ МОЈЕ

Ја теби песме пишем
ти моју пишеш збиљу
ја само тобом дишем
живим у твојем окриљу
опијен, лено се њишем
у слатком изобиљу
и ничем не сежем вишем
уљуљкан у том миљу
ја теби песме пишем
ти моју пишеш збиљу

што свачега и свега
трпезом својом нуди

сунца и леда, снега
мира, неспокој луди
од ког у снове се бега
а поглед маглен блуди
рингишпил — а усред њега
оно због чег' се буди
што свачега и свега
трпезом својом нуди

ти — моја песма вечна
ти, ткиво збиље моје
тајна ми недоречна
суђаје какву кроје
неразумљиво пречовечна
дугине све сјај боје
матица кристална речна
и небо у њој — ко је?
ти, моја песма вечна
ти — ткиво збиље моје.

ЧОВА СТАРОГ КОВА

XI

Ја сам чова старог кова
а ноћ блага;
противу ме струје носи
пут до врага.

Ја сам чова старог кова —
— прошлост чиста:

леп и проклет, романтични
егоиста.

Ја сам чова старог кова —
— по бонтону —
— ал' обрех се поново у
Вавилону.

Ја сам чова старог кова,
што раскошне своје снове
 све сâм скраја,
па залуд их вија с ове
 стрaне раја.

СПАЈА НАС...

(Мом Zuckeru, мојој супрузи)

Спајају нас ноћи, спајају зоре
пустоши ледене, огњи што горе
спаја нас бука, спаја тишина
спаја нас пехар жучи и вина

Спаја нас вечност, вежу тренуци
сва потонућа у сласти и муци
једна уз другу, сумња и вера
спаја нас реч из уста и пера

Окови стари, ланци од злата
лице и наличје нашег ината
над разумевањем искидан вео
застире небо нам, и црн и бео

Спајају нас дани, прошли животи
Еденски врт и пут ка Голготи
и сва распећа и ускренућа
дворишта разна и једна кућа

Спаја нас прстење, мастиљаво, златно
незауостављиво небеско клатно
потреба, жеља и оно нешто
што жила шнира нам прецизно, вешто

Тела и душе, везе стомака
свѐта, божанска милодар брака
пешчана зрна датих нам дана
обале бесмртног океана.

Чујете ли ме – Никола Трифић

ЊОЈ

А коме ако не теби?
Којој јели да будем бор?
Пред којом иконом да црн клекнем?
Којем створу да будем створ?

За чију част да грешан страдам?
И уз сунце младо за кога да зрим?
Којем Богу да се пред нечастивим надам?
Као река без ушћа,
и изгубљени песник,
за кога мирно да течем,
коме да пишем стих?

А коме ако не теби?!
Једном кад ме нема, кад ме сломе, кад умрем —
па се сетим да још могу да полетим
и од грдног лудила још грђем дођем себи,
па, свет курвиних ћери и синова питам:
А коме ако не теби?!

Срећо моја...
Васкрсла надо у бесмртном незнању;
жељо прежељена.
Коме?

Зар мутна вода у длан да ми спава?
И ја жедан тебе с њом да спим?
Зар са кујом неком колевку да стварам?
Зар пред колевком празном анђеле да бдим?

Реци ми...
Док ме још има,
и док све што имам узалудно тоне.
Док ме рђавог,
рђавији ломе,
реци ми мило моје:
Коме?

Коме сјајна звездо свих мрклих неба?!
Слободо од неслободних сакривена...
Ти мирна луко,
мојим бурама брањена.

РАСПРОДАЈА

Распродао бих себе због тебе;
дао бих се у бесцење, у јад, пепео и прах.
Па, кад ми жеља као ластва ка небу крене,
мењам сав свој ваздух,
за један твој дах.

Дајем боре које још немам...
Бирам смрт рану, ако се мора мрет.
Одричем се права да ходам и да сневам;
само за твоје добро,
за твој сигуран лет.

Дилеме немам.
Продаћу речи за минут тишине;
закопаћу у земљу сваку од њих.
Мењам дане за царство тмине;
проклињем себе,
благосиљам твој лик.

Чујете ли ме људи!? Распродајем се!
Даћу се и Оцу и Творцу —
и ђаволу црном, ако није међ ова два;
само да ми врате оних пар минута:
јутро, каффа, осмех, она,
и поред ње ја.

ЗАБЛУДА

Не замерам ти...
Ниси ти сломила ништа што већ није било сломљено;
па, састављено и залепљено,
оспособљено да полети довољно високо
да може да доживи још један пад
и тресак од тло,
праћен оним језивим звуком ломњаве крила.
Пад поред отвореног гроба;
суза која као презрена жена милује земљу
у жељи да искука још једну шансу,
док јој иза леђа негде својим путем измиче вољено
небо.

Не замерам ти...
Рећи ћу ти још и хвала.
Хвала за све илузије и заблуде,
за непреспаване ноћи,
и трагом зоре, кришом,
у неком кутку између пркоса и нагона дочекана
јутра.

Једном када све прође,
само ћемо заблуде и памтити.
На њих ћемо се враћати;
Само ће оне нама деловати мило и драго,
јер су само заблуде подстакнуте вером да је нешто
могуће,
и да вреди.

Ко се за веру венча, од заблуде се разведе,
и чим дође себи ако имало срца има —
са новом вером пред олтар оде.
То је једини доказ да си жив,
и да си човек.

А ти? Где год да си, буди добро...
Ходај дуго;
ходај неуспела револуцијо давно заборављених
снова.
Мајко нерођене среће!
Мајко празне утробе
и пуног кофера
разних летова и падова
нада и разочарања,

чипкастог доњег веша
и свих оних плишаних меда отргнутих од детињства
и угураних у свет одраслих и свирепих људи.
Ходај дуго;
сакриј очи иза тамних наочара и не мисли на мене.

Ја једно знам...
Тог дана када сам се освестио после пада
и уздигао над локвом сопствене крви,
придржавајући се за сломљена крила;
први снагу у себи искористио сам да се гласно сме-
јем.
Смејао сам се као луд;
смејао и захваљивао Богу на паду...
Рекао сам: Боже хвала ти! Пао сам!
То значи да сам летео.
Осећај, необјашњив људима који гмижу.

Преведена поезија – Тумеа Ленерт Могер

ПЕСМА УЗ ВИНО

у једној крчми
на било којој страни
света
човек је код куће
испочетка
у полумраку
да ли се осећамо као
у свом дому
зависи од тога
каква
је нарав конобара
какво је пиће у гостионици
карташи какве карте деле
шта ће аутомат избацити
да ли је крчма
на глини или на чврстој подлози грађена
да ли њу меродавни
често спомињу
или прећуте
ко улази
независно
савија гнездо
мотри и нада се
моћ гута
место натуцања

мртви изрази
позадинско значење
ценовника
ништа није оно
како је названо
не вреди толико
макар је и укусно
саке
крушковача
ликер
међусобно су
удаљени
да ли је кашика
у свакој чорби
иста
трофеј
хула — низ
или на зиду бренд — назив
кад снег зиму
прекрива
кад сунце стабла обале
до сивила исуши
лишће опада
укус сазрева
осећам
пролазница сам
безличност
је моја нада
воду небо у вино
претвара
у крчми

на крају света озарени
појединци
мртав хлапта
жив пак испашта
свако вече на пут
кренем
јутро код куће живи
зидови се шире
на ничијој земљи
ветрењача хуји
све је уметно или времешно
бели јелен ме на леђа узме
истинска реч ми је име једне крчме
сај-фај бајка
кондир је моја ора
крв у вину
дупло вреди

КАСНО МИЛОВАЊЕ

залуд
је чист ваздух
професија је лака
кажу жене
пре но што се
убију
у загрљају ударцу
мушкарца
из самоодбране чине
или не

не плачем због тога
што на месецу нема мушкараца
и нема жена
тек кад-кад астронаута
са јаким срцима
и срећеним живцима
било би добро да је на месецу једно острво
са астронаутима
који изван земље
само понекад бораве
дубоко сам ти сперму гутала
болна уста желуца
какав ли је мој укус у твојим устима
на то не мислим
отишла сам
са земље из редова живих
читуље нису стигле до тебе
и ја сам само са нета сазнала
да убудуће нећу ти у срцу бити
на месецу постоје уграђена
вештачка срца
са монограмима
или који се уграђују
не плачем
људске гласове
оплакујем
себе међу бесполним анђелима
милујем
нису људи
астронаути су ме открили
свака моја успомена

без удова
у давнопразном простору је
шта ли ме држи у његовом загрљају

ДЕФИНИЦИЈА

лепа рана:
пошто-пото без тебе,
заметак-сама
у магла-плесу...
укоченост волим-звезда,
многожељена тишина,
неосвојива је гора вечна

ИМПЕТИГО² ОДА СТРАСТИ

тамо на врху ветровитог
борика се љуљаш
и као у неком стрипу
између лако читљивих редова сличица
су те уплакали
не дозвољаваш да те воле
себе презиреш.
да своје постојање потврдиш
улизице држиш
можеш се догодити
доконе жене и чиче

² Импетиго — заразна инфекција коже (Нап. прев.)

пекари ружних и финих руку
или уметници чаробњаци крајности
чудо у томе виде

нико не жели
ветра чути
стрип наглас читати
или твој крај доживети
све што живи
себе дотиче
и назад до тебе
сачувај поуздање
своју ћуд не штити
живи
јер све што живи
нестаје

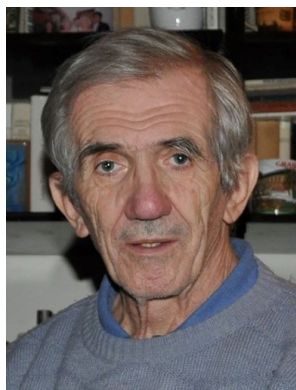
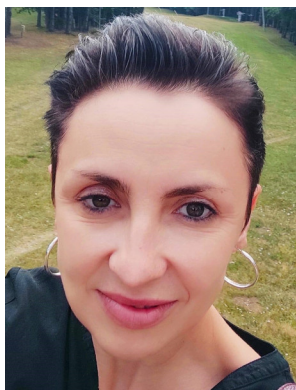
ЉУБАВ

Нигде-јарбол,
чему-лађа,
губитак слободе
до краја живота,
поезија
мањкавих вредности,
готовански изрази,
пачавра судба,
развијам повезачу,
белу...

ЗВОНО ИСПРАЋАЈА

да, била сам, срећна,
у правом и
најбаналнијем
смислу речи,
глас срца до смираја:
непоколебљив
глас сузних очију,
сузног срца...

С мађарског превео Илеш Фехер

Поезија младих – Мауд Чорбућ

ЋИРИЛИЦА ЈЕ ОГЛЕДАЛО СРПСКЕ ДУШЕ

За мене је ћирилица сам појам живота
јер ја са њом свакога дана живим
радујем се језицима света који повезују
све око мене више него икада до сада
и сретан сам због тога много

Србија је земља постојања и традиције
ћирилица је настала као значај живота
где свако од нас има своје право
да изрази себе и емоције своје
онако како то сматра и како он жели

Веровање јесте да свету треба лепше боје дати
бојити сав свет у најлепше епохе своје
и онда живот тада постаје веома леп и добар
јер смешно је да и даље свађамо се
ко језика које све нас људе спаја

Ћирилица је смисао живота и радујем се свему сада
јер око мене су добри људи и јако лепи
спремни да научим од њих много тога
а посебно да од старијих наследим
све оно што сматрам да требам наследити

Језик нико не може да ми олако одузме
јер ја дишем срцем и душом на нове епохе
сматрам себе да сам херој свакога дана
када подстичем децу да уче нове језике света
јер у језицима сав свет крије се

и нисам знао да језик толико је леп
само ако креирамо неко лепше место
где сви долазимо једнога дана
а љубав нека спаја све нас
јер то је оно што мени треба!

ПОСВЕТА ДЕСАНКИ МАКСИМОВИЋ

Жена која је била тако сјајна и лепа
Она је за нас све оно што описати се не може
Жена са добротом угнеждена у дну душе
И смислом да весели све око себе
Лепо је када имали смо особу као њу

Сваког дана радовали смо се свему што долази
Десанка Максимовић је лепа особа заиста
Спремна да посећује свете манастире
И увек чини да свако у кругу њезиноме
Буде добродошао човек, без обзира на веру

Није битно шта други су желели да кажу
Ако је икада нешто било лоше за њу
Она је сматрала да време је лепо само
Када делимо љубав са свима око себе
Десанка Максимовић је жена живота нашега

Смисао да живимо сваког дана са разлогом
Лепота свега јесте само једном за сва времена
Да поштујемо и негујемо око себе људе
Она је сматрала да љубав треба да живи
Заувек, јер то је оно што нам је потребно

Десанка је жена живота нашега и све што желимо
Лепо је када око себе имамо љубав
Осетити требамо и поштивати ауторе
Који су дали ка нама љубав своју
Да буде за наредне генерације лепо!

НАЈЛЕПШЕ ЈЕ ЂАЧКО ДОБА

Учионице су пуне красне деце
Што гледају једни у друге без престанка
Сваког дана нова слова и бројке се уче
И њихове главице се пуно у томе муче

Али деца су данас пуна знања
Која желе увек у животу љубав свету
Јер ништа се не може да мери речима
Када деца су сретна сваког дана

Играју се на великом одмору гање и жмире
Па то је савршен живот за једног ђака
Који сваког дана изучава разне ствари
И нико не може да у томе их неко брани

Свакако деца памте данас апсолутно све
Апсолутно биће све ако даш пет
Јер то је данас тотално океј
И знам да би ти пробао апсолутно све

Најлепше је ђачко доба пуног живота
Где деца уче о првим љубавима
Првим везама и првим раскидима
Све то док су основна школа чак!

Једног дана када све нестане заувек
Само надање остаје једно за сва времена
Да ништа друго не може да се оспори
Најлепше је ђачко доба!

Жеђ за тобом – Боривоје Боро Живаљевић

УЗАЛУД

Раскошан као некакав владар
удишем срећу цветне свежине
Од Бога добио превелики дар
Прегршт препун слатке таштине.

Жеђ ми за тобом плућа запали
са твојих усана пијем рујног вина
свет је постао скучен и премали
сва је топла лета заменила зима.

Горим запаљен љубавним огњем
и претварам се у угљевље црно
све ћу погасити само ако могнем
а љуте бих стене самлео ко зрно.

Знам теби сам се клео на нежност
и да нас ништа раздвојити неће
увек смо тражили и хтели вечност
судбина нам даде довољно среће.

БЕЗ РЕЧИ

Да заћутим, а све да ти кажем
без речи се најлепше говори

како ћутке могу да те лажем
док тишином звоне разговори.

Зора с јутром никада не прича
договором сунце дочекују
топло лето или зимска цича
све планове ћутећ искују.

Ватра димне да сигнале даје
Кад с таласом запевају стене
Поглед сузног ока ме издаје
Због љубави срце ће да свене

Нек све речи у грлу остану
да ћутањем одам тугу своју
у безречју осећања стану
сакупљена у великом броју.

Зелене песме – Ирена Бодић

СЛАТКИ ЗЕЛЕНИ САН

На слабој светлости
звезда
бљескају се влажна зелена
кожа и два златна ока
једне жабе.

Златоока.

Дала сам ти лепо име.
Кикотава,
зелено светлиш изнутра.
Хтела бих вечерас
да се играм са тобом.

Где сам те већ срела?
То мора да је било пре него сам те
заборавила.

Барска сирено,
можда си некад
нежно певала пре него си
себе заборавила.

Пољубићу те.
Пољуби ме.

ЗЕЛЕНО САМ ЗАСПАЛА

Желим
у сан
да ми дођеш.
Зелено
нам није
досањано.
„Пуно“
је реч која
љубав и
крв боји
у зелено.

У очи
да се гледамо.

АКО ОЖИВИМ БИЋУ ЗЕЛЕНО

Свет је зелено
ограђен.

Стала сам у
ред.

Чврсто десном шаком
стискам леву подлактицу.

Ноћ мирише на
зелено. Познато..

Из нечијих прстију
истичу зелене
капи Вивалдија.

Моја уста су пуна
немих риба.

Тихо, тихо зелено
ромињам
под скутом бога.

Дишем уста на уста,
дишем.

Зелено дишем.

ЗЕЛЕНИ ЗРАЦИ

Вилењаку
реци, да ли је
спала зелена роса
са твојих
прозрачних крила?
Да ли ти је
у осванку тесно
међу затвореним
латицама цвета.

Не сазнајте.

Капима зеленог
јантара одгурујем
мутну страну живота.

За милост
чекам свој ред.

ЗЕЛЕНИ ГРЕХ

Нема, нема, нема.

Небо јеца под
теретом зеленог
брашна.

Човек је хлеб.

У руци држи
путир из кога
тече време.

Нема, нема, нема.

Класичне строфе – Момир Миодрог

БУЂЕЊЕ

У поруб твоје хаљине прсте си моје ушила
на крагни белој пегланој суза се моја сушила
на дугме прво под вратом укосо копчано
трагови јутарњи осташе и око заспано.

У прамен косе расуте злати се сунце изашло
буде се птице веселе не знају шта нас је снашло
руке и ноге у плетер кô пруће у забран
у ветар шапуће лишће и дах у дах је сабран.

МОРСКА СИРЕНА

Док ти гледам вито тело
ти сирено плавог мора,
таласи те запљускују
мени светли аурора.

Посејдону мутиш памет
морске виле ти завиде,
низ груди ти слане капље
да л' те сневах, ил' те виде'.

Сунце груди обасјава
маестрал ти мрси косе,

сву лепоту у загрљај
песак газе ноге босе.

Ко ти тело извајао
и ту нарав смерну благу,
и Он би се огрешио
да те сретне овлаш нагу.

ДРХТАЈ

Случајно те сретох после много лета
и не познах тренем оно знано лице,
твоје ме питање у пролазу збуни
задрхта ми дамар кô на харфи жице.

У истом смо месту ал' се не виђамо
тако је и боље кад већ онда нисмо,
спознао сам касно за немире твоје
у опраном џепу уништено писмо.

И случајни сусрет, кô да плам се јави
трепери ми ваздух да л' то звона чујем,
застаде ми поглед да ухвати дугу
што се није збило нећу ни да снујем.

НА ИЛУЗИЈАМА

Не даде ово небо тмурно
а хтедох да ти напишем стих,

не иде ово сивило дана
уз твој умилни весео лик.

Јутром се расцвала ружа једна
ту под прозором мојим,
зацрвени се облак постиђен
што усне сладим образом твојим.

Уплићу прсти увојке дуге
у песми тој од сатена,
пустих те да ми промениш ритам
што пева моје срце од камена.

И слика сама магновење слуги
са платна где се млазом ликвор просу,
преливају се сребрна и златна
на илузијама кроз мирисну росу.

ВРАТИ МИ

Врати ми моје кликере, све оне шарене стакленце,
све чари раног детињства и оне бистре зденце.
врати ми лопту од крпе и мале камене пиље,
врати ми моје ожиљке лаванду и босиље.

Врати ми све моје праћке убоде од љуте драче,
све пликове од жаре од њих се најлепше плаче.
врати ми моја поља брда и ливаде цветне,
сво оно камење сиво врати ми дане сретне,

Врати ми рибице мале и ону моју реку,
врати све потоке њене знам да јој и даље теку,
врати ми песму славуја и цвет у њеној коси,
опојни мирис сена и врати траву роси.

Врати ми прво пијанство не морам више да пијем,
све оне свађе и кавге и данас битке бијем.
врати ми прве пољупце и макар загрљај један,
и корак онај жустри сад видим кол'ко је вредан.

Врати ми све што је моје све оне бесане ноћи,
сва она немирна јутра знам да ћеш Ти то моћи.
врати ми млечне зубе све оне шарке змије,
врати ми моје страхове без њих ни мене није.

Вечита питања – Драган Врањеш

ПОСЛУШАЈ ЈУТРО

Дилену Томасу

Послушај јутро
које зове на молитву и кајање, у јутро
Божија реч најјаснија је, послушај
јутро, јер шта ти друго преостаје,
сем да се поново вратиш у ноћ.

Послушај јутро на које вече
повраћа остатке твојих гадости,
из којих се мудрост рађа, а из
мудрости глава дуго на раменима
остаје, послушај јутро, јер шта ти
друго преостаје сем да се
поново вратиш у ноћ.

Послушај јутро да би био све оно
што јеси, а не оно што уображаваш
да си, послушај јутро, сем ако
ниси песник, јер песник ако јутро
послуша са јутром заувек и нестаје.

ЖИВОТ

Живот је храброст да се воле успомене
свим својем срцем, а да се живи за
будућност која је једини смисао.

Живот је кад се прескачу препреке
немилосрдно упорно, све до
последње, јер тада су све препреке
прескочене, и ти си победио.

Живот је љубав и само љубав, све
остало су наши порази и немоћ.

ВЕЧИТА ПИТАЊА

Чекамо ли и Христа као Годоа, на
пустим раскрсницама живота?
Да ли ветар само подражава
цвиљење наших
изневерених душа?
Пратимо ли судбину
усамљених звезда?
Да ли је разбацана светлост
свемира само прва
и последња шала материје?
У овом мрачном кутку
наших чежњи и надања
није ли и љубав још
једна у низу
великих превара?

КАДА ПЕСМА ЗАТАЈИ

Када песма затаји пусти
музику, купи флашу
квалитетног пића (бар ће
мамурлук бити лакши)

одврни чеп и наспи, пусти
машти на вољу, бар
данас, сутра те чека
одговорност према
себи и другима, данас
си песник, а сутра
с људима, човек као
што су и они,
потпуно нормалан.

Данас си мистер Хајд,
а сутра доктор Џекил,
све оно што сви
остали од тебе и
очекују да будеш.
Знај.

Отпиј, нека светла
не буду прејака,
опусти се и уживај,
онолико колико ти
живот дозвољава
да будеш...

Онолико колико те је
пута наружио, и
опљачкао, и преварио,
и исмејао...

Ипак, не очајавај.
Да те није исмејао,
срамотио, и варао, да ти

није отимао, зар би
написао песму, и
једну једину реч,
крик заборављене
људскости, који се
толико допада
другима, али се
плаше или стиде да
је изговоре.

Зато не кукај, и свака
криза нека ти буде
за наук, како да
балансираш између
разума и невоље.

То си што си, ниси змија
да мењаш кожу,
повлачења нема, и
не може га бити све
и да хоћеш.

(Не)време за љубав – Невена Милосављевић

ПЕПЕЛНИЦА

*(Plaza del Toral
en Santiago de Compostela)*

Не, никад се нисмо
ни на трен мимоишли
наше су сфере само
налик на површи
које се у свим
тачкама додирују

ми чекамо зору
на каменој планини
где не допиру
одсјаји златних јабука

Не, никад се
нисмо мимошли
наша су срца стубови
у врту богова на западу
где један титан још
увек држи свод

И нема никог већ
дуго да га одмени
у проклетству
немимоиђене чаше

НАЈДУЖИ МИТ

Чекам те
на оној страни месеца
где мрак открива светлост
и тил пришивених облака
сакрива флеку од вина

Чекам те
у поднебесју ладолежа
што Јованове лестве грле
стварајући привид да усход
уз наша одмицања биће лак

Чекам те
у истом оном капуту ког
су као и мене похабале године
још тамноплави шал мирише
на дрвенасто биље и снег

Чекам те
на оној станици у предвечерје
где магла скрива прве звезде
пуста је и возови више не пролазе
време је и ту све наде оглодало

Чекам те
у међусну лептировог крила
што уноси немир у распукле усне
ја не сањам под чекињама небо
сваки трептај једна је смрт више

Чекам те
истина, још само у песми
тамо тек јасно видим ти лик
заборав је човеков најдужи мит
у који никад до краја није веровао

НЕВРЕМЕ ЗА ЉУБАВ

Кажеш ми
Твоја лепота расте изван баште
Бојим се нечистих што на
твојим латицама њишу стих
Ти ниси од овог света
Бирам да волим своје илузије

Нисам дивљи цвет
Твој сам роб
Ти ланци нису од познатих легура
Па их именујем невидљивим
Ценим да оно што ниси додирнуо
Не треба никада ни да спознаш

Кажеш ми
Знам те откад си била дете
Увек си патила радосно
Мислио сам како ниси заслужила
Све те неправде под небом
Твој терет нисам умео да понесем

Невешто пониреш у злаћане салве
Челјусти непознатих светова
Мислећи да су речи моје
Бајање вавилонских градитеља
Не трудећи се да разумеш
Зашто пропадају сви покушаји
Да се међу нама сруши стварност

Кажеш
Не знам зашто сам те позвао
Можда сам само желео да
Умирим савест што никад
Нисам умео да те загрлим

А хтео сам
Нас двоје нисмо пробали
Љубав и поглед под звездама
Неко одгоре зна зашто
Сачувај извињења за нека
Боља времена
Невремена не примају кајања

САНОХОДЈЕ

Мој сан се пробудио
хода к мени
окупан сунцем
и просипа ми одлуке по плочнику

Мој сан дечијег лица, с пар бора мрштилица
и неколико седих у класју
Кад си се усудила да се вазнесеш у грудобољу
— ово нису времена боемских болести
умиру људи, али још нико умро није од немира
од онда кад су се душевне боли
именовале психологијом

Није то исти љесак, стварност је суштаствена
разбокорена и чулна као Примавера
радије бих у снове, храброст је неизлечива мана
а ја је носим на реверу као извезени божур

О, класје моје, међу увојцима
хиљаде макова трну ми пред очима
твоја сенка ми засипа свод
и сад си сунце
које хода к мени
окупано сном

А ја као Прометеј прикован за Кавказ
који не жели да га ослободи нико
од сунчаног сна

Ђердан од стихова – Синиша Мозетић

ТАМБУРАШИ

у

песми

што ти пишем,

да не буде мене

што тугује,

себи се чуди,

слави, хвали, баш мудрије

ни успомене, ни не дишем

све да је твоје,

слике, боје

кап кише,

да некога теши,

јутро

које успева да реши

зец што се плаши

твоја да су мора

плава,

плаве боје заборави,

звезде сјајне

загонетни беспрекори

твоје,
насмејане тајне

само твоји, можда наши,
однекуд далеко,
распевани

залутали, зачарани тамбураши.

АМФОРЕ

Тако дуго кишиле су кише,
све јаче, више,
све нас бескрајне тајне
чудиле

узалуд
наде шарених снова
будиле

како би било
пијаним морнарима
украсти давну
тишину

стрпљива једра
бродова,
што превозе
препуне амфоре, сјајне

песнику
немир стиха,
док песму песни пише

напокон
слободно певати, љубити,
желети

постојати,
баш најјаче, највише.

ИНТЕРМЕЦО

Док чили
и последња нада, истичу минути,
неко те се,
изненада, сети,
чуде му се сунцокрети жути.

У тој
бесаној ноћи, са пијаном гитаром,
само си бескрај и загрљај.

Можда.

Небом лети уснула комета,
и негде,
далеко, на другом крају света,
у врту, завејаном,
дивља трешња поново цвета.

ОБЛАЦИ

(одбрана поезије)

Ненацртане слике,
неизговорене
речи

недосањани дани...

светионик,
што га
упорна магла крије...

неотпеване
арије
ламентa без краја

можда само,
несхваћени, плави
јунак

који не сме...

светлости мрака
и таме сјаја,
не видети, не дисати...

затрпаним путем,
од никуда до
нигде

поновити
одлутали стих песме

коју
нико неће написати.

МАСКЕНБАЛ

Још један
једва будан, завејан

можда погрешан
дан

и зачуђени облак
бео.

Узалуд
машташ да ниси
хтео.

Немо
у поглед тишине
гледаш

не даш помисао
да ниси смео.

Одлази распевани,
насмејани

шарени

разрушени маскенбал
цео.

ИСКОН

Описати
неописано,
разумети несхваћено,
опростити
неопроштено

осмехом полетети

поново
бескрајно волети,
далеким
морима храбро бродити

можда се
више нећемо родити.

ЂЕРДАНИ

Пчела је
слетела на цвет,
по још једну кап меда,
нејака

птица
почела свој први лет

бајка, весела,
тужним причама се
не да

магла је сакрила
орла
шарених крила,
мудрост
несташног сунца
отопила последњу игру леда

зар не видиш
како те она гледа?

ВАТРА

Узалуд
објаснити златни пресек

онима
док се крај ватре греју

радију, смеју

у инат
снеговима

што, упорно,
у дугим ноћима веју.

ЗВЕЗДАМА

Увек си
била
звездама боља.

Праштањем сунца
вођена.

И даље лутам
док,
узалуд

ме
сањају
покошена поља

једна
кружница, црвена

руком цртана,
савршена
и ова
песма,
тишином писана,
избрисана.

Сама,
незавршена.

ЗЛАТО

Весели цвет,
мудра река тече
у нама...

поглед
њен,
теби поклоњен...

чуди
нам се
заробљени свет

у висинама,
умишљен

туђим златом окићен...

Мелодија стиха – Марија Тодоровић

АКО ОСТАРИМ

Случајно ако успорим корак,
казаљке сата ако покварим,
попијем можда чај неки горак,
можда се збуним па остарим.

Можда на тајне залутам стазе
и ту ме златна опколи јесен,
скрије ми пут и путоказе,
па се уз њене боје занесем.

Можда ме време улови тако
док уопште за њега не марим,
да у замку упаднем му лако,
па не отмам се, већ остарим.

Ако грешком коса ми оседи,
на лице ми крадом слети бора,
бићу срећна што љубав не бледи,
што ми срце старити не мора.

Година се нимало не бојим,
знам, душу ми променити неће,
а док дишем, волим и постојим
будићу се са осмехом среће.

ИЗГУБЉЕНО БЛАГО

Повратну ми карту дајте
до вртова мог детињства,
да оживим ову јесен,
своје благо изгубљено
да пронађем и донесем.

Ту сам негде испустила,
журећи да што пре одем,
нестрпљива да порастем,
осмех много радоснији
и одважна крила ласте.

Остао ми тамо букет
жеља сјајних ко дукати,
са њих кап да узмем росе,
да те смеле жеље опет
змајевом ме снагом носе.

Морам ићи да у уши
вратим већ заборављену
зрикаваца песму нежну,
два-три свица запаљена
да ставим на косу снежну.

Да још једном бар протрчим
босонога и безбрижна
ливадама мојим старим,
грумен злата под џемпером
назад да прокријумчарим.

Да напојим жедно срце
мирисима, милинама,
на трен у њих да утонем,
гледајући руменија
и свитања и сутоне.

Жељену ми карту дајте,
а временску и просторну
границу ћу лако прећи,
месечине мог детињства
умем наћи и жмурећи.

Када опет дочепам се,
никад сасвим прежаљених,
драгоцених тих ситница,
отуда ће, мени слична,
вратити се девојчица.

СВЕТ ЗА СЕБЕ

Наизглед смо једни другим близу
и свет нам је дом по мери створен,
а ,ипак, смо туђи и далеки,
свако својим вратима затворен.

У пролазу пар срдачних речи
разменимо са лажном лакоћом,
па се опет удаљимо журно,
свако својом притиснут тешкоћом.

Растрзани и оптерећени
ко зна каквим наслеђем и дугом,
у скровишта мирна склањамо се,
свако својом заогрнут тугом.

Са судбином мрском непомирен,
али њеним загрљајем скопчан,
живи тако човек крај човека,
свако својим ћутањем закопчан.

Недокучив, мислима обузет,
за невоље туђе непробуђен,
у свет мали претвара се човек,
изолован, скучен и отуђен.

ПРЕСУДАН КОРАК

Између жеља и остварења
страха је амбис и оштра хрид,
чежњу и смелост, обично дели,
пресудан корак, превисок зид.

Некада је оно што ти значи,
иза зида сакривено све,
а немаш храброст за подвиг, који
препреку страшну срушити сме.

Докле год се на то не осмелиш,
зидови ће израстати свуд,
тек одлучан, више ниси себи
ни лош сведок, ни погрешан суд.

Без обзира шта би рекли људи,
савест ти је важнија од њих,
ти најбоље знаш шта исправно је,
макар било ван правила свих.

Између жеља и остварења
некада је довољно да знаш,
препреке су ништавне, тек онда,
кад без страха у њих погледаш.

Ту поред нас – Свен Кезеле

ДОЛАЗАК

Жутим је стазама новима човјек корачати почео.
Плава му небеска капа бијаше пријатељем
и он напусти модро море своје домовине.

Он не пође у планину — отвори се срцу свијета
и божанскоме трагању у рукама људи.
На бедру је носио ожиљак — заборављен мајчински
стисак.

Од непроспаване ноћи тамна му се мрља
испод ока слила. Он је обрише прстом магије:
нестаду страхови прошлости, пропасти.

Загледан у црни уништења зуб
он отвори се зеленим стазама,
а модро ће море и планину у себи носити.

Он тражи љепоту у рукама људи, срцу свијета.

ПЈЕСНИКУ

Осјећам ли снагу и хладну студен?
Тај грумен у мени вјечито трепти.
Мој поглед је зелен, а образ румен
рјечито зборим кô црвени лептир.

Исконски рептил дуж моје мождине
у мождану срж сад улази, остаје
снажан кô вихор мужевне истине.
Вјетар витла, јечи, худо псето лаје.

Све се врти с тими звуки из дубине,
давні дуб живота грми изну́тра.
И стрпљиво чекам да се глас мој вине,
к сада и свеопћем, у румено сутра.

Предат ћу тијело, руке в руке свега,
оног вишњег што у мени говòри.
Пењах се в многе планине, на врх брега
откинух трули лист божáнској кори.

И сав њежан послије таквог открића,
многих бѣтакā битак скован прича:
ганућа ми и сузе дадоше ријек,
пјесмин ме бескрајни тијек тад пусти у вијек.

ЉУТ САМ НА СВОЈУ ДРАГУ

Љут сам на своју драгу.
Јесам, и најрадије бих је к врагу послао
јер не јавља ми се читаве ноћи
и ја се плашим да је тко не љуби дивну, нагу
или да је отима у неограниченој злоћи,
такав анђелак ниједном скоту криво не би пао.

Не желим да ти нетко љуби бујне груди
или да те грли и од студи чува.
Кад само помислим да се други крај тебе буди,
да кад је ноћ глува с тобом бдије
и да те након што те подло и пакосно смува,
цијелу ноћ под плахтом покрива, грије и крије...

Патрицијо, твоје красне, плаве косе
односе и оне најсиловитије у пропаст страсти.
И оне богате и оне који просе
оставит ће голе и изгубљене части.

Песма – Нада Матовић

Ко сам?
Ко си?
Ко смо?
Космос у улици Априла.

Гдје сам?
Гдје си?
Гдје смо?
Свјетлост без мане
прлоаз у годинама.

Ја сам.
Ти си.
Ми смо.
Свјетлост, стопа, пут!
Љубави!

Дида и ја – Олга Лалић Кровицка

ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА СА ДИДОМ

У јесен је мој дида волио да дође по мене на крају наставе. У тамножутот капуту са црном беретком на глави. Плава торба му је висила на високим и танким раменима. Назвали смо је *плава торба* и сви у породици су знали да је то дидина торба. Увијек је поносно стајао испод чемпреса који расте иза школског зида и чекао да дођем. Звоно, шест поподне. Дан је још увек дуг. Трчим с другом дјецом и тражим његов осмијех. Одмах, примјетивши ме, раширо би руке и поздрављао ме срдечно и њежно узвикујући: *дико моја, чедо моје* или *јабуко моја*. Чврсто би ме загрлио и подигао. Сви су нас гледали. Био је то мој велики и вјечни дида. Узео би ме за руку и тако би кренули на излет у виноград, прије надолазеће бербе грожђа. Дида је био најпааметнији и најтоплији човјек којег сам икад познавала. Кад год би ми нешто рекао, на лицу му се рађао осмех. Биле су то дирљиве и величанствене приче, засићене знањем о старим временима и пуне личних сјећања. Чак и кад смо пролазили поред цркве светог Николе и гробља, нисам се бојала да ће мртви устати из гроба да би ме уплашили, јер су у мојој машти биле то лијепе душе са црвеним далматинским капама. Не знам зашто црвеним? Можда зато што је у то време то била веома популарна боја, или зато што је дјед Сако, који је у то време умро, носио црвену далматинску капу?

На путу смо сретали пуно сељана који су радили у баштама или гонили стадо коза или оваца. Срдачно су нас поздрављали и питали диду за унуку. Била сам срећна и стидљива, јер је дидин одговор увијек био исти: *А ово је моја мезимица!* Дида ми је све време причао о својој младости, старим обичајима и животу. Могла сам бескрајно слушати његове приче. Често сам му постављала питања, мада сам и сама могла добити одговоре из сјајних ријечи у најтоплијем сунцу далматинске јесени. У својим причама се често враћао у вријеме Другог свјетског рата. Био је дијете без оца који је умро кад је дида имао три године. Умро је у градској болници. Потом је сахрањен на болничком гробљу. Нажалост, његов гроб није обиљежен. Дида је патио цијели свој живот због тога. Сакривао је ту бол од мене. Често, кад сам ишла до његове куће, прикрадајући се, отварала сам врата кухиње и гледала тужног диду, који је већ тада држао руку на срцу. Као дијете живио је са сестром и мајком у старој кући из које се одселио тек након брака са баком. Тада су у њој држали козе. За време Другог свјетског рата, моја прабака је покушала да по сваку цијену спаси диду од мобилизације у италијанску војску. Тада му је било шеснаест година. Од дана када је италијанска војска најавила мобилизацију дјечака попут њега, прабака је почела да му омотава чело бијелом марамом, објашњавајући војницима да је њен син болестан. Дида је увијек говорио да италијанска војска није лоша, пуцала је само кад је морало. Италијански војници, сажаљевајући болесног дјечака, доносили су слаткише и лијекове. Прабака, сретна што неће одвести њеног јединог сина на фронту, нудила им је јаја и ракију.

У седам сати послеподне стизали смо у виноград пун зрелог, слатког грожђа, смокава и брескви. Стабла дуња

су такођер расла у њему. Сакупљали смо воће у плаву торбу, мој дида је такође вршио провјеру грозђа, бројећи дане до бербе. Виноград који је припадао мом дједу имао је душу. Различиту од осталих. Увијек сам вољела да се тамо враћам, али само са дидом. Данас винограда више нема, као ни мог диде. У души постоји само коријење које је прорама и празнина. Можда ћу једног дана засадити свој виноград, али никад неће бити тако лијеп и ведар као онај из сјећања.

Често бих, кад бих се враћала из школе, бацила руксак и потрчала према диди. Најчешће сам га затицала у дворишту како гони стадо коза у крш. Једва сам чекала да будемо тамо, мој дида и ја. Када бисмо стигли, сједили би на великој стијени да имамо козе на видiku. Посматрајући их, често сам долазила до закључка да су козе већи филозофи од оваца. Упорно и мирно се пењу на стијене, како би дошле до хране. Овај успон, који би се понекад завршио раном или чак падом у дубоку јаму, био је за њих изазов. А овце су само лијене животиње које пасу траву на ливади и то им је довољно да буду задовољне и удовоље своје потребе. Оне пасу или леже без тражења већих изазова. Након што смо неко време сједили тамо, мој дида би извадио фрулу. Његова музика би ме подигла равно према залазећем сунцу. Јесењи заласци сунца су за мене и даље најљепши, они пробуде успомене, чежњу и дјелују на чула на специфичан начин. Чула бих мелодију других пастира, али нису изазивале толику емоцију као дидова фрула. Увијек сам молила свог диду да свира гласније, да би цијели крш припадао нама... Успут, сакупљали смо шипак, који смо зими додавали у чај уз који сам јела огромне сендвиче које је правио мој дида. Једва сам их могла загристи,

али то ми није сметало, појела бих их с апетитом, јер он их је направио.

Зими су дида и бака увијек имали у подруму кашу од мљевеног кукуруза и киселу павлаку. Долазила сам код њих са рођацима на доручак. Дида је кувао пулу, а бака спремала скуту. Сви смо јели из једног лонца, грицкајући црни лук. Након доручка, у недјељу, гледали смо партизанске филмове. Било нас је вјероватно петнаестак. Нисмо се смјештали на каучу и столицама, због чега сам заузимала најбоље мјесто под сунцем — у дједовом наручју. Увијек сам остајала најдуже. Гледала сам са својим дидом документарце који су се односили на живот друга Тита. Често су то биле репризе. Дида и бака имали су његов портрет на зиду, иако је дида био прва особа с којом сам ишла у цркву. Научио ме је како да се крстим. Свиђао ми се Бадњи дан са дидом. У старој кући, где је дида сушио пршут, палило се бадње дрво, које би након Божића однио у виноград да би грожђе добро родило на јесен. Једном, на Бадњи дан, мој дида је градио камену ограду, неколико стотина метара од куће. Пред Бадњу вечер ме бака послала по њега. Потрчала сам и рекла му да дође на вечеру, али тек када изградимо зид. Подизала сам мало камење и заједно смо изградили зид. Дида је то спомињао цијелог живота. Божић код дједа славио се свечаније него код куће. Мој дида је увек приговарао када ме је отац извлачио из цркве, а ја сам била под његовом заштитом. Након службе, поп је дјеци бацао бомбоне, бадеме и орахе. Чак и кад нисам могла ништа да сакупим, мој дида је имао пуне цепове слаткиша за мене следећег дана.

Често, када није падао снијег, мој дида и ја смо ишли до пресушене ријеке Гудуће и тамо чували стадо.

Дуж ријеке је расла храстова шума препуна попадалог жира. Сједили смо и палили ватру, чекајући да козе сакупе опале жиреве. Успут смо пекли димљена свињска црева и ђевенице. Кували смо чај од дивље руже у малим ћикарама. Са мојим дидом све је било сто пута укусније него иначе. Понекад је дувао јак вијетар. Тада бисмо се сакрили у сувом кориту ријеке иза стијене и гријали се ватром, уживајући у укусним производима узетим из дидове куће. Увече, након повратка, затворили би стадо у шталу и отишли код баке на вечеру. Након вечере гледала сам вијести са дидом и заспала би на каучу поред баке. Дида ме је увијек покривао својим тамножутим мантилом, јер је знао да волим лежати под њим и да ми се свиђа његов мирис. Капут је мирисао на кадуљу, смиље и крш. Волила сам пастирски мирис капута. Будила сам се око четири ујутро, устајала и трчала у бакин и дидин кревет. Бака је спремавала доручак, а ја сам слушала дидину наредну причу, чинило се да их зна безброј. Након тога смо устајали, доручковали и тјерали стадо према ријеци. Враћали смо се око дванаест, јер сам морала ићи у школу. Било је добро што тада нисам морала много да учим, јер сам се већ као петогодишњакиња упознала са уџбеницима своје старије сестре. Понекад сам код мог стрица, гдје је долазио директор основне школе, комуниста, читала из новина о састанцима партије у Шибенику или Сплиту. Мада нисам вољела комунизам, Тита јесам, јер је његов портрет висео у кухињи диде и баке. Сјећам се да сам, кад би се мој отац враћао са страначких скупова, увијек имала главобоље и бјежала своме диди. Гледајући оца како испуњава свеску, угледала сам облаке досаде који су га окруживали. Огромне и ужасне досаде. Није ми се свиђало када је —

професионално као прави комуниста — говорио о ономе што су на састанку одлучили. Ипак, понекад сам гледала емисије о београдској Скупштини или загребачком Сабору и говорила директору шта је влада одлучила. Вољела сам да се играм са рођаком игру вијести. Стајала сам у прозору који је служио као нешто попут телевизора и преносила вијести из скупштине или сабора, а рођак је био моја публика. Није му се свидјела ова игра, али ја сам га и даље тјерала да ме слуша и да ми се диви. Наравно, забављали смо се у дидиној и бакиној кући. Тада смо имали омиљене политичаре, наравно исте као и дида. Била је то Милка Планинц и политичар којег смо тада звали Шпиро Мијо. Више се не сјећам његовог правога имена, мада то може бити и његово име.

Почетком фебруара, када у Далмацији почињу цвјетати прве љубичице, дида ми је помогао да их уберем. Ишли смо у крш да направимо букет за моју омиљену библиотекарку, код које сам скоро свакодневно долазила по књиге. Најдраже ми је било читати код дида и баке. Често сам их читала диди, јер је био неписмен. Научио је да пише мало након рата, када је служио у војсци, али је још увијек мјешао ћирилично и латинично писмо. Наше најдраже књиге у то време биле су књиге хрватског књижевника Мате Ловрака „Дружба Пере Квржице“, српског Бранка Ћопића „Орлови рана лете“ и хрватске књижевнице Иване Брлић-Мажуранић „Чудновате згоде Шегрта Хлапића“. На основу прва два романа снимљени су тада филмови, које смо — поред на екранима свеприсутних из партизанских ратова — гледали са дјетињастом наивношћу. Сјећам се да сам проводила дане са дидом како бих га научила разликовати ћирилицу од латинице:

- Диде, али ово је латинично Б, а не ћирилично В!
- Ово је латинично В, а не Б. — збуњено је одговарао.
- Диде, али сада учимо латиницу!
- Не, ћирилицу! — одговорио је још збуњеније.
- Диде, не буди тврдоглав. Купи сутра руксак, па и-демо код моје учитељице, научиће те!
- Не! Ти си мој учитељ!

Дуго сам у животу размишљала како је бити нечији учитељ кад имаш само шест или седам година, уосталом, моја учитељица је тада имала око четрдесет.

Љето је било за нас увијек сунчана искра, која је блистала као безбрижна слобода. Тада смо могли проводити читав дан заједно, ако не у кршу, онда у пољу или код куће. Сјећам се љета 1985. када сам се вратила са мајком и сестром из Пољске. Сваке вечери смо сједили са дидом и баком испред њихове куће испод ораха. Бака је рецитовала пјесме о Марку Краљевићу. У њеним очима су се тада будиле искре, које сам називала издајничким. Наводно су те ријечи будиле неке сентименталне успомене у моје баке, а ја сам се љутила што је на тај начин „варала“ диду. Да ли је моја бака тада размишљала о легендарном Краљевићу Марку или о неком другом? Дида је причао о вилама, како су га носиле на кревету до поља које се протезало под предивним звјезданим небом. Додиривао је њихову свиленкасту, дугу косу. Осмјехнуо се, као и обично, кад је причао, а ја сам била сретна што се и мој дида могао сјећати нечег лијепог, варајући баку само у мислима, јер ју је у стварном животу веома волио. Уживала сам у овој малој освети, мада су то радили несвјесно. Свиђало ми се када је моја бака почела да пјева народне песме, а онда би мој дида донио вунена вретена равно из кухиње. Имала сам своје. Било је

много мање од бакиног, али правио га је дида, баш као и све играчке које је правио од коре јасенића. Обожавала сам свирати трубу од кора. Нисам могла дуго да научим свирати трубу, али како ме је дида научио и звиждати на свирцу од гранчица, све су их болиле уши. А диду никада, упркос чињеници да је његов слух био добар.

Наша љубав је одувек имала свој пут. Нажалост, пут којим сам шетала са дидом већ је завршен. Али састаћемо се сигурно, иако свијећа коју палим у цркви за диду још увијек не може да побједи демоне. Негдје је црно мјесто гдје дидина душа не може да се пробије, а Бог је превише слаб да би му помогао. Међутим, верујем да је дидина душа у рају, гдје, баш као и за живота посматра стадо коза и свира фрулу, а ја сад палим свијећу тако да њен сјај, надвладавајући таму, доспије до мјеста гдје златна мелодија тјера свако зло.

2000/2005

Краков, Дукла, Пољска

Прича – Јелена Вукотић

БАБИНИ ДУКАТИ И ШТЕДНА КЊИЖИЦА

Ујак је умро сам.

У најбољем оделу сручио се иза улазних врата.

Није стигао на ручак на који смо га позивали недељом када би мајка пекла пиле или векну од меса.

Његове удрвенеле ноге блокирале су улаз у стан. Телефон који је непрекидно звонио без одговора и успаничен поглед моје мајке одвели нас је к њему. Када смо стигли из његовог стана сем продорног звука старог мобилног телефона марке *Нокиа* није се чуло ништа.

Претестеристерисали смо шарке на дотрјалим дрвеним вратима са којих се спорадично љускала бела лак фарба освежена негде касних осамдесетих и коначно одблокирали улаз. У стан је прво ушао полицајац, потом и доктор који није могао ништа до да констатује смрт која је из непознатих разлога наступила пре неколико сати. На докторове речи из грла моје мајке пролегао се врисак саздан од очаја, туге и разочарања. Врата двадесет и четири мале кутије, колико ова зграда броји станова, остала су до једних затворена. Нико се није запитао ко је у касно поподне, пред крај времена за одмор, узео себи толико слободе да реметећи другима мир, свој бол урликне свету.

За ујаком су остали гарави зидови и неред самачког живота, кутија са плочама, грамофон на коме недостаје игла, пар собних папуча и неки намештај, мираз његове баке. Остала је и ујна која га је додуше напустила пре пар година у праскозорје док је сањао Рио и карневал на коме

је био пре тачно четрдесет година. Бешчедна и разочарана желела је да више не гледа једне исте кулисе залудног живота. Осећала се као да је цео век провела у неком театру апсурда у коме чак није ни умела да одигра своју улогу.

“Морали бисмо јавити Дафини.” рекао је тата.

“Мислим да то њу не занима.” рекла је мама и села на тросед чији су дотрајали федери болно зацвилели под њеном тежином.

На столу између шољица од кафе чији је скорели остатак попримио беличасте длачице приметила сам фото албум. Писало је *Сплит 1985*. Са по мало избледелих фотографија смешили су се ујак и ујна управо венчани ведри и пуни наде. Било је то њихово једино заједничко путовање. Ујна је изгледала бескрајно срећна. Ујак загладан у даљину и одсутан.

“И ја бих била срећна да сам била бабадевојка ко твоја ујна.” рекла је мама након што сам поменула како ујна изгледа веома срећна.

Снаха јој се никада није допала. Колико год се ујна трудила да умилостиви маму поклонима, пажњом, посвећивањем мени и брату никад се није уклопила. Никад јој није опроштено што се удала за четири године млађег човека. Причали су да је извесно била код какве бабе *да га свеже*. Онакав красан момак а нашао њу, престарелу девојчуру. Истина је да су обоје увелико превалили тридесет када су се срили.

Презир који је мама иначе осећала, оног дана када је ујна напустила ујака, нарастао је до висине дванаестоспратнице са тенденцијом раста у зависности од ујниног даљег понашања. Нека сила уредила је да се не срећу

и тиме могу слободно рећи поштедела моју ујну велике непријатности коју би доживела да је срела маму.

“Бојим се да си неправедна.” рекао је отац. Он је био од оних људи који не маре за туђе проблеме али ако се уплете да о њима говори онда је увек говорио право и ни коме није држао страну. Знао је добро да судија неретко извуче дебљи крај. “Врло добро знаш колико је трпела. Децу није имала јер он није желео, стално је терао по свом, а она га је бескрајно волела.”

“Ово је њена кућа. Они се нису развели.” надовезао се брат.

“Глупости!” викнула је мама “Све ћу јој узети на суду!”

*
**

Међу ујаковим папирима пронађен је тестамент и два писма. На једном је писало *упутство у случају смрти* на другом *Дана* како је у младости ујак називао своју супругу. Иако је горела од жеље да отвори све три коверте мајка је праћена очевим оштрим погледом отворила само *упутство*. Тестамент и коверта са ујниним именом прослеђени су јавном бележнику.

Кремирајте ме стајало је на средини папира који смо нашли у коверти са натписом *упутство* заједно са две зелене новчанице од по стотину евра, испод тога *при чистој свести и здравој памети* и потпис.

“Па он је полудео. Каква кремација?” побунила се мајка “То не долази у обзир. Нико од нас Божовића није кремиран па неће ни он.”

“То је последња воља твог брата и биће извршена како треба.” рекао је тата тоном који није остављао простора за преговоре.

**

У тесној чекаоници Јавног бележника Смоловића после неколико година први пут су се среле моја мајка и ујна Дафина. Мајка је фрктала, млатила марамicom, слинила на махове и испод ока посматрала ујну која је мирна седела на некаквој дизајнерској фотељици у коју могу да се сместе само мршавице и деца.

“Изволите.” рекао је Илија Смоловић након што је његова секретарица испратила претходну странку.

Из фиоке је извадио тестамент и писмо. Писмо је одмах уз пратећи документ предао ујни. Потом је прочитао садржај тестаamenta изрекао правни лек и поздравио ујну и мајку.

“Гадурa незасита добила је и паре и стан.” рекла је мајка љутито, а онда тужним тоном додала “Сирочићи моји, ујак вам ништа није оставио.”

Брат је на ово истрчао из собе и неко време провео на ходнику превиијајући се од напада смеха, отац се, иако то скоро никада не ради, прекрстио.

**

Далеко од свих ујна Дафина је читала писмо

Драга моја,

Знам упропастио сам ти живот.

Био сам нефер како само ја умем бити када ми је до нечег половично стало.

Пријао ми је живот ових година без твог прекорног погледа али

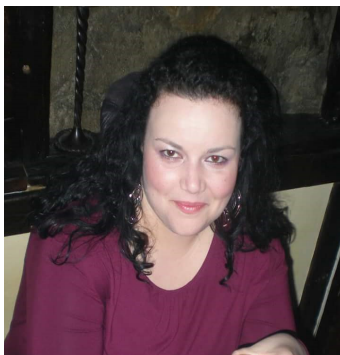
верујем да ми не би било ни сасвим рђаво са тобом.

Све је твоје стан, бабини дукати, новац на књижици свих десет хиљада евра.

Нек ти је са срећом.

Дуго је у сузама гледала у своје наследство и папир на коме је написано писмо а онда га искидала на најситније комаде и бацила са балкона на коме је црно од гарежи стајало давно заборављено буре за купус, дрвена столица и метла. Метлом је погурала напред папире које је ветар вратио на терасу. Села је на столицу. Пред очима јој је као на филму пролетео бедан ентеријер стана у коме је живела. Дотрајали подови застрти теписима чија се боја с годинама потрошила, офуцане јамболије, кухињски елементи дотрајали толико да није смела да их риба, ред одлепљених плочица у купатилу, пожутела тоалетна шкољка којој ни сона киселина више није могла ништа. Као слике окачене у галерији осветљене рефлекторима пред очима су јој блеснуле неостварене жеље, изневерена очекивања, устезања и животарења. *Десет хиљада ђавола нека ти душу спржи, да могу свакоме по дукат да дам да буду ревноснији у својој казни* помислила је бесна. Написала је два писма. Једно је однела на пошту, друго оставила на столу.

Беживотно тело моје ујне покупили су са плочника у зору.

Прича из заумља – Динко Османчевић

АНЂЕЛИ

Стаза бјеше једва видљива. Пружала се долином уз невелику, кривудаву ријеку. Вода је, овог врелог љетњег дана, давала свјезину двојници коњаника. Један од њих, старији, у униформи војника, наоружан је бастардним мачем, луком и стријелама у тоболцу. За пасом, још су му се два ножа пресијавала. Са грчем на препланулом лицу, стиснутих очију, чешљао је шуму, са друге стране ријеке. Други коњаник, млад човјек, у монашкој одежди, кратке браде и крупних очију, ослушкивао је звукове природе, зујање пчела, појање попаца и цвркут птица. Уживао је у богатству боја цвијећа и опојних мириса.

„До заласка сунца, стићи ћемо у Зорину гостионицу,“ прекиде дуго ћутање војник, „Ту ћемо преноћити, одморити и коње, а већ сутра, прије заласка сунца, уз Божју помоћ, бићемо у Дечанима, путовање ћемо привести крају.

„Како год ти збориш Јевросиме, ти си краљев стотник, посједујеш овоземаљска знања. Тебе слушам, теби и краљ вјерује.“

„Кажу да су ти златне руке Срђе, а злато се сачувати мора за краљевску ризницу. Фра Вито је сазидао бисер каквог нема у српској земљи. Не знам да ли ће наш Стјепан Душан изградити царство, а вјерујем у то, али већ сада царску цркву имадемо. На теби је млади човјече да је осликаш за будућа покољења.“

„Уз молитве, и уз помоћ Духа Светога све радим, за даће се не бојим, али неће то бити само мој рад и не може се ништа преко ноћи. Ако ме послужи здравље, твојих година ћу бити када повјерено доведем до краја.“

„Вас ће се сјећати, нараштаји ће говорити о вашим дјелима, а она ће стајати до краја времена и свијета,“ закључи Јевросим и заћута. Шкиљавим очима настави да истражује долину, сумњајући у свако дрво, жбун или стијену.

Зорина гостиона бјеше на раскрсници путева, кућерак покривен сламом и ограђен наоштреним кољем. Иза зградице, надограђено је још неколико соба за путнике намјернике, којих овдје није било мало. Из Дубровника, Босне и других земаља, људи су собом носили разну робу за продају и животне приче. Мјесто је заиста било погодно за предах током дугих путовања, у питомом крају и осигурано од банди, пошто су га свакодневно обилазиле војне опходње краљевих коњаника, а ни Зорини момци нису били без ратничке вјештине.

Свијеће лојанице освјетљавале су гостионицу, а мирис печења и варива мијешао се са воњем влаге и присутних људи. Зора, крупна, мушкобањаста жена, грубог, намргођеног лица, надгледала је рад свога мужа, ситног, испијеног мушкарца вичног кухању, као и своје момке, задужене за животиње у дворишту и сигурност присутних. Често је излазила из гостионице и убрзо се враћала, жустра и отресита.

Срђ и Јевросим, за столом у углу, у тишини су јели своје оброке, монах мало варива и воћа, а војник повећи комад печења и лончић вина. Други Зорини гости били су много гласнији, па се жамор и смијех ширио из зграде кроз ноћ.

„Зоро, Зорице, дедер нам неку причу из краја испричај. Знам да увијек имаш нешто,“ грмио је огроман човјек за средишњим столом, из веселе друштине дубровачких трговаца.

„Их, волите слушати, а никад ми не вјерујете,“ одмахну газдарица.

„Де, де, причај нам нешто, још вино не пописмо, а и не иде ми се у ону твоју бувару иза.“

„А, наточи онда и мени вина, грло ми се осушило,” Зора показа на врч испред Дубровчана. Приђе им и сједе на клупу поред рмпалије и започе бесједу, „Стјепан краљ има велику државу, а у њој је мноштво народа и језика. У нашем крају додирују се села, њихово и наше. Сви смо поданици исток краља, али свако има свог господара и њему порезу плаћа, они свога, а и ми својега...

...У селу Цветна живио је младић, Војихна се звао, од оца Владимира, старјешине села. Лијеп, снашан, паметан и храбар. Арбанашко село наслања се на Цветну, али, иако су једни до других, људи се из ових, ријетких, слободних села, не зову пријатељима. Свако се својим послом бави, сусрети и међусобна трговина су ријетки.

Једног дана, а прошла је од тада готово цијела година, у Цветну је долутало више говеда из Лирије, албанског села. Пастири су били непажљиви или су се једноставно заиграли. Велико су благо изгубили. Многи би се обрадовали ненаданом дару, али Владимир и Војихна били су честити људи. Похватили су стоку и отишли са њом у сусједно село, да их врате власницима. Старјешина Лирије, чије име је било Ђурђ, био је одушевљем честитошћу својих гостију, које је примио у својој кући и понудио их вином.

Још неке су се допали ненадани гости, била је то Ђурђева кћерка Љоренца, која је водила очеву кућу, задњих година, од када је остала без мајке, односно Ђурђ без супруге. Нетремице је посматрала ведрога младића, док је овај водио разговор са њеним оцем. У једном моменту, погледи двоје младих су се срели. Постоје неки тренуци који постану судбоносни и који остану и трају, чини се, за сва времена.

Сусрети мјештана ових села, након честитог поступка старјешина Цветне, постали су знатно чешћи. Схватили су

да свако има нешто што може понудити и заузврат добити од оног другог. Ипак, било је нечега чиме се није могло трговати, нити даривати, а двоје младих, Љоренца и Војихна, који се завољеше, то нису могли, а нити жељели да схвате. Узалуд је Војихна молио оца да оду у Лирију и испросе дјевојку.

„Сине, Ђурђ то неће прихватити, нити може. Одувијек овако живимо, у миру, али свако за себе. Знам да је Ђурђ запријетио кћерки да ће је радије убити, него да изазове немир у селу и буну у крају. И ја бих исто учинити морао, немојте нас тјерати да зло чинимо, срца своја да цијепамо. А, то би и наш и њихов властелин могли употријебити да и наша села неслободним прогласе и све нас кметовима учине.“

Младост не прихвата ланце и стеге. Љоренца и Војихна и даље су се виђали, тајно да нико не сазна. Одлазили су у Долину Анђела, гдје ријетко ко свраћа, удаљену од оба села, скрајнуту од путева. За ту долину, стари људи су причали да ту слијећу анђели, да се спуштају у ватреним кочијама, а анђеле не треба узнемиравати.

Али, увијек има злих језика, а они дојавише Ђурђу и Владимиру да им се дјеца и даље виђају. Повели су потјеру и у предвечерје дана, са злурадним осмијехом на лицу, родитеље и зреле мужеве из оба села довели су у Долину.

Голи, у трави, у загрљају, Војихна и Љоренца су чули гласове и грају долазећих људи. Убрзо спазише бакље и тољаге, како их окружују. Све више су им се приближавали, побјећи нису имали куда. Љоренца тихо зајеца. Војихна је чврсто загрли...

„Да су их ухватили, разапели би их на стуб срама, као нашег Господа, Исуса Христа у Светој Земљи, убили би их.“

„Па, Зоро, зар их нису ухватили?!“

„Не, нису, у задњи час, када је све дјеловало да хоће, са вечерњег неба, спустише се на земљу пламене кочије, праћене великом буком. Многи су се одмах разбјежали, куд који. Ипак, неки су видјели и свједочили да су из пламених кочија изашли анђели и да су у кочије повели младића и дјевојку.“

„Боже, Зорице!“

„И ко зна камо су их и у које вријеме одвели, за анђеле не постоје даљине, нити јуче или сутра.“

„А, Зоро, зашто баш њих поведоше?“

„Можда, јер су били слични њима, као анђели... Искрено им завидим, Љоренци и Војихни. Али, ми нисмо такви, нама су сребрни новци, и вино у пехарима, и овозе-маљска задовољства важнији и дражи од љубави,“ закључи Зора и закикота се.

Жена устаде са клупе и изађе у ноћ. Устаде и рмпа-лија из Дубровиника, осмијехну се, поправи опасач и изађе за женом...

Мирис упаљених свијећа и тамјана шири се црквом која и сама опија својим нестварним миром. Пред фреском Распећа Христовог, стоје мушкарац и жена. Жена је своју дугу, црну косу благо прекрила бијелом марамом. Фреска на зиду древне грађевине вијековима је говорила причу о Исусовој неизмјерној љубави према човјеку и о његовој жртви за спас човјечанства. Али је и деценијама привлачила пажњу својом представом сунца и мјесеца, на угловима фреске, па је и сам Ерих фон Деникен утврдио, да су на фресци приказани анђели у свемирским бродовима, на ракетни погон.

Тихо, у жељи да не наруши општи мир, мушкарцу и жени пришао је монах и обратио им се у пола гласа, на енглеском језику:

„Добро нам дошли, добри људи, хвала вам на великој хуманитарној помоћи коју сте допремили за угрожене, напаћене људе, ових крајева, за Србе, али и Албанце.”

„Боље вас нашао, оче Сава,” одговори мушкарац, „Да вам представим своју супругу, Лоренс, она је директорица наше фондације, а ја сам Џон, Џон Војихна, ми смо поријеклом из ових крајева...”

Две приче – Светолик Станковић

ДИОГЕН ИЗ ВЕЛИКОГ БЛАТИШТА

Не тражите Велико Блатиште на географским картама, не постоји. У војним секцијама, које имају при себи официри, за време војних вежби, можда ћете га наћи. Нисам сигуран. Уз то, до њих ће обичан смртник тешко доћи. Војна тајна!

Чујте, Велико Блатиште и војна тајна!

Склоњено у дубоком планинском кланцу, умотано у непрегледну букову и храстову шуму, већи део године одсечено је од света, како се то каже у лошим временским прогнозама. У око сто педесет кућа живи преко шест стотина житеља. Занимљиво је да у времену великих бежанија из села у градове, из овог села, богу иза ногу, мало ко одлази. И ако оде, бива то накратко. Брзо се враћају Блатиштанци, објашњавајући свој повратак неком чудесном силом која их снажно вуче назад. Старији људи ову силу приписују води са извора у центру села. Кажу да је некада овуда прошао свети Сава и онако уморан сео поред извора, напио се воде, *која из мртвих диже*, и рекао: „Једва стигох до ове воде, газећи велико блатиште, али не жалим. Ову је благодат даровао Свевишњи. Да окрепи, оснажи и извиди ране на телу и души. Нека је проклет онај ко од ове светиње оде. Ја, на моју жалост, морам даље, а тако бих радо заувек остао овде“. Отада село доби име Велико Блатиште, а људи не радо одлазе за бољим животом, задовољни оним што имају овде.

На крају кланца пружа се поље богато житом, на обронцима, са једне и друге стране села, простиру се виогради и воћњаци. Ваздух је чист као најскупљи кристал, па се сунчеви зраци преламају на неки посебан начин, каквог није надалеко. Не памти се да је ико из овог села боловао од ма каквог облика грудних болести. Прехлада је била непозната његовим житељима.

Шта више паметан човек може пожелети? Што би рекли стари Латини: Сапиенти сат! Што се тиче Латина и њихових изрека, за њих Блатиштанци нису много марили, али недалеко од села, неки учени људи из Београда; таквих има углавном само у Београду; вршили су ископавања и утврдили да је ту некада било римско насеље. Њих та чињеница није узбуђивала много, јер су ту вековима напасали овце, козе и говеда. Крупне речи уваженог академика професора доктора, о епохалном археолошком открићу, примили су равнодушно, уз коментар: „Земља као земља, чија није била, чија неће бити. Све на овом свету бива и пролази, само земља остаје вечна и крај крају, увек све покрије. Човек никако да схвати како земља не припада њему него он земљи“.

Већ чујем како докони читалац, који је почео да чита ову причу, помало љутито пита: „Добро, по чему је то Велико Блатиште занимљиво да би ушло у српску књижевност“?

У праву си поштовани читаоче, али те најљубазније молим за мало стрпљења.

Ниједно село у Србији нема оно што има Велико Блатиште.

„Шта то има, молићу лепо“? — опет ће читалац.

„Има Диогена“!

?!

Баш тако, неповерљиви читаоче. Има Диогена, сличног ономе из Синопе. Чак иде дотле да тврди како је он његов потомак.

Али, пођимо редом, да прича не би била слична оним постмодернистичким писанијима у којима се не зна шта је почетак, а шта крај казивања, па се читалац с правом пита, „шта је писац хтео да каже?“.

Пре, отприлике, тридесет година, може бит која година више или мање, по ветровитом и прохладном дану, почетком априла, приспе у Велико Блатиште, космат, здепаст човек, обучен веома оскудно. Могло му је бити између двадесет и двадесет и пет година. Повећа торба од козје длаке, покровац од истог материјала, којим сељаци покривају говеда, и велики штап дренак, бејаше му сва имовина. Нико није знао ко је и одакле је придошлица. Он је на сва запиткивања радозналаца углавном одмахивао главом и одговарао: „Свој сам. Немам никог под овом капом божјом над нама. Долазим одонуда одакле долазимо сви, идем тамо куда ћемо отићи сви. Паметни и глупи, богати и сиромашни, леви и ружни, поштени и лопови. Сада ме оставите на миру“.

После ових речи и најљубопитливији губили би вољу да га запиткују и одлазили су за својим послом.

Некако баш у време доласка незнанца, добростојећи и угледни домаћин Тривун Алексић био је код лекара у Граду. Већ неко време није се осећао добро, па је решио да види о чему се ради. Отишао је код најбољег

интернисте у градској болници, доктора Перића, са којим је иначе био у даљој родбинској вези. После детаљних прегледа и анализа овај му саопшти да је његово здравље озбиљно начето. Притисак му је изузетно висок, шећер такође, а крвни судови замашћени и крти преко сваке мере. Укратко. Дуван, вино, масно, сласно, љуто, слатко, од сада су за њега прошлост. Најстрожа дијета, шетње, и без нервирања. Свако нервирање може бити кобно за газда Тривчу.

Прво што је урадио овај, по речима доктора, бивши човек, била је продаја велике бачве. Готово је! Ако не сме да пије вино, шта ће му бачва. Виноград ће уступити зету и ћерки.

Показало се, међутим, да велика бачва, каква је нуђена на продају, никоме у селу није била потребна. Не појави се купац, а бачва је већ била избачена из подрума, у скрајнути део великог дворишта. Дуге почеше да се расушују, обручи да попуштају. Нађе се газда Тривун на муци. Шта да ради са овим чудом, поред којег је, са жаљењем признаје, у великом подруму, провео многе лепе тренутке испијајући његову садржину, самујући и ламентирајући над минулим временима. Додуше, дешавало се да му при том прави друштво нека од позадружних снаша из села, чији је домаћин био негде далеко на каквом сезонском послу. Али, да не залазимо у личне тајне јунака ове приче, може нам се пребацити непристојност.

Једнога дана, пред празник Тројице, уђе у његову авлију космато чудовиште, одрпано, неумивено, подбулог лица, крмељивих очију, са огромним дренаваком у рукама. Газда Тривун је гледао у ову аветињу са немалим изненађењем. „Који ли је сад овај и шта хоће?“ — питао се

у неверици. Без икаквог увода, незвани гост рече: „Чујем да продајеш ово чудо од бачве, па сам дошао да га узмем“.

„Да га узмеш или купиш?“.

„Немам пара да га купим, хоћу да га узмем, онако, на божју вересију. Па кад бог мени, тада и ја теби да платим“.

„Е, не може тако. Не поклањам ништа. Нисам ја Црвени крст или каква добротворна установа. Ако имаш пара, терај из моје авлије. Ако немаш, одлази. Толко је збор у мој обор“ — обрецну се домаћин и показа на капију.

„Чекај човече, ова бачва, чуо сам од људи, теби није потребна. Мени јесте. Ти си, кажу, веома богат, па ти паре које би добио за њу, не значе много. Мени, који немам ништа, и никада нећу имати, јер не желим ништа да имам, бачва би добродошла. Била би сва моја имовина. Уосталом, ако умрем пре тебе, врати је назад, себи. Ако ти одеш на онај свет пре мене, ионако ће ти бити свеједно шта је са бачвом“.

„Не разумем шта ће ти бачва ако немаш виноград, немаш кућу, окућницу, породицу. Какву то шалу збијаш са мном?“

„Није никаква шала, ради се о најчвршћој збиљи. Ако ми је поклониш, учинићеш севап пред људима и богоугодно дело којем ће се и Свевишњи радовати. Биће то као да си ми дао кућу. Довољно је велика за мене, живећу у њој“.

„Побогу, брате си ми мој, како човек може живети у бурету? Ко је то још видео и чуо?“.

„Био је једном давно, давно неки мудрац у старој Аттини, звао се Диоген. Живео је у бурету, мада има и оних који тврде да је живео у великом ћупу украденом из храма

неке богиње, ко ће то знати. Људи најчешће заборављају шта је и како је било нешто прекјуче, а камо ли да памте збитија од пре више хиљада година. Тек, тако се приповеда од давнина, те и ја тако преносим теби данас и овде“.

„Ако сам те добро разумео ти хоћеш да будеш неки данашњи Диоген“.

„Баш тако. Мислим да сам његов директни потомак“.

„Претерујеш човече, тврдиш да си потомак човека који је живео пре двадесет и два века. То не може бити“.

„Може, може. Све може бити. Људи веома мало знају о себи и времену. Погрешно је мишљење да време пролази, тече, како се то каже. Време не пролази. Како може да пролази нешто што је вечност? Погледај ову планину понад села, пролази ли она? Не. И никада проћи неће, увек ће остати ту где је била, где је сада и где ће бити заувек. А колико је народа прошло порес ње? Нестало, а планина стоји не заинтересована за све што се догађа око ње. Тако је и са вечношћу, она стоји, само људи и догађаји пролазе, смењују се, нестају и поново настају. Све што је било поново ће бити, овако, отприлике, пише у *Књизи над књи-гама*. Тако се десило да се Диоген из Синопе, каснији житељ Атине, појавио у мојему подобију, во времја ово“.

„Нека је све тако како кажеш. Ако бих ти ја дао бачву, јеси ли размишљао где ћеш је поставити? Мораш имати неки простор, нешто као твоје двориште, јер кућа, макар била и бачва, мора имати авлију, плац, двориште, како се већ то назива?“.

„Одабрао сам онај најудаљенији, скрајнути, простор на тргу усред села. На њему ћу поставити моју необичну кућу. Тај део трга нико не користи, тако да никоме

нећу сметати, а мени ће бити довољан. Настојаћу да ни ја не сметам никоме“.

Видевши невероватну упорност овог човека, којем, *нису све козе на броју*, или је велики фолирант, газда Тривун пресече, онако како је знао да чини у младости. Нагло и неочекивано.

„Нека ти буде Диогене, тако рече да се зовеш?“

„Да, да, Диоген“.

„Велим, нека ти буде. Поклањам ти бачву. Превешћу је тамо где будеш желео, и нека ти је срећно усељење у кућу какве никада није било у Великом Блатишту. Знам посигурно да ће нас обојицу Блатиштанци прогласити лудима. Али, између лудила и нормалности, ни најученије главе нису поставиле јасну границу, па ни ја нећу да се оптерећујем тиме што ће нам се смејати и изругивати“.

„Не марите много због смејања, газда. И магарци се смеју људима због њиховог лудости, али ови не обраћају пажњу на њих. Зато ја не обраћам пажњу на људе који ми се смеју, па то саветујем и вама“.

Велико Блатиште доби чудног становника, у још чуднијој кући.

Људи се, испочетка чудише овоме особењаку, који је мало зборио, више волео друштво паса него њихово, говорио језиком којег нису најбоље разумели, али временом свикоме на свог суграђанина. Шта више, почеше га сматрати некаквим својим посебним симболом и поносити се њиме. Међутим, копкало их је, та мисо их није напуштала никако, ко је и одакле је овај чудац. Испод његових чудних поступака почеше наслућивати да се у њему крије необичан мудрац.

Неки Блатиштанци одлазили су послом у Град и отуда донесоше вести о њиховом Диогену.

Све су се приче, углавном, сводиле на једну. Колико је тачна, бог ће свети знати.

Кажу да је син угледног оца, директора велике фабрике у Босни, да је изучио велике школе, код мудрих људи који га испочетка нису много марили, али им се он упорно наметао и постигао видне резултате у учењу. Веле да је једном свом професору, који га је посебно одбијао, рекао: „Можете ме мотком јурити од себе, али све док мудро беседите, ја ћу долазити да вас слушам“. На крају, професор попусти и прими га за свог ђака.

Временом отац, познати привредник, помеша појмове о приватној и друштвеној својини, те поче да поткрада државну имовину. Накупила се повећа сума покрадених пара, па угледни друг отац заглави робију. Прича даље вели, да му је у том послу много помогао и школовани син, овај овде, сада наречени Диоген, чије је право име било сасвим друкчије. Но, његова се кривица није могла доказати. Да би избегао могуће казне за саучесништво побегао је далеко од Босне, чак у ове забите крајеве, у које власт и његови представници ретко навраћају.

Свако чудо за три дана, или како би рекао најпознатији руски коцкар и епилептичар, *човек је биће које се навикава на све*, тако се и Блатиштанци брзо навикоше на свог незваног госта. Схватили су да се ради о добродушном и тихом човеку који никоме не смета, по васцели дан седи у свом бурету и ћути. Оскудно, веома оскудно, одевен, није се жалио ни на хладноћу ни на врућину. Повремено би одлазио до оног извора недалеко од његове *куће*, носећи дрвену чашу из које је пио воду.

Једнога дана приметио је чобанче како пије воду из састављених шака. Отада је престао да користи чашу. Бацио ју је рекавши, „још једна ствар која ми не треба“.

Људи су му, севапа божјега ради, давали по комад хлеба, парче сира, каткад кувано јаје и лончић млека. Захваљивао им је благим климањем главе и неким тужним осмехом, без иједне речи.

Временом, приметише да се око њега окупљају сеоски пси. Зле и опаке цукеле, чуваркуће, са напола одсеченим ушима и реповима, које нису дозвољавале путнику намернику да мине мирно кроз село, окупљене око Диогена, лежале би или чучале мирне и тихе, као да се труде да му лавезом не поремете мисли, док прекрштених ногу, руку склопљених на грудима, ћути без покрета и гласа.

На питање мештана како објашњава очигледну љубав паса према себи, одговорио је:

„Све што боље упознајем људе, све су ми дражи пси. Вернији су, племенитији, и оданији пријатељи, не уједају без разлога као што то чине људи, са малим су задовољни и своје задовољство умеју да покажу. Људи су тим више незадовољнији што су богатији, све им је мало и непрестано траже више, више, још, још, без мере и кантара, без граница.

Пси се окупљају око мене јер осећају да их волим. Нико као пас и мало дете не уме да процени ко га воли, а ко не. Због тога, најчешће, можете видети заједно старце, децу и псе. То вам је, људи моји, цела мудрост“.

Највеће изненађење приредио је мудрац својим пријатељима, када је сунчаног летњег дана, у подне, кренуо кроз село са упаљеним фењером у подигнутој десној руци.

„Шта то радиш човече?“ — питали су га са неверицом и зебњом, мислећи да је потпуно побенавио од силнога размишљања и претераног мудровања.

„Тражим човека“ — мирно одговори Диоген и продужи сеоским сокацима.

„Шта смо онда ми, ако ти тражиш човека?“ — усуди се да примети један дугајлија.

„Ви сте људи, а мени треба човек. Разлика је велика, само што ви то не разумете. Кад је човек сам, јединка, по правилу је добар. Чим се нађу двојица заједно, већ се ствари компликују, почињу да се рађају свакакве мисли, често опасне. Кад се овој двојници придруже више људи, а овима још више, кад настане људска маса, из ње се ишчавуре многа зла. Основна тежња људи је да се окупљају у стада. Руски писац, којем власти нису дозволили да оде у Стокхолм и прими Нобелову награду, па су издале саопштење за јавност да се одрекао те буржоаске награде, записао је: *Свако окупљање у стада значи прибежиште небдарености, без обзира да л се притом остаје уз Маркса, Канта или Соловјева*. Ето због чега ја тражим човека. Али, не треба ми онај Ничеов натчовек него самосвојан, одлучан, частан и неустрашив. Покажите ми га, ако га има међу вама“.

Збуњени, мало шта разумевајући од свега што су чули, разиђоше се сељани са трга и одоше за својим послом. Оставише чуднога мудраца да, окружен псима, мудрује и самује, дружећи се са собом, у свету који није имао много заједничког са светом ових добрих људи који га хране и чувају.

Већ су две године откако Диоген живи у Великом Блатишту. Све више младих Блатиштанаца почеше се окупљати око њега да би слушали његове беседе које им се учинише мудрим, сасвим различите од свега чему су их учили у школи. Долазећи к њему доносили су му поклоне у виду хране и понеког комада одеће. Никакве ствари, у виду покућства или сличног, није дозвољавао да му поклањају. Од одеће, само најнеопходније.

Кад би сели испред његове бачве, помешавши се са псима, најпре се обраћао онима који су из ранчева вадили свеске и оловке, да би записали шта им мудрац говори.

„Оставите бележнице по страни, трудите се да запамтите. Све што будете прибележили, временом ћете оставити у неким фиокама и заборавити. Кад би данас било којег свршеног студента питали о нечему што је учио и полагао пре двадесет, или само десет година, тешко да би се ичега сетио. Приметио сам да већина људи уопште не памте имена професора код којих су полагали испите, а камо ли да се сећају о чему се ради у предметима које су полагали. Зато, понављам, памтите. Памтите што више, то ће вам остати у својини. Све остало је туђе“.

Потом би наставио:

„Учим вас моји млади пријатељи, *беспотребности као идеалу* којем морате тежити. *Имати мало и то мало даље умањивати.*

— *Што је човек мудрији, то има мање потреба.*

— *Човек је слободан кад нема потреба.* На гробу једног грчког песника стоји епитаф: *не треба ми ништа, слободан сам.*

— *Мудар човек је довољан сам себи.*

— *Треба прихватати само законе природе.*

Једино је природа устројена по савршеним законима, због тога их ваља поштовати. Кад год је човек дирао у законе природе следиле су катастрофе. Једна од највећих човекових грешака је та што се усудио да задре дубоко у суштину материје, у тајне атома и његовог језгра. Добио је најстравичније оружје које може за тили час да претвори ову нашу планету у комађе који лебди бескрајем, а људски род нестане потпуно и без трага. Кад је Творац сатворио Земљу и украсио је свим лепотама, велику је грешку учинио што је на њој поставио човека као врховног господара. *Човек је хромозомска грешка*, каже писац Бора Ћосић. Он није био предвиђен у првобитној варијанти. Створитељу су озбиљно дрхтале руке, а сва је прилика да је био и нерасположен, кад је стварао човека.

Запамтите добро, сва зла на овоме свету долазе од човекове незајажљивости за материјалним добрима, за богатством. Човек се није научио *беспотребности*, напротив, он увек хоће још, још, још, више, више, више...докле, до којих граница, постоје ли уопште те границе на којима би се зауставила човекова алавост? Нажалост, млади моји пријатељи, сва је прилика, не постоје. И у томе је сва трагичност људскога рода, али и планете Земље.

Учим вас, *будите равнодушни према стварима које могу да вам донесу задовољство и благостање.*

Учим вас *врлини као највишем човековом циљу.* Човек без врлина није достојан пажње, рекао бих ни живота. Врлина мора да стоји, као неподмитљиви стражар, на оној капији кроз коју улазимо у живот и сваког ко је не поседује да врати назад, у ништа из којег долазимо.

Но, овде треба бити веома обазрив. Мудрац са Вишеградске стазе записује: *И врлине једног човека ми примамо и ценимо потпуно само ако нам се указују у облику који одговара нашим схватањима и склоностима.*

Кад говоримо о нечијим врлинама морали бисмо да искључимо све наше лично и приватно. Можете се не слагати са неким, може вам се не свиђати много тога код њега, можете бити са њим и у свађи, у најгорем случају, али никако, ни под којим условима, не смете негирати његове врлине које поседује, и које су очито део његове личности. Нажалост, живимо у времену кад се све своди на ниво личног. Тако ће књижевни критичар, коме се аутор добре књиге не свиђа, из ко зна којих разлога, написати све најгоре и о књизи и о њеном писцу. Један значајан математичар са Техничког факултета у Београду никада није примљен у Српску академију наука и уметности, само зато што је за председника Одељења математичко - техничких наука рекао да је будала. А били су врсни математичари и један и други. Видите докле може да иде лично виђење врлине и способности код људи.

Имајте увек на уму Кантов *категорички императив*. *Звездано небо нада мном и морални закони у мени.*

Следећа тема о којој хоћу да вам говорим је богатство, у виду гомилања ствари и предмета у кућама богатих.

Кад видим шта све људи поседују, чиме су се све окружили да би показали своје богатство и моћ, схватим шта ми све не треба.

Посматрајући из прикрајка гозбалукe Блатишта-наца, поводом верских празника, док је на убогој простирци имао само комад хлеба и једно кувано јаје, својим слушаоцима је говорио:

Тако вам је то, богат човек једе кад хоће и шта хоће, сиромах кад може и шта има. Ја сам тај проблем решио одавно. Једем да бих живео, велики број људи живи да би јео, по томе се разликујем од њих.

Не памти се да је у Велико Блатиште икада макар и залутао неки политичар. Међутим, пре неколико година десило се и то чудо. У својој председничкој кампањи, досадашњи председник, који се поново кандидовао, дошао је у ову забит да би показао како га интересују, подједнако, сви крајеви *миле му и напаћене отаџбине*, без обзира да ли је у питању Београд или нека недођија попут ове у којој је јунак наше приче.

Дође, дакле, председник, који би да остане и даље на том положају; не због себе него због драгог му народа који га просто обожава; у Велико Блатиште. Дочекаше га са највећим усхићењем, како то доликује лојалним грађанима, а одаје се високом госту. Додуше, чуо се понеки звиждук незадовољства и узвици, „уааааа...доле лопови...одлази са власти“...

Но, како то бива у Србији, такве букаче брзо ућуткају. Ефикасно. Толико ефикасно да многима више до краја живота не пада на памет да се баве овако недоличним работама. Јер Србија је демократска земља и не може мањина да диктира вољу већини. Јакако!

Како је сусрет председника - кандидата са милим му народом уприличен у центру села, никако није било могуће избећи сусрет Диогена са драгим гостом Великог

Блатишта. Истину говорећи становника бачве нимало није занимала цела та гунгула на тргу. Мирно је седео и медитирао не обраћајући пажњу на никог. Напросто, нико, сем његових мисли, није био присутан.

Радознао, чак превише радознао, какав је иначе по природи својој, председник — кандидат, уочивши необичног човека, у необичном положају и још необичнијој кући, застаде да види и сазна о коме је и о чему реч.

Обрати му се покровитељски, заштитнички, рекло би се родитељски, шта да се ради човек има меко срце, али му је и сваки глас на изборима злата вредан.

„Ја сам председник Србије, свакако ћу то бити и после ових избора, реците ми молим вас, шта могу да учиним за вас, да побољшам ваш положај, који видим није нимало завидан“.

Диоген, не подижући поглед према ономе који му се обраћа, мирним гласом одговори:

„Положај у којем се налазим сасвим ми одговара, па вас молим да не бринете о мени.“

Занима ме како то да сте сигурни у вашу победу на предстојећим изборима, зар није народ тај који изражава своју вољу?“

„Свакако, свакако, воља народа пре свега. Вох попули, вох Деи !, како су говорили стари Латини. Међутим, у Србији је обичај да се најпре изабере председник, потом се распишу избори. Изненађења не може бити. У прилог мојој победи иде и чињеница што гласове пребројавају моји поверљиви људи“, - самоуверено одговори сигурни победник.

„Добро сте то удесили, свака част. Постоје, додуше, и државе у којима народ бира власт, али таквих је све мање

у свету. Свакако, ради се о ретроградним и назадним обичајима. Свет се мења крупним корацима напред, ви се уклапате у такве обичаје, што је за сваку похвалу. Мене све те ваше заврзламе и џјдурме не интересују. Људе који владају народима и земљама сматрам недостојним мојега интересовања. Јер *свака је власт насиље над човеком*, говорио је Онај којег разапеше на крст, да би потом по Њему рачунали време. Из тога закључујем да су људи на власти насилници, неморални и зли.

Али, ако већ хоћете да учините нешто за мене, *склоните ми се са светлости*“.

После ових речи Диогена, председник — кандидат настави своју кампању, *бурно поздрављен од народа, који увек све најбоље види и све најбоље зна*. Зановетања тамо некаквих филозофа, књижевника и фарисеја који су против власти, он лако препознаје и не слуша. *Како слушати мудраца који мудрује о свему а не може себи да приушти ни обућу*, што не бива, не бива.

Пролазе године, све стари на овоме свету, па и Диоген стиже у године које именујемо старачким. Не обраћајући пажњу на ту чињеницу наставио је да ради на подучавању млађих и свих који су то желели. Од јутра до мрака забијао је главу у гломазне књиге, све више их приносећи очима које су га озбиљно издавале. Мудрост књига помагала му је да усавршава и допуњује своју мудрост, а жеља да све што сазна подели са другима никако га није напуштала. Напротив. Чинило се да са годинама све више тежи новим и новим знањима.

Неки од његових ученика рекли су му:

„Учитељу, већ си стар, треба да се повучеш и одмориш“.

Подуже је ћутао, потом одговорио, помало осорним тоном:

„Откуда вам таква идеја? *Зар сада кад сам претрчао највећи део стазе да станем пред циљем?*“

На примедбе које су му упућивали, углавном старији житељи Великог Блатишта, да му је цаба сва његова мудрост кад је пуки сиромаш, без игде ичега, *без кучета и мачета*, како се каже у овоме крају.

„Ми нисмо мудри као ти Диогене, али имамо поприлични иметак, имамо и новаца и некретнина, а ти? *Једна коза, једно легало*, па и то буди бог с нама, да се човек прекрсти левом руком“, - говорио је виђенији сеоски првак.

„Све имате, само немате оно што ја имам“.

„Баш ме занима шта то ти имаш, што ми немамо?“
— љутнуо се саговорник.

„Имам слободу. Ја сам слободан човек, ви сте робови вашег иметка. Робујете стварима, страхујете над судбином новца уложеног у банке, да вам га нека инфлација не поједе преко ноћи. Колико њих је умрло због пропалих им уштеђевина, које су поверили неким приватним банкама, полакомивши се за великом каматом. Људска се лаковерност не да описати. Само су грамзиви и лакоми могли да верују лажима о огромним каматама? А показало се да има много таквих. Болнице су биле пуне девизних штедиша, гробља такође. Ето, то вам је ваше богатство. Ја сам све то лудило посматрао мирно и смејао се вашим шавлуцима. **ИМАМ СЛОБОДУ НЕПОСЕДОВАЊА**. Бојим се да *ви немате уши за моје речи*.

Нека вам буде, осећам да ми је крај близу.

Због тога хоћу да вас молим за једну услугу. Били сте добри према мени, на чему сам вам захвалан. Будите

ми последњи пут благонаклони, *кад будем умро сахраните ме са лицем према земљи*“

„Због чега?“ — питаху га у чуду.

Због тога што ће се ускоро све окренути наопачке, одговори Диоген.

„Учитељу, реците нам каква је корист од филозофије?“ - питао је један јуноша, тек приспео у школу из бу-рета.

Одговор је био кратак.

Захваљујући њој, био сам спреман да поднесем све што ми је живот приредио.

Једног дана касне јесени, Диоген из Великог Бла-тишта обрати се својим слушаоцима:

„Пријатељи моји, приближава се зима. Ружно доба. Синоним за хладноћу, мразеве, завејане путеве, тескобе на улицама и у душама. Осећам време ми је да кренем тамо одакле се нико није вратио. Какав је тај пут и куда води нико од нас не зна. Можда је то добро, можда није. Кључеви те тајне у рукама су Господњим. Већ од сутра неће ме бити међу вама. Оно што буде остало од мене увијте у овај мој козји покровац и покопајте подаље од људи и живо-тиња. Без икаквих ознака, молим. Да не дођу у искушење и раскопавају ме. Вас последњи пут учим двома стварима: ВРЛИНИ И СЛОБОДИ. *Будите као сунце. Оно улази у клозет, али се не упрља, остаје чисто.*

Сасвим на крају рећи ћу вам и ово. Мој давнашњи претходник, онај из Синопе, говорио је како му је свет до-мовина. После две хиљаде и неколико стотина година, ствари стоје друкчије. Учим вас: *Узимајте све најбоље од света, али љубоморно чувајте своје. Поготово домовину Србију.*

Сада вас молим да ме оставите самог. Хоћу да будем са собом и мојим верним псима, најбољим ми пријатељима.

Ујутру су га затекли како лежи на леђима, потпуно опружен, са склопљеним очима. Очито није жалио за овим светом.

На примедбу једног од ученика да је још јуче био здрав, како је могао да умре тако нагло, најстарији међу њима откри тајну Учитељеве смрти.

Дуго је вежбао да не дише, како би лакше дозвоао смрт. Ноћас му је то пошло за руком.

НИШТА БЕЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Дивно мајско јутро. Сунце се стидљиво пробија кроз густо зеленило огромног врта, који окружује вилу министра важног државног ресора, у једном елитном београдском насељу. Скромна је то вила, како и приличи министру народне и демократске владе. Тричавих пет стотина квадрата стамбене површине и вртом од једног хектара. А врт је... да ти памет стане! Каквог све ту растиња нема! Од зимзелена са свих познатих и милих нам планина, преко храста лужњака, до егзотичног дрвећа из Азије и Африке. Ту су и неколике врсте липа, потом трешања које зрију од почетка маја до средине јула. Паркови су по угледу на версајске дворце, у скромнијем обиму, разуме се. Мала смо ми држава, па и министри морају да нам буду мали Лујеви, а њихове госпође мале Марије Антоанете. Скромност, скромност, пре свега! Стазе пошљунчане специјалним каменом из увоза, белог као снег, који се угиба под ногама, па шетач

има утисак да левитира изнад тла, као светац, Боже ми опрости.

У једном крају ове красоте, сасвим дискретно смештена је малочас поменута скромна вила од пет ари корисне површине. Занимљива је историја ове грађевине, па вам је морам испричати. За време оне бивше, ненародне и труле државе, познати иноватор, инжењер Достанић, власник више патената из области примењеног машинства, саградио је породичну кућу површине двеста педесет квадрата. Имао је сина и кћер па је хтео да их, на време, стамбено збрине. Тек што се уселио, почео је рат. Пропаде држава, оде све у тандарију, инжењера заробише као резервног мајора и отераше у ропство. Никада се више није вратио у свој топли дом. Супруга и деца чекају га дуго и са великом надом. Авај, цаба. Оставио је кости негде у Швабији. Но, није једини. Срби су навикли да им кости почивају расејане широм света.

У јесен 1944. године дође ослобођење Београда. Непуних месец дана касније на капији виле појавише се три члана реонског одбора и саопштише Достанићима да се у што краћем року иселе из куће, на адресу коју им даде другар'ца Стана, председник *реонског*. Још се није знало за родну равноправност, па је и другар'ца била председник, а не председница.

О темпора о морес!

Притом објасни да им се додељује једноособан стан, што је по мишљењу надлежних другова сасвим довољно за трочлану породицу, у овако оскудним временима. Како сила бога не моли, а да ли бог силу воли, о томе би се дало распредати надугачко и нашироко, али

ми немамо ни времена, ни воље за таквом работом, те је остављамо доконијима од нас, несрећна породица иселиле се на врат на нос. Дошао ђаво по своје, а са њим се није шалити.

Ускоро се у кућу Достанића усели друг генерал Пламенац, легендарни командант једне прослављене армије, отац садашњег министра Пламенца, негдањег друга, сада аванзованог у господина. Све тече, све се мења. „Само се будала не мијења, чоче“. Садашњи министар бејаше во времја оног, дабогме, недемократског и диктаторског, комунистичког, председник владе, државе много веће од ове инвалидне, којој одсекоше ногу, па је уз то још приморавају да се радује и весели, јер је то кажу основа за њен даљи напредак и срећу на (ев)ропском путу. Елем, у то, дакле ружно време, тадањем премијеру Пламенцу реновираше кућу, коју му је „бабо на сабљи добио“, на већ наречених пет ари површине. Архитекте, инжењери пејзажне архитектуре и хортикултуре, те најбољи мајстори заната, ваљано одрадише свој посао и створише овај рај, сличан Еденском врту. Ако, ваља се, није мала ствар бити премијер у држави. Није ред да се човек стиди пред страним гостима кад му дођу у породичну посету. Тиме би се држава силно обрукала. Све је то урађено због народа и његовог угледа у свету, па је народ и платио. Не стиче се велики углед малим парама.

Питате ме шта је било са породицом Достанић? Госпођа мајка пресвисну, убрзо после пресељења у ћумез на градској периферији. Син Душан живи у Њујорку, сада је професор емеритус на једном универзитету, а ћерка Милица у Паризу кустос је музеја савремене уметности Бобур.

Драги читаоче, не замери. Почех изокола и нашироко, као сви лоши приповедачи. Вратимо се дивном мајском јутру са почетка овога казивања.

Широким степеницама које се од улаза у вилу благо спуштају на стазу, која води у врт, грациозним корацима силази госпођа Жаклина Прази, супруга нареченог господина министра. У дивној, лакој хаљини од најфиније кинеске свиле, купљене код познате модне куће у Паризу, са беспрекорном фризуром, и лепезом добијеном на поклон од супруге јапанског амбасадора, делује ваздушасто попут нежне лептирице. Јутрос је посебно расположена. Жудно удише мајску свежину, очи су јој пуне ове лепоте, а срце на месту, пуно радости. Боже, како је живот леп! Поготово ако си оволико успешна и способна жена, каже себи госпођа Жака. Бјутифул монинг, бјутифул..., проверава једну од лекција из енглеског језика. Наиме, ево већ неколико месеци долази јој млада професорка овог језика који је сада у *тренду*, и без којег се не може замислити живот озбиљније особе, која мисли да буде део света и комуницира са њим. Данас јој је посебно важно да се покаже пред својим гошћама из далеког, цивилизованог и културног света. Тачно у пет поподне, пардон, фајф о'clock, приређује коктел парти за супруге амбасадора неких западних земаља. Разуме се да се ради о амбасадорима већих и значајнијих земаља. Шта ће јој ситна боранија. Са амбасадорима малих и источних земаља не контактира никако. Са њима је крај сваком контакту, тхе енд евери конект... Лепоту јутра и врта квари јој потајни страх како ће се снаћи у разговору са гошћама, да ли ће им њен енглески бити разумљив. На запрепашћење професорке, уместо да пише на енглеском, њена ученица тражи да јој текстове пише

ћирилицом, са изговором на енглеском. Ако би знатижељни читалац, којим случајем завирио у бележницу ове ученице, која се сасвим приближила педесетој години милог јој жића, прочитао би: Гуд морнинг мај тичер..., Тудеј из бјутифул деј..., Ај ем вери хепи, бат мај тант хез инфлуенс..., мај дог из ил..., има ту још сличних мудрости, на којима би јој и тамо неки Схеаспеаре завидио. Не може да се пожали на успех при учењу овом методом, мада види смркнуто лице професорке, али то је њен проблем. Тек што се сместила у удобну столицу од бамбуса, добијеној од трговачког аташеа у пријатељској нам азијској држави, служавка јој донесе омиљени зелени индијски чај. Без тог напитка није смео да јој почне дан. Млада, буцмаста девојка са периферије једног провинцијског града, ћутке постави чај на сто и укипи се као солдат пред капларом. Госпођа Жака јој се нехајно обрати:

— Мај дир грл, хау ар ју дис монинг, — е ово сам добро казала, процеди себи у браду.

— Извинте госпођо, ал' ја ве ништа не разбирам, ви знате да сам ја једва завршила осам разреда школу, па не разумем странски речи..., ја разумем само српски језик.

— О мај дарлинг, нот би ступид, оћу да речем, не мој си глупа. Ко још из бољег друштва у Србију, говори српски језик. То је демодје. Ако оћеш да будеш ин мај сервис, мораш да лерн англиш ленгвиц, оћу да ти кажем, мораш да научиш енглески језик. У противно, потражи сервис код другог. Зато упиши курс енглеског на Коларац, да ме не брукаш пред страни гости. Сада иди!

Девојка се поклониле оде снуђдена и уплашена. Овове се белају није надала. Помисли, биће боље да се вратим у мој град и запослим се у неку страну фабрику, макар

морала да носим и памперс пелене, само да се отарасим проклетог енглеског језика.

Надам се да би уважени читалац хтео да сазна нешто више о дами из прекрасне виле и високог друштва, којим се Србија окити у овом срећном и богатом времену, пуном свакојаких чари и задовољстава. Времену какво не памти у својој историји. Оволиким привредним, економским, научним и спортским успесима, слободи и демократији, нико се од Срба није надао. Укратко, ужасна лепота! — како то кажу познате дрндаљаке са те ве екрана. После свега, згранути су и грцају од среће и задовољства, што су их снашли ненадано.

Госпођа Жаклина Прази прави је представник овако срећне Србије. Њено право име је Живанка Празилук, а постојбина јој је једна недођија високо изнад кањона Таре. До петнаесте године живела је у свом селу, чувала стоку, дрндала вуну и успут, онако за себе, певала на сав глас. А имала је глас, није да није. Пролазећи врлетним путем, поред којег је Живанка гајила своје стадо, беспосличар и дангуба Хранислав Танкосић, чије је уметничко име било Хари Танос и већ утиснуто на омот једне сингл плоче, са хитом, *Чувам овце, а све мислим на те*, застао је очаран гласом девојчурка са дугом плетеницом низ леђа, лепог лица, стасита и сва набрекла, као нагазна мина, не буди примењено. Пришао јој је, представио се и почео да је убеђује како је рођена певачица. Ауторитативно закључи, „естрада плаче за тобом, цвете мој“. Предложи јој, без колишења, да остави све и пође са њим, а он ће од ње направити звезду већу од Лепе Лукић и Силване Арменулић заједно. Без премишљања млада чобаница баци штап,

издрндану вуну, напусти стадо и крену. За својом звездом. Хари Танос је певао у једном брлогу на Ибарској магистрали у којем су свраћале камионције, ноћне пијандуре, дилери дроге, оружја и лажних диплома виших школа и факултета, а власник се бавио подвођењем женске тевабије. Била је то углавном сиротиња из Русије, Украјине и Молдавије. Уморне од непрекидног рада, испијена лица, модрих колутова испод очију, неке су већ постале и крезубе, биле су старице у поређењу са Живанком. Угледавши је, газда разрогачи биковске очи и поче да се облизује као курјак пред скок на јагње. Хари, иначе грмаљ од два метра, застави га покретом руке и рече: „ Газда, уздржи се, ово је мој плен. За њу сам спреман да убијем. Изванредно лепо пева. Запослићеш је као певачицу. У противном, одлазим и водим је са собом“. Видевши да нема шале са *уметником*, газда пристаде. Прво што је урадила Живанка, после добијања *ангажмана*, одсекла је своју дивну смећу кику која јој је падала до испод појаса. Тада је схватила да је са њеним доскорашњим животом свршено. Плакала је дуго и неутешно. Све док јој Хари не опали *војнички шамар* и приведе је разуму. Заћутала је, обрисала сузе, опремила се и стала пред микрофон. Кад је запевала, *Улијепом старом граду Вишеграду*, у кафани је настао лом какав се давно не памти. Тако је почела своју *уметничку каријеру*. Шест месеци касније Хари је добио прилику да сними нову плочу, код ПГП у Београду. Седећи код *Шуматовца* испословао је да и његова, сада венчана супруга Живанка, сними прву плочу. Успех је био изнад свих очекивања. После прве низале су се једна за другом. Кафанска певаљка постаде естрадна звезда на гласу. Новине, радио и телевизија пратили су је у

150

стопу, утркујући се у похвалама. Једна много читана ревија, за широке народне масе, објави фељтон о њој, у педесет и два наставка. Чег све ту није било. Од њеног тешког детињства, сиромаштвом прекинутог школовања, узгред није ни ишла у школу, до мучних дана кафанске певаљке и коначног сусрета са срећом која ју је *бапнула* онако изненада. Није било дана да о њој не пишу, говоре, сликају је, траже интервјуе. Није било музичко забавне емисије у којој није учествовала. У емисијама типа, „трла баба лан да јој прође дан“ и „жив ми Тодор да се чује говор“, новопечена звезда турбо фолка, увек је држала банку, док се недотупава водитељка кикотала као луд на брашно. Уз то, сукују је скратила на најмању меру, груди, у којима није оскудевала, истичала је као две лубенице, зреле и изазовне за језик, очи и још понешто. Хари је све више постајао љубоморан. Долазило је до немилих сцена међу њима, чак и на јавним местима. Таблоиди су подизали тираж пишући о њиховим скандалима. После једне турнеје по Немачкој, вративши се кући, развели су се. Љубоморни муж, у инат, нашао је филмску старлету која је у једном домаћем филму имала запажену улогу девојке коју силује цео фудбалски тим. Живанка, алијас Жаклина, наставила је каријеру спанђавши се са познатим естрадним менаџером. На његов предлог промени своје сељачко име Живанка, у Жаклина, а презиме Празилук, скрати на Прази. Одбаци „лук“, да јој не смрди у каријери и не подсећа је на корене, којих се, сада, већ озбиљно стидела. Кад је један таблоид објавио интервју са њеним родитељима, у којем је се они одричу, износећи детаље о њој, који нису били нимало ласкави, тужила је целу редакцију, тражећи огромну одштету. Све се завршило

тако што је довитљиви уредник почео да објављује само афирмативне текстове о *великој народној уметници*.

На дочеку Нове 2003.године Жаклина Прази, фолк звезда у пуном сјају, певала је у ексклузивном ресторану затвореног типа, у којем су имале приступ само посебне званице из нове државне елите. Међу њима био је и, код нове, најдемократскије власти у историји Србије, високопозиционирани господин Пламенац , јуниор. Код премијера и перјанице новодемократије био је озбиљно виђен за министарску фотељу. Била је то мала захвалност нове власти другу Пламенцу који је као припадник бившег режима тајно радио против истог, а за рачун новодошлих демократских снага, да усреће Србију. Бивши друг, сада већ премундурен у господина, био је са супругом. Жена скромног изгледа, на измаку најбољих година, професорка у једној средњој школи, није обраћала пажњу на очијукање супруга са главном звездом вечери, Жаком Прази. Тако је све почело. Ускоро је чаршија почела да, најпре испотиха, потом све гласније, говори о великој љубави министра Пламенца и најпознатије звезде фолк музике . Таблоиди су поново ступили у акцију. Били су пуни фотки заљубљеног пара, пратили су их на сваком кораку и о томе обавештавали радозналу јавност, жељну скандала, трачева и сличних интелектуалних текстова за едукацију најширих народних маса. Фолк уметница постаде *госпођа министарка*. Ускоро доби и националну пензију, због заслуга на ширењу културе у Србији. Са господином супругом почела је да одлази на пријеме, коктеле, ручкове и вечере. После повратка са *Молитвеног доручка*, из нама драге и пријатељске земље, која нас је убијала само седамдесет и осам дана, и отела нам петнаест процената државе, госпођа

Жаклина није имала довољно речи хвале за ту дивну државу, њене званичнике, културу, уметност и науку. Боже благи, како се неписмена Живанка преко ноћи преобрази у овако образовану Жаклину, која мудро суди о земљама и људима, њиховој култури, чак је помињала и висока научна достигнућа те земље, о којима је имала прилике да лично разговара *са еминентни научењаци*. Шта положај чини од жене! Одлучила је да научи енглески језик. О чињеници да је са матерњим језиком била у дебелој завади, није много бринула. Она мора да спикнује енглиш, у инат торокушама које је оговарају и исмевају њено образовање.

Кад су казальке огромног зидног часовника, у раму од махагонија, украшеног интарзијом врхунских резбара, показале фајф о клок, пост меридиен, званице су већ пристигле. Госпођа Жаклина нареди професорки енглеског да буде стално уз њу, за сваки случај, ако се забуну, па почне да муца, што би за даму њеног реномеа и угледа био велики блам. У беспрекорној новој хаљини, овога пута од индијске свиле, купљене у далеком свету, код ексклузивне модне куће, са новом фризуром, фризерка је тога дана дежурила у вили, у ципелама које су коштале неколико плата универзитетских професора, домаћица је блистала. Стално се, у мислима, поредила са Првом дамом миле јој Америке, и дошла до закључка да је не само згоднија од ње, него је и одевена модерније. Ван себе од среће и радости, насмејана, озарена лица, дочекивала је гошће, са сваком измењавши по неку реченицу, на енглеском, разуме се:

— О мај дарлинг, хау ар ју, ај ем...ај ем..., ђаво га однео, како се каже ја сам срећна што сам се срела са вама? — нервозно поче да дозива сећање, но без успеха...

— Ај ем глед ту си ју, — добаци спасоносно уже професорка.

— Да, да, о јес, ај ем глед ту си ју, а ја се збунила, молим за сори.. У сваки случај, велкам, велкам, моје драге френднице. Е јеби га, сад га упрска начисто, рече тихо професорки.

На питање једне гошће како су њена дечица, које јој професорка брзо преведе, одговори:

— О, мај чилдрн су вери голден. Мај дотер ис вери најс, мај сан из вери вери смарт енд геј. Ит је тудеј вери модерн.

Кад ју је, њој посебно драга пријатељица, из енглеске амбасаде питала како проводи време, објаснила је мало опширније, да би показала своје знање енглеског језика:

— Ин д монинг ај вокам по мај гарден, енд слушам сонгове оф брд. ..

Испод огромних липа са рајском хладовино, послуга је већ поставила столове са послужењима. Оркестар састављен од пензионисаних чланова Београдске филхармоније, дискретно скрајнут у позадину, свирао је Штраусове валцере, Моцарта, Хајдна, Сметану..., све по избору доцента са Факултета музичке уметности. Атмосфера пријатна, домаћица љубазна, стално настојећи да истакне своје образовање. Отмено, са благим презиром у гласу, обраћа се својим најближим гошћама:

— Мај дарлингс, ај лове онли класик мјузик. Ај но лове фолк сонгове. Ај рид онли класик роман. Пре дрима

ај евери рид неку бук, вери интрестинг. Енд, тако мај лајф го, го, го..., шорт, ај ем вери хепи вумен, тенкс оф гад...

Кад се пријем завршио и гошће отишле, Живанка Празилук, алијас Жаклина Прази, *госпођа министарка*, припадница највиших слојева српскога друштва оде у своју собу за медитирање. Ћутала је дуго, удубивши се у дубоке мисли, како и приличи жени на оваквом положају. На крају, сасвим мудро закључи:

— Е, Живанке, Живанке, видиш ли како без енглески језик нема ништа. Тенкс дир гаду што сам га научила. Од сада ћу говорити само овим језиком. Натераћу и родитеље да га науче. Нећу да ми се обраћају оним сељачким, „ђе си ћери мила, ми смо ти опростили све, опрости и ти нами... фуј“. Нема више тог српског примитивизма, а јок! Нека се помуче, ако хоће да разговарају са мном. Натераћу мужа да у Скупштини предложи закон по коме се имају сви јавни излози испсати на енглески језик, латиницом, мада је ја не знам целу, ђаво је однео. Не мари. Важно је да избацимо ћирилицу и не брукамо се пред странцима кад дођу у Београд. Свакако ћу то учинити. Мени за љубав мој Пламенац ће сигурно изгурати тај закон. Ако се прост свет буни, нема везе, ко још слуша шта народ трућа.

Са оваквим дивним мислима утону у сан. Дубок, здрав.

Три приче – Јелена Трајановски Станковић

ПОРТРЕТ ПЕЈЗАЖА

Пре тридесет година човек у плавом радничком оделу правио је идеалну рупу у бетонском зиду. Мирисао је на зној а бркови су му били жути од јефтиног дувана.

— Дај типлове — добацио је млађаном шегрту шљакеру, и овај га послуша.

Незграпним, мусавим рукама угурао је сићушни комад пластике, толико ситан, да би се човек морао запитати како га је успевао ухватити између два месната прста. Међутим, људи се никада нису питали такве ствари кад виде човека у радничком оделу. Оно је по себи, ваљда, било нека гаранција вештине.

— Таааако — отегнуо је он, измакао се два корака, а онда посегнуо за флашом пива.

Припалио је цигарету која је стрпљиво чекала за ухом и посматрао ме знатижељно док цигарета није изгорела.

— Милоје, де, реци ти мени, вреди ли ово шта? Ја се не разумем у ту уметност много, ал' волим да видим леп цртеж. Мени је ово лепо, мајке ми...

Господин Милоје, у тегет пуловеру, заиста није знао вредим ли шта. Но, Милоје је одлично знао да води кафану; кад напуне стомаке гости неће гледати у празне зидове. Не, у његовој кафани! Сматрао је да ћу баш лепо „чучнути“ изнад камина и тог једног издвојеног стола. Њега ће чувати за младе и старе љубавнике.

У суштини, нисам вредела много, али сам старом господину Петру вредела све. Насликао ме је још као момчић, док је служио војску, уз скромну палету водених боја. После мене, није више сликао већ се запослио као инжењер у државној фирми, од које је добио стан пошто је купио ауто. Оженио је пријатну професорку музичког и имао брак пун разумевања и летовања на хрватском приморју. Живот је удесио тако те немаше деце, стога кад је професорка ненадано преминула од капи, господин Петар је преостале године провео баш у Милојевој кафани, зурећи у празан зид.

Желео је он да опет слика, међутим руке су му толико остариле да није био сигуран да ли би уопште умео да држи кист ваљано.

Неколико дана пред смрт, господин Петар ме је први пут донео овде. Спустио ме је на столицу крај себе, но тада нисам изазивала ничију пажњу. Када је с ногу отпио последњи гутљај лозе, ишетао је из кафане сасвим неприметно, оставивши ме на оној столици на коју ме је био смеистио. Да ли ме је господин Петар случајно или намерно заборавао, нико није могао рећи, али он се више није вратио по мене. Неколико дана касније стигла је вест да је преминуо, а простодушни Милоје се нашао у небраном грожђу. Не, он заиста није знао вредим ли шта, али и он је сматрао да сам лепа и свакако га нисам ништа коштала.

Радник у плавом оделу обриса руке о столњак и с посебном пажњом ме узео у руке. С нежношћу балетана окачио ме је на зид изнад камина и стола чуваног за младе и старе љубавнике.

Збиља тако беше. Гледала сам румене шипарице, одбегле са два последња школска часа не би ли попиле

сок са наочитим студентима књижевности. Гледала сам зреле жене бујних попрсја, које су ексирале љубав за тим столом баш као и њихови пратиоци ракију. Гледала сам старију господу како намештају ревере својих сакоа, усьићени попут пубертетлија док окрећу вазицу са вештачким белим радама. Онда би се појавила проседа дама једнако зајапурених образа...

Неки су долазили млади а одлазили стари... њих посебно памтим. Видела сам састанке и растанке, свађе и помирења, видела сам лица и наличја љубави, и за ових тридесет година се овако обична нисам постидела на овом зиду, јер мало која од тих љубави је видела мене.

Недавно је ушетала она. Стровалила је своје смеђе очи на мене пре него што је поручила кафу и медовачу. Проматрала ме је дуго, и сигурна сам да би се такво гледање сматрало непристојним да сам, на пример, човек за суседним столом.

Проучавала је знатижељно моје линије и сенке, али изгледала је као да би сваког тренутка могла бризнути у плач, стога нисам знала да ли јој се допадам или је чиним бесном. Ипак, морам признати, пријала ми је пажња те сам се мало накривила улево како би ме боље осмотрила. То је, изгледа, био превелик напор за дотрајалу металну алкицу и ја се обруших на под, као и шоља с кафом коју је конобар у том тренутку доносио, препаднут праском који сам изазвала. На тренутак завлада мук какав не бива у кафани и сви погледаше у правцу њеног стола крај ког сам се срушила. На мах помислих да сам добила пажњу какву нисам имала свих ових тридесет година од када је прижељкујем чамећи изнад камина. Но, убрзо ми постаде јасно да већина те пажње

припада разбијеној шољици и смушеном конобару који је журно махао крпом, не би ли што пре све довео у ред. Тја, испадох на крају „проклета старудија“ због које ће млада дама имати флеку на хаљини. Уз то мораће да сачека још који минут на врућ кофеин.

— Сад ћу је склонити да вам не смета, само да почистим ово...нова кафица за вас стиже.

— Све је у реду — рече она мирно — спустите је овде на столицу поред. Мени је слика врло лепа.

Најзад се насмешила.

— Да вам не смета, само да...

— Не смета. Само полако. Ево овде је спустите — показа руком на столицу наспрам њене.

— Како ви желите...

— Тако желим.

Кафана је поново загрмела, а она ме је и даље посматрала, али сада ми је било много пријатније. Знајући да јој се допадам нисам се више кривила улево, већ сам културно наваљена у наслон столице прекопута њене посматрала и ја њу.

Хтела сам јој понудити уточиште у свом сеновитом сокаку и прозор са лалама на старој кући. Чинило се да јој треба баш један такав прозор и један такав сокак да се склони и одмори. Била сам врло поносна на своје небо и крошњу липе, коју у то хладно децембарско предвечерје сигурно није могла наћи.

Ускоро је крај нас сео и он. На сто је спустио љубичасти цвет и извинио се што касни.

— Не мари, имала сам добро друштво — показа на мене и обриса сузу коју он није ни видео.

— Па, да наздравимо за твој рођендан — цикну он и подиже два прста не би ли дозвоао оног смушеног конобара.

Не знам због чега није била срећна те вечери, на свој рођендан, али знам да је тада о својој тузи мени испричала више него њему. Исто тако знам да сам је ја те вечери утешила више него он.

Ипак, кући је пошла под руку с њим а не са мном. Желела сам да ме не заборави као господин Петар пре тридесет година. Шта ће сада бити са мном ако више не будем могла стајати на зиду изнад камина?

Светла су се погасила и времешни чувар испратио је последњу пијаницу. Особље је већ одавно завршило с радом и пошло својим кућама. Већ изјутра ће ме склонити са столице и по први пут нећу припадати нигде и никоме...

— Затворено — чувар је одмахивао главом и помагао се кажипрстом лево-десно.

Један нос је с друге стране врата брисао замагљено стакло. Тада сам познала њене очи.

— Заборавила сам нешто моје, молим вас, не бих могла сутра доћи.

— Шта сте заборавили?

— Једну слику, за оним столом крај камина, спустила сам је на столицу и ето... добро је да нисам далеко одмакла...

— Сачекајте, погледаћу... Јел ова ваша?

— Да, да, баш та. Добро је да је нико није однео. Хвала вам пуно и извините на сметњи!

— Ништа, ништа...баш лепа слика... ево изволите...

И тако, после тридесет година кафанског живота поново сам се скућила. Поново сам имала свој зид изнад камина и поново сам гледала њих двоје љубавника, најпре младе, потом старе. Поново сам гледала свађе и мирења,

али они су ми дозволили да их бодрим и тешим у наредних тридесет година. Несебично сам им дала свој прозор са лалама, сеновит сокак, небо и процвалу липу; и њима и њиховој деци, која су годинама касније пронашла своје столове за љубавнике негде по свету.

Једног је јутра није више било да заједно ћутимо уз кафу. Ни њега више нисам могла утешити. Знала сам да је време за растанак када ме је понео у кафану, где је толико пута седео с њом. Спустио ме је на столицу крај своје. Зид изнад камина красио је велика слика свежих боја у позлаћеном раму. Савршених линија и геометријских облика, без иједног комадића неба под који би човек могао утећи — подругљиво сам приметила.

Ни он је није погледао. За њега је то био само празан зид изнад камина.

Када је испио последњи гутљај, лагано се придигао и баш као и господин Петар пре више од пола века — не приметно изашао из кафане, без мене. Да ли ме је заборавио случајно или намерно, нико то опет није могао знати, но ја га више нисам никада видела.

Сада...

Чекам поново неке очи којима треба прозор с лалама, сеновит сокак, небо и процвала липа...

КАРТОН БРОЈ 36

Била сам просечан студент из провинције, више гладна него сита, мењајући собе и цимерке, штедећи сваки динар који бих зарадила преко студентске задруге за покоји женски хир- црвени кармин и лепу ешарпу кад се договорим са Марком да се увече нађемо код Вуковог

споменика. Дању бих уочи испита сате и сате проводила у Универзитетској библиотеци, пијуцкајући смућкану нескафу у флашици воде. И то је било нешто, често сам мислила, домогла сам се за почетак великог града и најзад иза себе оставила трошну кућицу мојих родитеља, метре и метре дрва кад замирише зима, изношену половну одећу, често за број већу или мању коју би мамина познаница проследила уз љубазан осмех и као на диктафону наснимљену реченицу — „Ако вам се нешто допадне узмите, остало баците.“

Мамина познаница коју је моја мајка звала „колеги-ница“, а она моју мајку по деминутиву крштеног имена — Аница, била је професорка српског језика и књижевности у гимназији, једној јединој у Неготину, малом граду који је био центар збивања за људе из околних села. Из једног од тих села била је и моја породица. Моја мајка је сваког јутра устајала у четири како би за мене и брата умесила уштипке за ужину, испратила оца на надничарски посао (кад би га било), а затим и сама путовала у неготинску гимназију где је радила као хигијеничарка.

За разлику од мог брата који се задовољавао прелазним оценама у школи и који је од живота само желео да направи пристojно сеоско домаћинство, ја сам марљиво учила. Када би ми зацвилео стомак од глади и руке поцрвенеле од хладноће, пред очима сам имала само једну слику — одлазак. О, тај одлазак је подразумевао много тога. Успех, новац, поштовање, лепе хаљине, укусну храну у изобиљу, видети море... у суштини одлазак је значио све што превазилази голо преживљавање, а ја сам током целог детињства познавала само то лице живота. На моју жалост нисам одрастала у незнању да постоји и она друга-боља.

Најтеже ми је пао полазак у гимназију. Док су сви професори благонаклоно гледали „вредну и паметну Аницину кћер“, ја сам се силно трудила да од својих вршњака сакријем било какву везу са мојом мајком, мада су је остали ђаци веома волели.

— Не желим више да ми прилазиш, нећу да ми се обраћаш, да ми доносиш ужину ако је заборавим, разумеш?! Мрзим и тебе и овај живот...

— Али, Милице, ја сам само... шта сам урадила? Нисам хтела да будеш гладна, ја...-кршила би руке моја мајка.

— Радије ћу бити гладна него да ико зна да сам твоје дете! Погледај се, погледај оца, погледај где живимо, погледај шта носим... — викала сам махнито и поцепала широку избледелу дуксерицу са себе.

Гимназију сам завршила као ђак генерације, а матурско вече сам преседела на клупи у неготинском парку јер моја половна хаљина, мада педантно преправљена није припадала чак ни тој деценији. Моји школски другови су певали и славили неку непознату будућност, неке безбрижну, неком трновиту али довољно езотеричну и узбудљиву у својој неизвесности. Гризла сам усне до крви док је какофонија гласова кидала једну по једну нит која ме је везивала за породицу.

„...а сад адио, а сад адио,

И ко зна где, и ко зна кад...“

Ја сам своје „адио“ рекла управо тад, пролећно вече је замирисало на једну другу глад више него икад. Ту глад ни много касније нисам утолила.

Мајка се задужила за аутобуску карту до Београда, испратили су ме са радосницама у очима на пријемни испит. Када је аутобус кренуо, скинула сам бројаницу са

руке као да са себе скидам сву своју прошлост и убацила је у ранац пун уштипака.

Одмах сам примљена на медицински факултет и редовно давала испите са високим оценама, упркос хроничној неиспаваности. Паралелно сам конобарисала, делила летке, позивала људе на промоције шарених лажа у виду „супер јастука који ће вам променити живот“ или „крема од пужеве слузи од које ћете поново имати двадесет година“.

На факултету сам упознала Марка, не превише лепог али изузетно харизматичног будућег власника приватне клинике коју су, наравно, водили његови родитељи, такође лекари. Упркос томе што је био из угледне и имућне породице, Марко је остављао утисак једноставног и скромног момка. Никада није желео да користи преимућства породичног наслеђа. Сматрао је да он свој живот почиње од нуле као и било ко други, само никада није схватао да се та нула поприлично разликује од једних до других. Волела сам Марка, не знам да ли због тога што је живот са њим обећавао савршену слику будућности којој сам хрлила у сусрет гребући и уједајући или зато што је био једина особа којој сам заиста веровала. Тако, после неколико година наше студентске љубави и након дужег и упорног Марковог инсистирања да упозна моју породицу, повела сам га једног лета кући коју никада нисам прихватила као своју. Осећала сам исту стару нелагоду на коју сам већ и заборавила након шест година живота у престоници. С друге стране, Марко је био усьхићен, фасциниран живописном природом и старим кућама поред којих је клизио његов половни аутомобил даље низ пут.

Није се много тога променило, приметила сам чим смо стигли. Један дрвени прозор кроз који је свирао ветар од

новембра до априла, био је замењен новим јефтиним ПВЦ изданком, на који је мој брат био изузетно поносан.

— Једно по једно, полако ће се довести у ред — говорио је показујући ми бели пластиканер испод кога је још вирила пур пена.

— Да — фркнула сам иронично, гледајући да Марко буде на довољном одстојању — за шест година променио си један прозор, дакле тим темпом кућа ће бити у прихватљивом стању за...хм...триста година процењујем. Браво бато!

Моја мајка је радосно пунила тањире пребранцем у ком би се нашао понеки комадић сушене сланине. Тањир су били у комплету, оном који сам виђала код прве комшинице, те сам знала да их је мајка позајмила за ову прилику. Отац је причао о виноградима и грожђу које је изврсно у овом крају. Брат је објашњавао како је сам наместио прозор... Марко је са посебним, скоро непрепознатљивим апетитом јео пребранац а потом уштипке, уљудно тражећи још и захвално гледајући моју мајку кад му у тањир стави најсочнији. Пажљиво је слушао мог оца и распитивао се о сортама грожђа, чак се и слатко смејао шалама мог брата, обећавајући му да ће следећег лета заједно да крече. Ја...ја сам се осећала постиђено као пајац у каквој сулудој представи. Преда мном, изузев Марка, било је све што сам презрела, а сада је моја обећана будућност бескрајно опуштено и задовољно приањала уз моју прошлост. Њихов смех наједном постаде толико одуран, те устадох од стола тако да се моја столица обруши на под.

Доста! Шта замишљате ви? Мислите да ћете поново ући у мој живот? Сигурна сам да очекујете и да вас издржавам кад се запослим!

Мој отац је непомично зурио у мене с уштипком у руци, брат је оборио поглед, а Марко је раширених очију

само гледао испред себе. Тај поглед никада нисам заборавила. Било је у њему свега, од збуњености до туге, али највише згађености.

— Милице, не...шта...одакле, лепо смо...- муцала је моја мајка.

— Милице ништа! Разумеш ли? НИШТ А! — јечала сам слово по слово. — Прво, знаш ли уопште како се служи храна? Декорисане порције не веће од једне средње песнице колика је отприлике и величина просечног желуца! Ваш, из искуства знам, није ни толики. Погледај овај циркус који си направила! Мислиш да једемо из кофа?! Не, мајко, него из лепих великих четвртастих тањира!

Сва крв ми је отишла у лице од беса и осећала сам како ми се напреже жила на врату. Окренула сам се оцу и брату.

— А ви? Мислите да некога занимају ваше приче о грожђу и молерским радовима? Неспособни сте да урадите било шта за себе, а сад једном будућем лекару дрвите о глупостима око којих се врти ваш мизерни свет! Хоћете и Марка да увучете у ваш микрокосмос ограничен баналностима живота од данас до сутра?! Е, нећете. Никада!

— Милице, ја заиста... — Марко је најзад устао, ухватио ме за рамена покушавајући да ме смести на столицу.

— Не, Марко! Знам зашто сам отишла и не пада ми на памет да поново учествујем у овој шаради промашености. Ја сам ту пупчану врпцу пресекла кад сам ушла у аутобус за Београд. Идемо. Желим одмах да одем одавде...-плакала сам.

— Добро, Милице. Идемо.

Без речи смо отишли, без речи се возили натраг у Београд и без речи се растали испред мог студентског стана у приземљу. Након тога, Марко није звао нити долазио два

дана, а није одговарао ни на моје позиве. Знала сам да одлазак у кућу мојих родитеља није била добра идеја. Слутила сам да, сада када је видео све што сам упорно скривала годинама увежбаваним акцентом, папрено скупим адаптираним подрумом у стан у самом центру велеграда због којег сам често живела на једној кифли, да ћу излетети из свих његових животних перспектива као воз из шина. Трећег дана се појавио на мојим вратима видно утучен. Неко време је разгледао мој станчић као да у њему није био небројено пута. Није желео да седне. Очи му се на трен напунише сузама али се ниједна не спусти низ образ. Прибрао се и прочистио грло.

— Милице, ти и ја... желим да знаш да те волим и да сам са тобом желео све да доживим.

— Желео? То је због њих, зар не?

— Не, Милице, због тебе.

— Па, да. Веровала сам ти, а опет знала сам да ће бити овако. Лако је теби да се фолираш с половним колима и плескавицом с киоска кад знаш да ниси осуђен на то. Увек си имао избор у животу, знаш да ћеш радити код мамице и татице и да ћеш бити масно плаћен сваки пут кад ставиш стетоскоп на прехлађено дериште хистеричних родитеља! Сад кад си видео све, више нисам довољно добра за тебе, то је?!

Марко је гледао у плафон очима пуних неке немоћи и очајања.

— Не, Милице. Заиста више ниси довољно добра за мене.

*
**

Марка више нисам видела, годинама касније чула сам да се оженио колегиницом са клинике својих родитеља, која је попут њега била више него обезбеђено дете

својих родитеља. Ја сам за специјализацију изабрала психијатрију. До тог избора сам дошла размишљајући која врста помоћи је људима најпотребнија, а да се руке не морају умочити у крв. Људска душа је деловала као најуноснији посао, нарочито туђа. Тако сам и ја као изванредан специјализант нашла посао у престижној приватној београдској поликлиници. Моји пацијенти иза љубазног осмеха никада нису видели горак цинизам који сам носила као ожиљак из претходног живота. Временом сам за радила и свој пространи салонац у ком су одјекивали кораци само мојих штикли, моји плакари су се пунили одећом брже него што бих успела да скинем етикету са ње, купила сам безобразно црвени аутомобил који је чак и на београдским улицама деловао смешно, и видела сам многа мора... Мушкарци су ме занимали само као потрошна роба. Бирала сам интелектуалце пред којима ћу моћи да демонстрирам своје знање, постигнућа и самосталност, и који ће с времена на време преноћити у мом кревету. Била сам врло задовољна како сам поређала приоритете, скоро као фигурице на полици и мој мир и рутину мало шта је могло да поремети.

Једног таквог мирног и рутинског јутра видела сам Марково лице у новинама. Гледао ме је са неколико читуља и био је баш онакав каквог га памтим из најсрећнијих дана наше љубави. Нисам плакала, а била сам потпуно свесна да јако желим да могу да плачем. Убрзо сам од заједничких познаника чула да је погинуо у саобраћајној несрећи пошто је с пријатељима попио коју чашицу. Марко ког сам ја познавала би симболично попио једну чашу алкохолног пића у изузетним и ретким приликама, али никада не би сео за волан након тога. Био је веома одговоран

и савестан. Некада ми се чинило и да претерује али сам тада, као будући лекар морала да подржим тако категори-чан став.

Време за мене није стало. Марко се на тренутак као дух вратио у мој живот, често ме походећи у кошмарним сновима. Ујутру бих скупљала расуте делиће разбијеног огледала, а у одразу увек би се вртеле исте слике и речи-његове раширене очи док пиљи испред себе за столом у кући мојих родитеља и „Не, Милице. Више ниси довољно добра за мене...”

Годину дана касније у моју лекарску собу ушетао је начелник психијатриског болничког одељења.

— Мицо, у 14 часова ти долази једна моја да је мало „прочешљаш“. Била је три дана на одељењу, могуће пост трауматски... акутни напад панике. Види ти, молим те, ја журим...

— Па, чекајте, она је ваш пацијент. Долази са одељења или је био отпуст?

— Ма, кажем ти, била је три дана, седативи и анксиолитици и пуштена је. Ништа страшно. Изгубила је мужа пре годину дана, нема шта пуно да се ради. Закажи јој пар долазака амбулантно, причате чисто да капље...разумеш. ' Ајде, одох сад...

Заиста, у предочено ми време, бојажљиво је после куцања на врата ушла лепа риђокоса млада жена. Из фиоке извадих стандардни картон за отварање историје болести и уписах број 36. Она ће постати мој 36.редовни пацијент. Осмехнух се саосећајно без да сам ишта осећала.

— Изволите седите овде. Или тамо — показах на још једну софу мало даље од мог стола-где је вама удобније.

Упркос што у престижној поликлиници пацијенти за свој новац могу и да бирају где ће сести, њима је углавном свеједно. Тако се и риђокоса сместила на столицу наспрам мене.

— Ви сте... само тренутак, доктор ми није оставио ваш извештај из болнице... — монитор ми је блескао у лице — нема везе, ми ћемо испочетка.

— Катарина Благојев.

Познато презиме ме сецну по утроби и ја застадох да удахнем дубоко на нос. Издисала сам лагано на уста, како сам научила.

— Добро, Катарина, молим вас реците ми које сте годиште и шта сте по занимању, прво те формалности...

— 85. годиште, доктор психијатрије — рече она равнодушно.

— Значи, ви сте и вршњакиња и колегиница — покушах да је опустим уз пријатељски осмех.

— Не, значи да сам особа са проблемом у овој соби. Знате да у овој области човек себи тешко може да постави дијагнозу — била је неподношљиво смирена.

— Слажем се. Хајде да причамо о вашем проблему а да пустимо дијагнозу. Сигурна сам да је неће ни бити.

— О, моја дијагноза је туга. Патња, душевна бол...како хоћете.

Престадох да куцам и осмотрих је добро. Њен поглед је у свој њеној муци био проницљив и одавао је утисак самосвесне, сталожене и оштроумне особе.

— Видите, мој Марко, муж је погинуо пре годину дана. Био је најбољи човек кога сам познавала. Диван лекар, педијатар, посвећен. Волео је људе преко свих граница и веровао у оно добро у њима. Били смо веома

срећни, знате, он је био моја друга половина...и сад не могу да склопим себе ни после годину дана. Знам да се мора живети даље, али ја, ево, тешко функционишем... — низала је речи и јецаје.

Нисам имала никаквих сумњи да преко пута мене седи удовица јединог мушкарца којег сам волела и са којим сам, исто као и она, била заиста срећна до оног дана. Оног дана када ми је рекао да нисам довољно добра за њега. Али, ова жена јесте била. Она је причала о његовој доброти и вери у људе, потпуно несвесна да је један његов сусрет са истинском бедом био разлог због ког нисам ја постала његова супруга. Осећала сам да ми ток мисли бежи ван моје контроле и како необјашњива љутња према риђокосој и покојном Марку прожима цело моје тело. Па, он је побегао од сиромаштва које чак није ни било моја будућност. Он је побегао и ја сам побегла...Боже, ја сам побегла.

— Да ли сте добро? Дрхте вам руке — приметила је риђокоса.

— Наравно. Превише пацијената, неиспаваност... знате већ и сами — рекох ширећи ноздрве и обуздавајући налет непрофесионалности.

— Да, сви смо исти. — осмехну се она благо.

— Како то мислите да смо сви исти? Видите, ви сигурно не бисте исто били срећни са радником у фабрици као са вашим мужем, лекаром сличних животних стандарда, интересовања...

— Мислим, на крају сви смо само обична људска бића у коју год униформу да нас живот убаци. Са Марком бих била срећна без обзира чиме се бавио. Докторка, заљубљујемо се у личност, у карактер и у све оно друго

изван образаца који одређују и деле људе на образоване и необразоване, богате и сиромашне... — гледала ме је са нескривеним чуђењем Катарина Благојев и потом наставила.

— Знам да ћете ме прво питати о мом детињству. То сви радимо, зар не? Ту тражимо кључ који нас је у највећој мери одредио касније.

Ћутала сам, удобно се наслонила у фотељу јер је докторка психијатрије Катарина Благојев очигледно одлично знала како да води сопствену психотерапију.

— Одрасла сам поред амбициозних родитеља, који су већ имали превише али им никада није било доста. Градили су своју пословну империју и углавном никада нису били ту за мене и брата. Сматрали су да је довољно што живимо у кућерини и да све што су купили новцем замењује њихову пажњу. Знате ли, докторка, да су ми најлепше успомене из детињства везане за тета Раду и њен мали стан?

— Ко је тета Рада? Ваша тетка? — упитих заинтересована за причу Катарине Благојев преко сопствених очекивања.

— Тета Рада ми није никакав род али ја је и данас волим као најрођенијег свог. И њу и њену ћерку која ми је као сестра. Рада је била чистачица у мојој школи, дружила сам се са њеном ћерком. Рада би нама двема редовно на одмору доносила своје домаће пециво и причала са нама о нашим симпатијама, тешила нас ако добијемо лошу оцелу. Највише сам волела после школе да идем код њих, да једем из оних шарених дубоких тањира грашак, боранију...шта има. Седимо тако нас три, пијемо разблажен чај од камилице са пуно шећера и разговарамо... желела сам

да имам такву породицу више него било шта друго. Изгледа да је најтеже било имати то...

— Шта су ваши родитељи мислили о томе?

— Моји родитељи нису мислили ни о чему сем о новцу. Зато сам се заљубила у Марка. Знала сам да ћу са њим имати породицу какву нисам имала у детињству. Делили смо исте снове.

— Извините, али ваш муж није био сиромашан, лако је рећи... — зауставих се на време, али Катарина Благојев ме је већ гледала директно у очи онако како психијатар гледа саговорника.

Наједном осетих да се у лекарској соби нешто променило. Распоред намештаја је био потпуно исти, две особе на истим позицијама, али особа са проблемом није била преко пута мене. Особа са проблемом седела је у мојој фотељи, у мом белом мантилу. То сам очигледно била само ја.

— Марко је у неком тренутку почео да пије — рече она — никада нисам желела себи да признам зашто мада сам слутила...

— Шта сте слутили? — упитах с нејасним страхом од одговора.

— Марко ме је волео заиста, знам то. Само, никада није заборавио своју девојку из студентских дана. Никада то није ни крио, био је превише искрен. Она је заправо била љубав његовог живота, али у једном тренутку је схватио да не би могао да живи са њом...

Устадох од стола, отворих прозор али сам тешко дисала, дланови су ми били сасвим мокри, а груди ми је притискао неки ужасавајућ безтежински терет. Знала сам да имам напад панике.

— Зашто није могао да живи са њом? — процедих не осврћући се ка докторки Катарини Благојев.

— Није била довољно добра особа. Када је то схватио једном, тешка срца је одлучио да не може да буде са неким толико безосећајним, грубим и осорним чак и према сопственој породици. Толико знам, није пуно говорио о њој, више о њеној породици да су били дивни, гостопримљиви људи. Од њеног тате је пуно научио о грожђу и казао је да је тамо јео најбоље уштипке. Не знам баш све детаље, али то је суштина... она једноставно није била довољно добра особа за њега.

Ћутале смо обе пар тренутака. Најзад се окренух ка њој, пружих јој визит карту са својим приватним бројем телефона.

— Катарина, не треба више да долазите овде. Можемо некада, ако желите, да причамо на неком другом месту, уз кафе или разблажен чај од камилице ако вам је драже. А можда могу и да вас послужим добрим уштипцима. И мени би тако било лакше. Најзад, као што рекосте — сви смо ми људска бића и...

— Разумем, заиста разумем докторка... — Катарина најзад развуче усне у широк пријатељски осмех, узе картицу из мојих руку и гипким кораком газеле изађе из моје лекарске собе.

Неколико тренутака пошто је риђокоса затворила врата за собом глава ми је била попут празне кутије. Затим су почеле да се нижу слике моје мајке, оца, брата, малог хладног собичка у старој кући, Марковог искреног смеха и радости за скромном трпезом мојих родитеља... знала сам да ће се кутија сећања и преиспитивања још дуго, дуго пунити

пре него што најзад успем да је затворим. Знала сам и да морам помоћи себи да је затворим. Прво сам пустила сузе да после много година сруше све бране и нађу свој природни пут. Дуго су текле и ја сам им се препустила као некој мирној реци. Онда погледах у недовршен извештај за картон број 36.

У заглављу је уредно било унето годиште и занимање пацијента, али је део где је требало да унесем име и презиме пацијента остао празан. Да, сећам се да сам застала кад је изговорила презиме.

„Луцидна, свесна, оријентисана, комуникацију остварује без већих потешкоћа. Према сопственим наводима бољује од туге, патње, душевне боли“.

Картон број 36 био је спреман за брисање. Онда сам затворила очи и последњи пут се осмехнула Марку.

У празно заглавље унела сам своје име и презиме.

КАКО НИСАМ ОТИШЛА У АМЕРИКУ

Олистала је Звездара те 89. године још у марту. Мали четвртасти травнати рај смештен између сивих бетонских грмаља оскудевао је љуљашкама и клацкалицама, али се поносио својим дрвеним клупама на којима су се начичкали времешни мушкарци са новинама, жене са малом децом које би неуморно размењивале јеловнике својих мезимаца, и њих двоје.

Увек на истој скрајнутој клупи, седели су Ненад и Анида. Волела сам да се мотам око њихове клупе. Имала сам пет година и они су били једини млади а одрасли људи којима није сметало моје врзање ту и стално запиткивање.

А човек са пет година има пуно питања. Ненад би ме помазио по коси, а Анида би увек са смешком стрпљиво одговарала. Толико сам волела да им будем близу да сам, док бих им неспретно јуришала у сусрет, маштала да су ми мама и тата. Понекад бих осетила у тону њиховог гласа да би било боље да истрчим један круг око парка, онда бих посматрала њихове покрете руку, како се Ненаду подижу обрве а Аниди се облаче очи. Знала сам да ће већ сутра бити опет весели и причљиви.

Ненада памтим у карираним кошуљама и избледелим фармеркама, подуже косе свезане у реп.

— Кад завршим факултет прво ћемо обићи свет, цео свет Анида! — причао је усьићено.

(Цео свет сигурно није већи од овог парка, можда до оне...не, до оне тамо зграде иза. Идем да обиђем три пута свет пре њих)

— А онда ћемо живети у Америци... склонићемо се од свега, ја ћу радити док ти не научиш језик а после ћу ти отворити фризерски салон и само ће најс лејдиз да ти долазе... видећеш како ће нам бити добро.

(Шта су најслејдиз? Анида шиша девојке као ја и жене као моја мама и комшиница Споменка а не најслејдизе)

Анида је често била ћутљива када је Ненад причао о Америци. Загледала би се у мали прозор у поткровљу. То је био прозор импровизоване гарсоњере у ком је живела са мајком и млађим братом. Отац и два старија брата, толико сам разумела, живели су привремено у Немачкој због пара.

— Добро, а шта ћеш ти болан радит у Америци док ја учим језик? Моје маказе и чешаљ не морају причат енглески, знаш?- шалила се Анида, негде између снова о обећаној земљи и нејасне стрепње.

— Бићу писац. Знаш какав ћу роман да напишем?

— Љубавни?

— Бестселер! Тамо може да се заради пуно новца ако напишеш књигу. Један добар роман и купићу ти велику белу кућу са погледом на океан- Ненад испружи руку као да милује цео Пацифик.

— А хоћу ли и ја бити у твом роману?

Ненад би ћутке наставио да гледа у замишљени океан, а Анида би му померила прамен косе и наслонила главу на његово раме.

Мајка би ме унезверено позвала да идемо кући јер „види колико је сати“ показујући на невидљиви ручни сат.

То лето памтим по њиховом смеху и новим фразама које сам научила, као на пример „Солитери на Менхетну“, „дипломирати“, „заувек ти и ја“...

— Водите и мене у ту Америку — зацвилих једном крајем августа — Ја ћу бити ваше дете.

— Малецка, кад порастеш доћи ћеш код нас, али до тада мораш да чуваш маму и тату, они би, знаш били много тужни без тебе. — благо је рекао Ненад, док ми је Анида намештала разнобојне шналице у косу.

Месецима касније нисам их виђала заједно. Аниду бих видела понекад у пролазу. Увек би била погнуте главе и никад се није дуго задржавала да поприча са мном. Погледала би наоколо, па ми на трен дала исти топли осмех, и брзо продужила ка својој импровизованој гарсоњери. Више није шишала ни моју маму, ни комшиницу Споменку из нашег улаза.

**

У зиму 91. године видела сам Ненада у униформи. Тата ми је рекао да иде у војску. Био је ошишан и деловао је строго. Ипак, полетела сам му у загрљај и питала га да ли је војска у Америци. Тада је смогао снаге да се насмеје с неким болним грчем на лицу и рекао да није. Такође, обећао је да ће одмах после војске отићи тамо и да ће ми послати разгледницу и праву правцијату барбику.

— Хоћеш ли писати Аниди? Хоће ли и она ићи са тобом?

Ненад ништа није одговорио. Ужурбано се поздрављао с људима испред зграде али је, добро памтим, пре уласка у возило погледао у мали округли прозор у поткровљу. Онда је нестао у неком сиво зеленом диму. Временом сам виђала све више људи у униформама који ће једном отићи за Америку, бар сам ја тада тако мислила. А онда је дошао на ред мој отац. Почела сам да схватам да се људи у униформи који после војске оду у Америку не враћају.

У лето те године, Анидина породица је гурала своје скромно покућство у велики камион. Пришла сам им, не схватајући зашто је њен млађи брат толико љут на мене. Па, ми се нисмо ни познавали. Анида је спустила велики кофер и одвела ме за руку у страну. Тада ме је чврсто привила у загрљај и њене сузе су ми квасиле косу и образе.

— Да ли ви сад идете у Америку? — упитам, научена да људи ако одлазе сигурно одлазе тамо.

— Не душо, идем ти ја много ближе и много даље. Али једном... можда.

— Једном шта?

— Једном...ах, свашта се деси једном у животу. Морам сада да идем, али вјерујем у то једном. Вјеруј и ти, хоћеш ли?

Махала сам дуго, чак и када је камион замакао иза ћошка и његов ропац утихнуо. Не сећам се када сам престала да верујем у то „једном“.

Једном је Ненад отишао и никада ми није послао разгледницу ни барбику. Једном је мој отац отишао и није се вратио. Једном сам заборавила плави бицикл у парку и после пола сата моја мајка га више није нашла. Једном сам учитељицу на рекреативној питала како је нестао џепарац свих ученика из њене торбице коју увек носи око струка и зар није видела лопова, и никад vise није била љубазна према мени...

**

Било је тако много тих „једном“ и некако ниједном није прошло баш најбоље. Тако сам једном и одрасла, уписала факултет и дипломирала, одселила се на други крај града. А онда једном док сам табанала уплакана јер сам се једном заљубила и једном, баш тог дана, била остављена, пут ме је нанео у стари крај, поред парка на Звездари. Био је тако мајушан да сам га могла прећи у пет корака. Седох на Ненадову и Анидину клупу, покушавајући да схватим како ми се то парченце земље чинило као цео свет.

Зачула сам недалеко од мене непријатан звук наглог кочења великог аутомобила, скоро толиког као Анидина гарсоњера у поткровљу.

— Малецка, ти ли си? Да ли је могуће? — викала је нека пренашминкана жена кроз спуштен прозор.

Окретала сам се да видим коме се обраћа, али парк је био пуст. Ширила сам очи у покушају да разумем шта ми је тако познато. А онда сам схватила — био је то онај Анидин простодушни осмех који године, ни шминка нису промениле.

— Знала сам да ћу те поново видети једном. Чула сам да сте се одселили, да... — ућута.

— Да. Тата је давно... и Ненад... сећам се кад је желео да идете у Америку -покушах да ућуткам и њен и свој јецај који се ваљао у нашим грлима као грмљавина.

Анида уздахну и узме ме за руку. Дуго смо причале. Нико од њених више није на овом свету одавно. Браћа и отац су страдали у рату, а мајка јој се убрзо разболела и отишла за њима. Није се никад удавала јер „неке се ствари једном десе“. Знала сам да мисли на Ненада. После рата је отишла у Америку, научила језик, вредно је радила и већ годинама је власница неколико фризерских салона у које долазе заиста fine даме.

— Знаш, сваке године узмем одмор и долазим овде. Посећујем Ненадову мајку, ја сам јој као нека успомена на њега. Каже да га се још само ја од његових другова сећам. Одемо у цркву по вашим обичајима, запалимо свећу и тако... — најзад је бујица из њених очију кренула нашавши смирај на њеном крилу.

Размениле смо адресе уз обећање да ћемо писати једна другој.

„Једном... да“, помислих, али недавно ми је на кућну адресу стигла разгледница и права правцата барбика из Америке.

„Малецка, знам да си превелика за лутке, али једном си добила обећање. Нека то буде успомена на Ненада и мене. Воли те твоја Анида.“

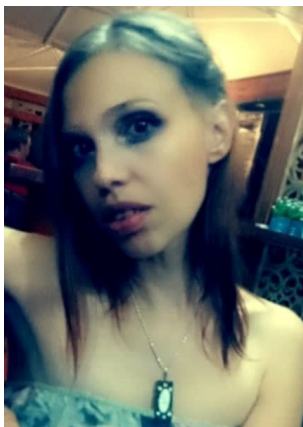
**

Данас се моја ћерка игра са барбицом и трудим се да је научим да никад не престане да верује у оно „једном“.

Ненад никад није стигао да напише свој роман, па се ни Анида није нашла у књизи, љубавној причи утиснутој на двестотинак листова хартије. Верујем да јој је Ненад најлепше редове исписао у свом срцу и да их је у даху прочитао оног дана када је одлазио у униформи и када је летимично бацио поглед на њен мали округли прозор у поткровљу.

Ја никада више нисам пожелела да одем у Америку, за мене је то и даље место са којег се људи не враћају, чак и ако су живи, чак и ако понекад наврате на клупу на Звездари...

Ипак, због тога што поново верујем у „можда једном“, Анида је у мојој причи. И Ненад. И њихова љубав и њихови снови. Моја прича сигурно није добра као што би била да је Ненад написао, али ако нађе своје место у малом кутку незаборава биће довољно.

Афоризми – Милан Пантућ

- Отићи ћу у иностранство, да нађем своје старе пријатеље!
- Кад је комшија тражио изгубљене овце,
више их је нашао него што их је изгубио.
- Трунка у јајету ми је из ока испала.
- Када су путеви постали странпутице,
упалило нам се зелено свјетло.
- Лопови тачно знају која роба нема цијену.
- Било да се лови крупна или ситна риба, настрада мамац!
- Срби, народ најстарији. Значи, наше вријеме је прошло!
- Дјеци ништа не бранимо да раде, могу да раде шта хоће,
а она не раде ништа.
- Лопови су чудна сорта, украду новчаник, па га онда баце!
- Не јављам се на телефон.
И телефон мора да ћути, док моја жена прича!
- Гдје сте до сад, чекамо вас у засједи!

Приказ – Дајана Лазаревић

ОСВАЈАЊЕ „ВИКИПЕДИЈЕ“

Добре и лоше стране популарног Интернет-феномена

Један од бројних Интернет-феномена свакако је и „Википедија“, која пружа основне информације о одређеној особи, предмету, појави, локацији и другим категоријама. Кажемо „основне“, јер то су увек површне информације, добијене из других извора, које, најчешће, имају улогу да нас информишу о нечему брзо и лако. Како живимо у савременом добу, телефони, таблети и компјутери са Интернет-везом непрекидно су нам при руци, жеђ за новим информацијама је стално присутна и управо зато је популарност „Википедије“ тако велика. Довољно је да укуцамо у Интернет-претраживач само реч, рецимо „киша“ и први резултат који се појави на екрану реферише управо на „Википедију“, која нам објашњава шта је то:

„Киша (старији облик дажд) је вид атмосферских падавина, као што су снијег, град, роса и остале.“³

Одређене мане се виде већ у првој реченици (лагодан, разговорни стил), али нећемо се задржавати на њима. Анализираћемо уопште мане „Википедије“ из угла стручњака.

Милица Н. Вучуровић у свом научном раду „Епистемиолошки и етички проблем ере информација и цитирање

³ Преузето са: <https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%88%D0%B0> (27.12.2020.)

Википедије⁴ наводи управо епистемиолошки као главни проблем. Ауторка Вучуровић напомиње: „Знање добијено информацијом не само да треба да буде тачно, већ треба и да за то постоји одређена експериментална или методолошка доказаност, поузданост или оправданост веровања у исказ на основу компетентности и обавезаности извора информације, како би се у случају садржајно тачне или високо вероватне информације избегла логичка релација у којој нетачно имплицира тачно као кад се до добијеног тачног резултата дошло потпуно случајно.“ Па, ипак, говоримо о просечном кориснику Интернета, који покушава да „не испадне глуп у друштву“, те кришом тражи информације о одређеној појави. Он, сигурно, не промишља о начину на којег се долази до информација.

Етички проблем је сложенији и он се односи на то, што је „Википедија — слободна енциклопедија“. Слободна у смислу — свако може да пише о чему жели и да се позове на изворе информација по свом избору. Исто тако, свако може да чита те информација и служи се истим, без претходног промишљања, анализе и доказивања тачности истих. Због свих тих мана „Википедија“ се не цитира у семинарским, научним и стручним радовима, а то је, у виду упозорења, наглашено на „Вики-страници“ о навођењу извора.⁵ По објашњењу „Википедије“, њени чланци морају да имају изворе, јер то доприноси нивоима њихове поузданости и

⁴ Епистемиолошки и етички проблем ере информација и цитирање Википедије / Милица Н. Вучуровић. — Преузето са: <http://doiserbia.nb.rs/img/doi/0351-2274/2015/0351-22741502107V.pdf> (27.1.2020.)

⁵ Преузето са: https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%98%D0%B0:%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%92%D0%B5%D1%9A%D0%B5_%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B0 (27.1.2020.)

проверљивости, али сама „Википедија“ не може да буде извор.

„Википедија — слободна енциклопедија“ власништво је „Фондације Викимедија“, чија је управитељка Саманта Лиен. У мају ове године у српским медијима појавила се вест да је Кина блокирала „Википедију“ на свим језицима (као и многе друге друштвене мреже)⁶, нешто раније је исто учинила и Турска.⁷ А зашто? Највероватније разлог лежи у политизацији ове „енциклопедије“, где, вратимо се још једном на оно, што је овде кључан појам — свако пише о чему жели и позива се на изворе, који му одговарају. То што смо цитирали одређену књигу, не значи да је та књига испуњена валидним и проверљивим информацијама, нити о томе размишља просечан Интернет-корисник. А не изгледа свака страница идентично на сваком језику. Треба обратити пажњу на странице о политичким збивањима и рату, нарочито на странице које потичу из директно сукобљених страна, које умеју драстично да се разликују. Навешћемо „пластичан“ пример разлике у „Вики-страницама“ Србије и Хрватске о „Четницима“. Хрватска „Википедија“ објашњава:

„Четник је израз којим се означавају припадници српског националистичко-шовинистичког покрета великосрпске идеологије.

Ријеч „четник“ је тијekom повијести мијењала значење. Користила се у 19. стољећу и почетку 20. стољећа

⁶ Преузето са: <http://www.politika.rs/sr/clanak/429564/Svet/Vlasti-u-Kini-blokirale-Vikipediju> (27.1.2020.)

⁷ Преузето са: <http://www.politika.rs/sr/clanak/379484/Digitalni-svet/Turske-vlasti-blokirale-pristup-Vikipediji> (27.1.2020.)

како у Србији и Македонији, тако и на подручју Далмације те Босне и Херцеговине. Данашње значење ријечи четник јест: „Чланови српске војне организације с изразито националистичким шовинистичким великосрпским циљем.“ (Хрватска енциклопедија, 2000.).⁸

Са друге стране, ево шта српска Википедија говори о истој теми:

„Под термином четници (од речи чета, четовање) до краја 19. века су се подразумевали герилски борци сврстани у мале борбене јединице — чете. У српским песмама често се за хајдуке и ускоке користи термин четник. Од краја 19. века за припаднике добровољачких српских формација које су настале крајем 19. века и које су организоване и помагале власти у Србији у циљу слабљења турске моћи на Балкану везује се назив четник.“⁹

Таквих примера има много и њихова политичка обојеност је очигледна. Не говоримо о томе ко је у праву, а ко није, већ само колико се разликују у објашњавају истих појмова. Ипак, то је оно што одмах уочавамо, али постоје и тзв. „скривене поруке“, којих уопште нисмо свесни, али прихватимо их такве, какве су нам „сервиране.“ Наиме, новинар Марвин Опонг, аутор књиге „Скривени Пи-Ар на „Википедији“. Светско знање у фокусу интереса предузећа“, говори о злоупотреби „Википедије“ у комерцијалне сврхе. Дobar пример за то је компанија

⁸ Преузето са: <https://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cetnici> (27.1.2020.)

⁹ Преузето са: <https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8> (27.1.2020.)

„Дајмлер“, која је, по мишљењу Опонга, унајмила некога да креира њихову страницу на „Википедији“, с тим што ће да изостави ружне детаље из њихове пословне прошлости (присилно унајмљивање радника током Другог светског рата).¹⁰ Сходно томе, Опонг позива и шефове „Википедије“ да је унапреде тако, што ће је учинити објективном.

Ове године се навршава 15 година постојања српске „Википедије“ и 17 година постојања светске. Поред овог једноставног, теоретског упознавања са врлинама и манама „Википедије“, упознаћемо се и практично са њеним функционисањем на основу једног примера.

Креирање чланака на „Википедији“

На примеру једне белоруске биографије
искуства

Корисно је напоменути да Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду више пута годишње организује радионице (па и „маратоне“) из области креирања чланака на „Википедији“.¹¹ У питању је акредитован курс у трајању од два дана (предавање и радионице), на којима, углавном, учествују заинтересовани библиотекари.

¹⁰ Преузето са: <https://www.dw.com/sr/wikipedija-puna-skrivenih-reklama-i-neistina/a-17403785> (27.1.2020.)

¹¹ Преузето са: <http://www.unilib.rs/usluge/edukacija/wiki-bibliotekar-2017/> (27.1.2020.)

Наравно, свако ко се бар мало разуме у програмске језике и, још важније, има жељу да то научи, без икакве обуке може да постане аутор чланака на „Википедији“. Напомињем важну чињеницу: аутори су анонимни волонтери на овом пројекту.

За потребе овог приказа, али и сопственог професионалног усавршавања, прошла сам обуку у Универзитетској библиотеци за „Вики-библиотекара“, радећи на пројекту библиографије познатог слависте проф. др Ивана Чароте из Минска (Белорусија). Креирала сам страницу на српском језику,¹² и усавршила је у облику пројекта Универзитетске библиотеке.¹³ Креирати страницу на српској „Википедији“ било је релативно лако, а ту су и сталне „патроле“ — искуснији „википедисти“, којима се у сваком тренутку можете обратити за помоћ.

Оно што ми је предочено као могућа „замка“ је што пишем о нашем савременику и професионално активnoj особи, те би требало да се, са сваким његовим новим успехом и променом у животу, и информације на „Вики-страници“ ажурирају. Ту је и проблем са фотографијама — не можете да објавите туђу, већ то мора да буде искључиво фотографија те личности настала од ваше руке. Или, у случају личности из историје, може да се објави слика за коју су истекла ауторска права.

¹² Види на: https://sr.wikipedia.org/sr/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%A7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0 (27.1.2020.)

¹³ Види на: https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B7%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%A7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0 (27.1.2020.)

Мој избор је била био-библиографија вишеструко на-
грађиваног проф. др Ивана Чароте, због тога што раније није
постојала на „Википедији“, а изузетно је богата, садржајна и
значајна за белоруско-српске, а и свесловенске, везе, те сам
врло оптимистично ушла у процес њеног употпуњавања и
„кодирања“. Повезивала сам је са другим биографијама, то-
понимима, временским одредницама. Добра вест: „патроле“
су ми веома помагале у томе, чак и када нисам тражила по-
моћ. Лоша вест: „патроле“ контролишу да ли сам навела ми-
нимум четири „хајперлинка“ и литературу од минимум
једне референце. Све остало сам могла и погрешно да наве-
дем и то не би било примећено и осуђено. Сетимо се младића
из Београда, који је на „Википедији“ навео постојање епске
народне песме „Марко Краљевић и Вујовић Матија“, те је та
информација завршила и у традиционалном квизу „Слага-
лица“ на РТС-1, што је, пак, било врло срамотно.¹⁴

Ипак, утисак који сам понела је да су „српски википе-
дисти“ врло активни и спремни да помогну. А шта је са оста-
лима?

Енглескојезична „Википедија“ допусти аутору да
направи скицу чланка и остави је на чекање одобрења. Кроз
2-3 месеца чланак бива прочитан и, вероватно, одобрен. Ве-
лики број чланака, који се пошаљу на „енглеску Википедију“
бива истог дана обрисан, због непопуларности теме. При-
мера ради, биографију проф. др И. Чароте, коју сам превела
на енглески језик нису обрисали, већ су је после три месеца
одобрили и објавили, због професоровог великог значаја за
словенске културе као књижевног преводиоца, критичара,
предавача на Белоруском државном универзитету...

¹⁴ Преузето са: <https://www.dnevno.rs/tag/marko-kraljevic-i-vujovic-matija/> (27.1.2020.)

Потпуно исти текст, преведен на руски језик објавила сам на руској „Википедији“¹⁵. Скоро пола године сам чекала на званично одобрење текста, иако је, за разлику од енглеске Википедије, од момента објављивања био видљив читаоцима, дакле, објављен чланак, а не скица на чекању. Идентично чекање је било на белоруској „Википедији“¹⁶. Када су њихове „патроле“ прошле кроз чланке, без речи су поправили све моје грешке у текстовима и додали шаблоне по свом избору. Док су српски „википедисти“ били расположени за разговор и дружење, руски и белоруски су били ћутљиви и неприметни, али изузетно ефикасни.

Украјински „википедисти“ су ми помагали у преводу и објави.¹⁷ У року од недељу дана комплетирали су чланак на украјинском. За то време, ја сам креирала странице на босанској¹⁸ и хрватској¹⁹ „Википедији“. Босански „википедисти“ су одобрили текст без проблема, док су хрватски имали предлог да прво прочитам њихова правописна правила (радило се о томе, што сам на пар места

¹⁵ Види на: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0_%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87 (27.1.2020.)

¹⁶ Види на: https://be.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%90%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%87_%D0%A7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0 (27.1.2020.)

¹⁷ Види на: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (27.1.2020.)

¹⁸ Види на: https://bs.wikipedia.org/wiki/Ivan_%C4%8Carota (27.1.2020.)

¹⁹ Види на: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan_Aleksejevi%C4%8D_%C4%8Carota (27.1.2020.)

оставила екавицу и употребила речи из далматинског језичког корпуса). Чим сам исправила пропусте, „патрола“ је одобрила чланак.

Врло предусретљиви и пријатељски расположени били су шпански, каталонски и италијански „википедисти“. Они су одмах прихватили задатак и у року од три дана превели су, а потом ми и помогли у кодирању и креирању биографије на шпанском,²⁰ каталонском²¹ и на италијанском језику,²² будући да ја не говорим ниједан од поменутих језика, са преводиоцима и „патролом“ комуницирала сам на енглеском језику.

Највећи изазов за мене је представљало снаћи ће са говорницима међународног есперанто језика и договорити објаву странице.²³ На одобрење се не чека дуго, 2-3 дана, али треба пронаћи „патролног википедисту“ који може да помогне да се усаврши језик и стил објављеног чланка.

Тако смо дошли до невероватних једанаест „Вики-страница“, које својим читаоцима нуде биографију познатог професора. Али, нисам хтела да се зауставим на томе, па сам крајем 2019. године потражила помоћ од немачких „википедиста“. Чека се дуго на одговор, дуго на реакцију. Чини се да су немачке „патроле“ презаузете разним питањима и предлозима, али, уз малу помоћ са моје стране у виду делимичног превођења текста и њиховог труда око комплетирања и кодирања, средином

²⁰ Види на: https://es.wikipedia.org/wiki/Ivan_Charota (27.1.2020.)

²¹ Види на: https://ca.wikipedia.org/wiki/Ivan_Charota (27.1.2020.)

²² Види на: https://it.wikipedia.org/wiki/Ivan_%C4%8Carota (27.1.2020.)

²³ Види на: https://eo.wikipedia.org/wiki/Ivan_Charota (27.1.2020.)

јануара 2020. године могли смо да се похвалимо биографијом проф. др Ивана Чароте на немачком језику.²⁴

Највеће изненађење за мене приредили су кинески и јапански „википедисти“. Невероватно су брзи и активни, а имају необичан метод за превод страница и њихово креирање на матерњем језику. У случају Кине — пошто је у Кини блокирана Википедија на енглеском језику, тражили су ми да им проследим текст на енглеском. На кинески језик су га преводили помоћу машинских преводилаца, а потом врло мало поправили текст. Покушала сам да их критикујем, рекавши да машински преводилац није поуздан, али они су ме уверавали да је врло висок степен тачности у превођењу са енглеског на кинески језик (касније су ми исто рекли и јапански „википедисти“). Странице су, пак, објављене — прва на кинеском²⁵, а дан касније — на јапанском језику²⁶. Колика је тачност текста, не могу да судим, јер поменути језике не знам, али могу само да пренесем информацију о њиховом систему рада.

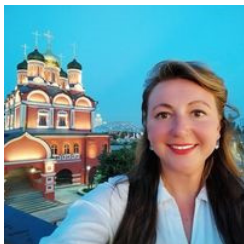
До датума писања овог чланка и датирања поменутих сајтова, биографија проф. др Ивана Чароте доступна је на 17 „Вики-страница“, а египатски, македонски и грчки википедисти су превели чланак и без моје препоруке.

²⁴ Види на: https://de.wikipedia.org/wiki/Iwan_Tscharota (27.1.2020.)

²⁵ Види на: <https://zh.wikipedia.org/wiki/%E4%BC%8A%E4%B8%87%C2%B7%E9%98%BF%E5%88%97%E5%85%B%E8%B0%A2%E8%80%B6%E7%BB%B4%E5%A5%87%C2%B7%E5%A4%8F%E6%B4%9B%E5%A1%94> (27.1.2020.)

²⁶ Види на: <https://ja.wikipedia.org/wiki/%E3%82%A4%E3%83%AF%E3%83%B3%E3%83%BB%E3%82%A2%E3%83%AC%E3%82%AF%E3%82%B7%E3%83%BC%E3%83%B4%E3%82%A3%E3%83%81%E3%83%BB%E3%83%81%E3%83%A3%E3%83%AD%E3%82%BF> (27.1.2020.)

Поред свих мана и недостатака, које сам раније навела, ипак сматрам да је идеја „Википедије“ заиста добра и такав пројекат треба да постоји. Поновићемо, „Википедија“ није намењена као извор информација за научне, стручне и семинарске радове, али може да служи као средство за брзо добијање (неформалних) информација. Њени аутори су волонтери, а чланци често подложни опредељењима и погледима на свет својих аутора и целокупне средине, али и то је, усудићемо се да кажемо, огледало времена у којем живимо. На ауторима „Вики-чланака“ је да буду савесни, постављају проверљиве информације и њихове изворе, али и на читаоцима да размисле, пре него што било коју информацију (из било којег извора) усвоје као тачну. И сама се трудим се да будем савестан „Вики-библиотекар“ и драго ми је, ако има читалаца мојих „Вики-чланака“, а биће ми још драже, ако после прочитаног „Вики-чланка“ посетиоци сајта посегну за неком од књига, које сам навела у литератури. Или, да посегну макар за „Антологијом белоруске поезије“ (састављач проф. др Иван Чарота, преводилац др Миодраг Сибиновић, Београд, 1993, 2012), која ми је била инспирација за бављење белоруско-српским односима, за креирање вишејезичних био-библиографија проф. др Ивана Чароте, као и за писање овог приказа.

Уредниково ћоше

ХАИКУ — АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ

*

Зрела јабука
напушта своју кући
јесен се игра

*

Месечина бди
у голој крошњи липе
јесен посрће

*

Клонулом сунцу
сваким даном југ ближи
долази јесен.

*

Ноћ ледом пуца
у главе висибаве
зима се не да

*

Сомот дана
ушушкан у бехару
снева плодове

САДРЖАЈ

Реч уредника.....	5
Из меморијал – Љубица Несторов.....	6
Валентина Синкевич.....	7
* * *.....	7
Ирина Сабурова.....	7
* * *.....	7
Марина Туманова.....	8
* * *.....	8
Из расејања – Драган Митић.....	9
Лопта.....	9
Кренуо сам кући.....	11
Лепота није ништа друго.....	13
И ко је тај.....	14
Уз тихи призвук вечности.....	15
Три песме – Лазар Тица.....	17
***.....	17
Јануарска песма.....	18
***.....	18
Четири песме – Љиљана Јарић.....	20
D'où venons-nous.....	20
Песма мермерног цвета.....	21
Борхеса читајући.....	22
Угашени сан.....	24
Пет песама – Бранка Попић.....	26
Срећа.....	26
Ја пловим.....	26
Бијег.....	27
Плес.....	28

Љепота додира.....	28
Шест песама – Јован Д. Петровић	30
Последња звезда	30
Угаси светло.....	30
Песма која ће ме појести.....	31
Узидан у наду	32
Као између два мртва света.....	32
Дарови стида	33
Три љубавне песме – Оливера Шестаков.....	34
Камен	34
Пређутане речи.....	34
Да нам је.....	35
Два триптихона – Ненад Обрадовић.....	37
Три боје.....	37
Пост.....	41
Опоре кише – Кристина Павловић Рајић	45
Матуранти	45
Треба ми реч.....	45
Нерођеној кћери	46
Трешња	47
Зрачити стилем – Иван Станковић.....	48
Ја нисам френсис скот.....	48
Кафка и чајковски.....	49
Ткиво збиље моје	50
Чова старог кова.....	51
Спаја нас.....	52
Чујете ли ме – Никола Трифић.....	54
Њој.....	54
Распродаја.....	55

Заблуда.....	56
Преведена поезија – Тимеа Ленерт Могер.....	59
Песма уз вино.....	59
Касно миловање.....	61
Дефиниција.....	63
Импетиго ода страсти.....	63
Љубав.....	64
Звоно испраћаја.....	65
Поезија младих – Маид Чорбић.....	66
Ћирилица је огледало српске душе.....	66
Посвета Десанки Максимовић.....	67
Најлепше је ћачко доба.....	68
Жеђ за тобом – Боривоје Боро Живаљевић.....	70
Узалуд.....	70
Без речи.....	70
Зелене песме – Ирена Бодић.....	72
Слатки зелени сан.....	72
Зелено сам заспала.....	73
Ако оживим бићу зелено.....	73
Зелени зраци.....	74
Зелени грех.....	75
Класичне строфе – Момир Миодраг.....	76
Буђење.....	76
Морска сирена.....	76
Дрхтај.....	77
На илузијама.....	77
Врати ми.....	78
Вечита питања – Драган Врањеш.....	80
Послушај јутро.....	80

Живот.....	80
Вечита питања	81
Када песма затаји	81
(Не)време за љубав – Невена Милосављевић	84
Пепелница	84
Најдужи мит.....	85
Невреме за љубав.....	86
Саноходје.....	87
Ђердан од стихова – Синиша Мозетић.....	89
Тамбураши	89
Амфоре.....	90
Интермецо	91
Облаци	92
Маскенбал.....	93
Искон.....	94
Ђердани	94
Ватра.....	95
Звездама.....	96
Злато.....	97
Мелодија стиха – Марија Тодоровић.....	98
Ако остарим	98
Изгубљено благо.....	99
Свет за себе	100
Пресудан корак	101
Ту поред нас – Свен Кезеле.....	103
Долазак	103
Пјеснику	103
Љут сам на своју драгу	104

Песма — Нада Матовић	106
***	106
Дида и ја — Олга Лалић Кровицка	107
Четири годишња доба са дидом	107
Прича — Јелена Вукотић	115
Бабини дукати и штедна књижица	115
Прича из заумља — Динко Османчевић	120
Анђели.....	120
Две приче — Светолик Станковић	126
Диоген из Великог Блатишта.....	126
Ништа без енглеског језика.....	144
Три приче — Јелена Трајановски Станковић.....	156
Портрет пејзажа.....	156
Картон број 36.....	161
Како нисам отишла у Америку.....	175
Афоризми — Милан Пантић	182
Приказ — Дајана Лазаревић	183
Освајање „Википедије“	183
Уредниково ћоше.....	194
Хаику — Анђелко Заблаћански	194

Упутство за сараднике *Суштине поетике* (www.knjizevnicasopis.com)

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, на А4 формату и маргинама по дифолту, писане ћирилицом или латиницом са употребом словних знакова ђ, ж, ч, ћ, ш. Све радове доставити писане фонтом Тимес Нев Роман, величина фонта 12, проред 1, 5. У противном радови неће бити узети у разматрање.

2. Мејл за ваше радове: sustinapoetike@hotmail.com

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју мејл адресу, адресу становања и краћу биографију писану у трећем лицу јединине. Пожељна је и фотографија.

4. Документ обавезно означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

5. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера, величина фонта 12 и проред 1, 5.

6. Конкурс је отворен током целе године.

7. Рукописе не враћамо, а необјављене радове не чувамо и не носимо никакву одговорност за њих.

8. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак штампаног издања нису предвиђени Правилником овог часописа: www.knjizevnicasopis.com/правилник

9. Часопис се може купити једино код издавача по цени 600 РСД по примерку. Средства можете уплатити на рачун Анђелко Заблаћански, Милана Недељковића 40, Глушци. Број рачуна 200–0000125047289–29, код банке Поштанска штедионица. Доказ о уплати доставити на горе наведену мејл адресу.

10. Штампано издање часописа не шаљемо ван Србије.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СУШТИНА поетике : часопис за књижевност / главни и одговорни уредник Анђелко Заблаћански. – [Штампано изд.]. – Год. 5, бр. 56/57 (2018)– . – Глушци : Удружење поетских стваралаца, 2018– (Београд : Pharma Lab). – 21 cm

Доступно и на: www.knjizevnicasopis.com/. – Тромесечно.
– Преузима нумерацију од електронског издања. –
Друго издање на другом медијуму: Суштина поетике
(Online) = ISSN 2334– 9417
ISSN 2620– 0988 = Суштина поетике (Штампано изд.)
COBISS.SR– ID 267264012